

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME
DAVRANIŞLARI İLE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE OLUMSUZ
DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE
BENLİK SAYGISININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET ŞİMŞEK

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**MERSİN
TEMMUZ- 2018**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME
DAVRANIŞLARI İLE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE OLUMSUZ
DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE
BENLİK SAYGISININ ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET ŞİMŞEK

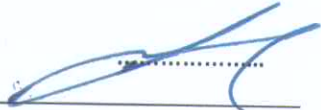
**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**Danışman
Prof. Dr. ALİM KAYA**

**MERSİN
TEMMUZ - 2018
ONAY**

Mehmet ŞİMŞEK tarafından Prof. Dr. Alim KAYA danışmanlığında hazırlanan "Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolü" başlıklı bu çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından oy birliği/~~çokluğu~~ ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	Doç. Dr. Zülal ERKAN	
Danışman	Prof. Dr. Alim KAYA	
Üye	Doç. Dr. Fulya CENKSENER ÖNDER	

Yukarıdaki Jüri kararı Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 25/07/2018 tarih ve 24/..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gülşen AVCI
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, şekil, tablo ve fotoğraflardan kaynak göstermeden alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir

ETİK BEYAN

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
  - Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
  - Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
  - Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
  - Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
  - Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
  - Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi
- beyan ederim.

ETHIC DECLARATION

This thesis is prepared in accordance with the rules specified in Mersin University Graduate Education Regulation and I declare to comply with the following conditions:

- I have obtained all the information and the documents of the thesis in accordance with the academic rules.
- I presented all the visual, auditory and written informations and results in accordance with scientific ethics.
- I refer in accordance with the norms of scientific works about the case of exploitation of others' works.
- I used all of the referred works as the references.
- I did not do any tampering in the used data.
- I did not present any part of this thesis as an another thesis at Mersin University or another university.
- I transfer all copyrights of this thesis to the Mersin University.

10 Temmuz 2018/10 July 2018

İmza / Signature
Mehmet ŞİMŞEK

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞLARI İLE MÜKEMMELİYETÇİLİK VE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE BENLİK SAYGISININ ARACI ROLÜ

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü incelemektir. Bu amaçla araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında Mersin ili merkez ilçelerinin çeşitli liselerinde ve dört farklı sınıf düzeyinde öğrenimine devam eden 381'i (%55,8) kız, 302'si (%44,2) erkek olmak üzere toplam 683 lise öğrencisi oluşturmuştur.

Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, akademik erteleme davranışına ilişkin veriler için Akademik Erteleme Ölçeği (Çakıcı, 2003), mükemmeliyetçilik düzeyine ilişkin veriler için Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003), olumsuz değerlendirilme korkusuna ilişkin veriler için Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010) ve benlik saygısı düzeyine ilişkin veriler için ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Çuhadaroğlu, 1986) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20 ve Lisrel 9.1 Paket programları ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA), Pearson Korelasyon analizi, aracılık etkisini belirlemek amacıyla yapısal eşitlik modeliyle yol analizi ve aracılık etkisinin anlamlılığını belirlemek için Bootstrap analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda değişenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının tam aracı rolünün olduğu görülmüştür. Ayrıca akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu dışındaki alt boyutları arasındaki ilişkilerde benlik saygısının kısmi aracılık rolüne sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademik erteleme, mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu, benlik saygısı.

Danışman: Prof. Dr. Alim KAYA , Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Mersin.

ABSTRACT

THE MEDIATOR ROLE OF SELF ESTEEM IN RELATIONSHIPS BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS' ACADEMIC PROCRASTINATION BEHAVIOR AND PERFECTIONISM AND FEAR OF NEGATIVE EVALUATION

The purpose of this research is to investigate the mediator role of self esteem in relationships between high school students' academic procrastination behavior and perfectionism and fear of negative evaluation. For this purpose, 683 high school students (381 (55.8%) female and 302 (44.2%) male students) who continue their education from several high school in central district of Mersin in 2017-2018 academic year constitute the study group of this research.

Personal information form created by researcher, Academic Procrastination Scale (Çakıcı,2003) for the datas concerning behavior of academic procrastination, Multidimensional Perfectionism Scale (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003) for the datas concerning level of perfectionism, Fear of Negative Evaluation Scale (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010) and Rosenberg Self Esteem Scale (Çuhadaroğlu, 1986) for the datas concerning self esteem were used for data collection tools. The data obtained were analyzed with packaged softwares of SPSS 20 and Lisrel 9.1. In the analysis of data, confirmatory factor analysis (CFA), Pearson Correlation Analysis, Bootstrap analysis to determine the significance of the intermediary effect, path analysis to determine the intermediary effect with structural equation modeling was performed.

As a result of research, it is observed that there are significant connections between the variables. It is found that there is complete intermediary role of self esteem between academic procrastination behavior and perfectionism and fear of negative evaluation. Besides, it has been found that self esteem has partial intermediary role in the relations between academic procrastination and subscales of perfectionism excepting family expectation subscale. Findings from research and results was discussed in the light of the literature.

Key Words: Academic procrastination, perfectionism, fear of negative evaluation, self esteem.

Advisor: Prof. Dr. Alim KAYA, Mersin University, Department of Educational Sciences, Mersin

TEŐEKKR

Yüksek lisans eğitimim boyunca süreci benim için kolaylaŐtıran, çalıŐmalarımı destekleyen, bana olan güvenini ve ilgisini her zaman yakından hissettiğim değerli hocam ve tez danıŐmanın Prof. Dr. Alim KAYA'ya bana verdiği destek, gösterdiği sabır ve anlayıŐından dolayı sonsuz saygı ve teŐekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimimden yakinen tanıdığım ve aynı zamanda tez savunma jüri yesi olarak nerileri ile tezi tamamlamamda vermiş olduğu önemli katkılardan dolayı kıymetli hocam Doç. Dr. Zülal ERKAN'a teşekkür ederim.

Tezimin son halini almasında çok önemli geri bildirimler veren ve büyük katkı sağlayan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER'e ilgi ve desteği için teşekkür ederim.

Lisans eğitimimin en baŐından itibaren her türlü akademik faaliyetler konusunda beni cesaretlendiren ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğretim yesi Sinem Evin AKBAY'a her zaman olduğu gibi yüksek lisans tezimi tamamlama sürecinde de vermiş olduğu destek ve yardımlar için teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde sıkça baŐını ağrıttığım ama her defasında bana yardımcı olmak için elinden gelen her türlü fedakarlığı sunan ArŐ. Gör. Bilge BAKIR AYGAR'a baŐta olmak üzere, her zaman bana olan güven ve desteklerini yakından hissettiğim kıymetli hocalarım ArŐ. Gör. Mehtap SEZGİN ve ArŐ. Gör. Binaz BOZKUR'a çok teşekkür ederim.

Son olarak yaŐadıđım tüm zorluklara yakından tanık olan, tüm sızlanmalarımı yürekten dinleyerek bana katlanan ve her daim bana inanan baŐta aileme olmak üzere yakın dostlarıma teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Mehmet ŞİMŞEK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
KISALTMALAR ve ŞİMGELER	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	6
1.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. Erteleme Davranışı Tarihi ve Tanımları	8
2.1.2. Erteleme Davranışı Boyutları	10
2.1.3. Erteleme Döngüsü	11
2.1.4. Erteleme Davranışı Kuramsal Temelleri	13
2.1.4.1. Psikoanalitik Kuram	13
2.1.4.2. Psikodinamik Kuram	13
2.1.4.3. Davranışçı Kuram	14
2.1.4.4. Bilişsel Davranışçı Kuram	15
2.1.4.5. Zaman Yönetimi Kuramı	17
2.1.5. Erteleme Davranışı Türleri	18
2.1.6. Akademik Erteleme Davranışı	19
2.1.6.1. Akademik Erteleme Davranışı Nedenleri	19
2.1.6.2. Akademik Erteleme Davranışı Yaygınlığı	21
2.1.6.3. Akademik Erteleme Davranışı Sonuçları	21
2.1.7. Akademik Erteleme Davranışı ile İlişkili Değişkenler	22
2.1.7.1. Benlik Saygısı	22
2.1.7.2. Mükemmeliyetçilik	24
2.1.7.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	28
2.2. İlgili Araştırmalar	29
3. YÖNTEM	34
3.1. Araştırma Modeli	34
3.2. Çalışma Grubu	34
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2. Akademik Erteleme Ölçeği	35
3.3.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	36
3.3.4. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği	36
3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	36
3.4. Verilerin Toplanması	37
3.5. Veri Analizi	37
4. BULGULAR	40

	Sayfa
4.1. Ölçüm Modeli	40
4.2. Değişkenler Arası Korelasyonlar	41
4.3. Benlik Saygısının Akademik Ertelemeyi Yordamasına İlişkin Bulgular	42
4.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	43
4.4.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Düzen Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	45
4.4.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	48
4.4.3. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Ailesel Eleştiri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	50
4.4.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	52
4.4.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Aile Beklentileri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	54
4.4.6. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Kişisel Standartlar Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	56
4.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Olumsuz Değerlendirilme Korkuları Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	59
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	62
5.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	62
5.1.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Düzen Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	64
5.1.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	65
5.1.3. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Ailesel Eleştiri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	66
5.1.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	67
5.1.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Aile Beklentileri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	68
5.1.6. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Kişisel Standartlar Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	69
5.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları İle Olumsuz Değerlendirilme Korkuları Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi	70
5.3. Öneriler	71
KAYNAKLAR	74
EKLER	81
ÖZGEÇMİŞ	87

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Liselere ve Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Frekans ve Yüzde Değerleri	34
Tablo 3.2. Tek Değişkenli Normalliğe İlişkin Betimsel İstatistikler	38
Tablo 4.1. AEÖ, ÇBMÖ, ODKÖ ve RBSÖ'ye İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	40
Tablo 4.2. Değişkenler Arasında Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri	41
Tablo 4.3. Şekil 4.1'e İlişkin Yol Katsayıları	43
Tablo 4.4. Şekil 4.2 ve Şekil 4.3'e İlişkin Yol Katsayıları	44
Tablo 4.5. Mükemmeliyetçilik, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	45
Tablo 4.6. Şekil 4.4 ve Şekil 4.5'e İlişkin Yol Katsayıları	47
Tablo 4.7. Düzen Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	47
Tablo 4.8. Şekil 4.6 ve Şekil 4.7'ye İlişkin Yol Katsayıları	49
Tablo 4.9. Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	49
Tablo 4.10. Şekil 4.8 ve Şekil 4.9'a İlişkin Yol Katsayıları	51
Tablo 4.11. Ailesel Eleştiri Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	51
Tablo 4.12. Şekil 4.10 ve Şekil 4.11'e İlişkin Yol Katsayıları	53
Tablo 4.13. Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	54
Tablo 4.14. Şekil 4.12 ve Şekil 4.13'e İlişkin Yol Katsayıları	55
Tablo 4.15. Aile Beklentileri Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	56
Tablo 4.16. Şekil 4.14 ve Şekil 4.15'e İlişkin Yol Katsayıları	58
Tablo 4.17. Kişisel Standartlar Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	58
Tablo 4.18. Şekil 4.16 ve Şekil 4.17'ye İlişkin Yol Katsayıları	60
Tablo 4.19. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu , Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular	60

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Kavramsal Model	4
Şekil 4.1. Benlik Saygısının Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	42
Şekil 4.2. Mükemmeliyetçiliğin Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	43
Şekil 4.3. Akademik Erteleme Davranışının Mükemmeliyetçilik ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	44
Şekil 4.4. Düzen Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	46
Şekil 4.5. Akademik Erteleme Davranışının Düzen Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	46
Şekil 4.6. Davranışlardan Şüphe Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	48
Şekil 4.7. Akademik Erteleme Davranışının Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	48
Şekil 4.8. Ailesel Eleştiri Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	50
Şekil 4.9. Akademik Erteleme Davranışının Ailesel Eleştiri Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	50
Şekil 4.10. Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	52
Şekil 4.11. Akademik Erteleme Davranışının Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	53
Şekil 4.12. Aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin test sonuçları	54
Şekil 4.13. Akademik Erteleme Davranışının Aile Beklentileri Alt boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	55
Şekil 4.14. Kişisel Standartlar Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	57
Şekil 4.15. Akademik Erteleme Davranışının Kişisel Standartlar Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	57
Şekil 4.16. Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları	59
Şekil 4.17. Akademik Erteleme Davranışının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları	59

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
AB	Aile Beklentileri
AE	Akademik Erteleme
AEL	Ailesel Eleştiri
AEÖ	Akademik Erteleme Ölçeği
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index (Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi)
BCa	Yanlılık Hatasından Arındırılmış ve Düzeltilmiş (Bias Corrected and Accelerated)
BS	Benlik Saygısı
CFI	Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
ÇMÖ	Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
DA	Düzen Algısı
df	Serbestlik Derecesi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
DŞ	Davranışlardan Şüphe
GA	Güven Aralığı
GFI	Goodness of Fit (İyilik Uyum İndeksi)
HAI	Hatalara Aşırı İlgi
KBF	Kişisel Bilgi Formu
KS	Kişisel Standartlar
N	Frekans
NFI	Normed Fit Index (Normlaştırılmış Uyum İndeksi)
NNFI	Non-normed Fit Index (Normlaştırılmamış Uyum İndeksi)
ODK	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu
ODKÖ	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği
p	Anlamlılık (Significance (Sig.))
RBSÖ	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
RMR	Root Mean Square Residual (Artık Ortalamaların Karekökü)
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü)
Sd	Serbestlik Derecesi
Sh	Satandard Hata
SRMR	Standardized Root Mean Square Error of Approximation (Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü)
Ss	Standart Sapma
t	t Değeri
TM	Toplam Mükemmeliyetçilik
VIF	Varyans Artış Faktörü
$\bar{X}$	Ortalama
X ²	Ki Kare
β	Standart Beta Değeri

1. GİRİŞ

Günümüz insanının ihtiyaçlarına karşılık verebilmek için sanayi ve teknoloji devamlı olarak kendisini geliştirmekte ve yenilemektedir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda meydana gelen değişim elbette sadece sanayi ve teknoloji alanları ile sınırlı değildir. Onlarla birlikte toplumun ihtiyaçlarına göre insanlardan da beklentiler giderek artmaktadır. Bunun sonucunda doğal olarak toplum veya işverenler daha bilgili, yetenekli ve çalışkan insanları tercih etmektedirler. Fakat günümüzde insanlardan beklenen özellikler sadece bunlarla da sınırlı değildir. Kendisine verilen görevleri zamanında tamamlayabilen, görev bilinci yüksek ve sorumluluk sahibi olan bireyler daha çok ön plana çıkmakta ve başarılı kişiler olarak kabul görmektedir.

Yetiştirilmesi gereken işler, zamanında olunması gereken yerler ve yerine getirilmesi beklenen sorumluluklar günümüz insanının yaşamının her alanında büyük bir öneme sahiptir. Günümüz insan hayatının içerisinde yer alan hız ve karmaşa "zamanında" olmayı önemli kılarken bir taraftan da hayatı zorlaştırmaktadır. Günümüz insanı bir yerde zamanında olabilmek ve bir işi veya görevi zamanında yapabilmek için pek çok şeyden vazgeçmek durumunda kalabilmektedir. Bunların dışında elbette işlerin en iyi şekilde yapılması, hatasız olması da oldukça büyük bir önem kazanmıştır. Bu da zamanı planlamayı daha da önemli hale getirmektedir (Sarığolu, 2011). Ancak buna rağmen herhangi bir insanın mesleği, toplumsal rolleri, yaşı, cinsiyeti ne olursa olsun o insanın hayatının bir döneminde görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini düşünmemek neredeyse çok zordur. Bazen insanlar çeşitli nedenlerden dolayı kendilerinden beklenen görevleri zamanında yerine getiremeyebilmektedirler.

Her insanın yaşamında ertelediği bir takım sorumluluklar ve görevleri olmuştur. Bazıları ödemesi gereken faturaları, bazıları yapılması gereken görüşmeleri, bazıları ev işlerini, bazıları projeleri, ödevleri, sınava hazırlık çalışmalarını daha sonra yerine getireceği düşüncesi ile ileri bir tarihe ertelemişlerdir. Fakat bazı bireyler için bu ertelenen ve yapılmayan işler katlanarak artmakta, ilerleyen zamanlarda onlar için içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Daha sonra bu ertelenen sorumluluklar, uykusuz geceler, stres, pişmanlık, telaş, artık yeterli zaman olmadığına ilişkin düşünceyle vazgeçme ya da yetersiz bir şekilde yerine getirme gibi davranışlar olarak bireye olumsuz bir şekilde geri dönüş yapmaktadır. Literatürde "erteleme davranışı" olarak bilinen bu davranışın arkasından bireyler, kendilerine, bir daha asla işlerini son dakikaya bırakmayacaklarına ilişkin söz vermelerine rağmen, bu döngü sürekli tekrar etmektedir. İngilizcede "procrastination" kavramı ile karşılık bulan bu olgu Türkçede, işleri son ana bırakma, son dakikacılık, erteleme ve geciktirme gibi kavramlarla ifade edilmektedir (Kandemir, 2010).

Erteleme davranışı kavramsal olarak incelendiğinde Lay (1986) erteleme davranışını, yapılması planlanan bir görevin akılcı olmayan nedenlerden dolayı geciktirilmesi olarak belirtmektedir. Roberts (1997) erteleme davranışını, kısa vadede elde edilecek ödüllerin, uzun vadede kazanılacak ödüllere tercih edilmesi olarak tanımlarken; Steel (2002) ise bireyin verimini en üst düzeye çıkarmasını engelleyeceğinin farkında olmasına rağmen, bilinçli olarak yapılan bir eylem olarak açıklamaktadır. Erteleme kavramı, çok yaygın bir sorun olarak görülmesine ve olumsuz bir özellik olarak değerlendirilmesine rağmen, kavramın tamamıyla üzerinde uzlaşılan bir tanımının olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte erteleme kavramıyla ilişkili tanımlara bakıldığında, yapılan tanımların ortak yönünün bireyin verimliliğini olumsuz yönde etkileyen eylem ve davranışları içerdiği ifade edilebilir (Balkıs, 2006).

Erteleme davranışı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ertelemenin bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarının olduğu ifade edilmekle birlikte (Bridges ve Roig,1997; Binder, 2000); farklı araştırmacılar tarafından bir çok türünün olduğu belirtilmekte ve farklı şekillerde sınıflandırmalar yapılmaktadır. Erteleme davranışının boyutlarına ve türlerine ilerleyen bölümlerde daha geniş bir yer verilmekle birlikte şimdilik burada erteleme davranışının bilinen bir türü olan akademik erteleme davranışına değinilecektir.

Akademik erteleme davranışı, daha çok okullarda öğrencilerden beklenen sınavlara hazırlanma, ödev yapma, akademik danışmanla yapılacak toplantıyı ve projeleri tamamlama gibi alanlarda görülen bir sorundur. Rothblum, Solomon ve Murakami (1986) akademik ertelemeyi, bireyin çoğunlukla kendisinden beklenen akademik görevlerini ertelemesi ve bundan çoğu zaman yoğun kaygı hissetmesi olarak tanımlamışlardır. Yani akademik erteleme sıklıkla işlerin gerektiği zamanda yapılmasının ileri bir zamana ertelenip, son dakikaya bırakılmasını ve bu durumundan kaynaklanan kaygıyı içermektedir.

Akademik erteleme davranışı; daha çok zaman yönetimi, güdülenme, karar verme, mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu gibi akılcı olmayan(irrasyonel) inançlar, kişilik özellikleri, genetik özellikler gibi birçok faktörün etkilediği karmaşık bir davranış eğilimidir (Düşmez, 2013). Solomon ve Rothblum (1984) erteleme eğiliminin özünde, kişinin her şeyi en iyi yapma isteği bulunduğunu ifade etmektedir. Burada bahsedilen başardığı takdirde değerli olacağına inanan "mükemmeliyetçi" bir bireyin üzerindeki başarısızlık korkusu ve en iyiye ulaşabilme kaygısının, işe başlamayı geciktiren bir unsur oluşturabileceğidir. Benzer şekilde Steel (2007), bilişsel boyutla ilgili olarak mükemmeliyetçilik ve ertelemeyi içeren akılcı olmayan inançlar ile ilişkili literatürden söz etmektedir. Başka bir açıklamada ise, erteme davranışında bulunan bireylerde erteleme eğilimi ile ilgili, genellikle olumsuz değerlendirilme korkusu gibi olumsuz otomatik düşüncelerin varlığının önemli bir rolü olduğu belirtilmektedir (Flett, Stainton, Hewitt, Sherry ve Lay, 2012).

Mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı kavramları üzerine yapılan araştırmalar, bu iki kişilik özelliğinin benzer özellikler taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Örnek olarak, Knaus'a (1998) göre hem mükemmeliyetçilik hem de erteleme davranışı gerçekçi olmayan inançlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Hem mükemmeliyetçi bireyler, hem de erteleme davranışı gösteren bireyler yüksek düzeyde performans göstermeleri ve sosyal anlamda her zaman onaylanmaları gerektiği inancına sahiptirler. Burka ve Yuen (1983), erteleme davranışı gösteren bireylerin başarının sürekli olmasına önem verdiklerini ve kendileri için yüksek standartlar belirlediklerini, bunların yanında bu kişilerin mükemmeliyetçilikle ilgili pek çok bilişsel özellik gösterdiklerini ifade etmiştir.

Olumsuz değerlendirilme korkusu akademik erteleme davranışı açısından ele alındığında, akademik hayatta öğrencilerin sürekli sınavlar, ödevler ve projeler gibi görevler aracılığıyla değerlendirilmeye tabi tutulduğu bir gerçektir. Yetenek ve performanslarından şüphe duyan öğrenciler ise akademik ortamlarda daha az riskli görevler seçerler ya da performans gerektiren görevlerden kaçınırlar. Kısacası Fee ve Tangney'e (2000) göre olumsuz değerlendirilmek yerine görevden kaçınarak erteleme davranışını tercih ederler.

Ertelme davranışı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye baktığımızda, ertelme davranışının zayıf olan benlik saygısını koruma yollarından biri olduğu görüşü ile karşılaşılmaktadır (Burka ve Yuen, 1983). Bir göreve başlama ya da bitirmeyi geciktirerek ertelme davranışında bulunan birey, başarısızlıktan ve kendi performans veya yeteneklerinin değerlendirilmesi sürecinden kaçınabilmektedir (Ferrari ve ark., 1995). Benzer bir açıklamayla Burka ve Yuen'de (1983) ertelme davranışında bulunan bireylerin başkaları tarafından değerlendirilme konusunda kaygı yaşadıklarını ifade etmektedirler. Bu bireyler, başkaları tarafından yetersiz bulunacaklarından, yapabileceklerinin en iyisini yapsalar bile yeterli olamayacağından korkarlar. Bu davranış kalıpları da düşük benlik saygısı kalıplarıyla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla düşük benlik saygısına sahip bireyler, yüksek benlik saygısına sahip bireylerden daha fazla ertelme davranışı gösterme eğilimindedirler (Burka ve Yuen, 1983). Yani, kişilik özelliği olarak ertelme davranışı ile benlik saygısı negatif ilişkilidir (Ferrari, 1991; Senecal ve ark., 1995; Solomon ve Rothblum, 1984).

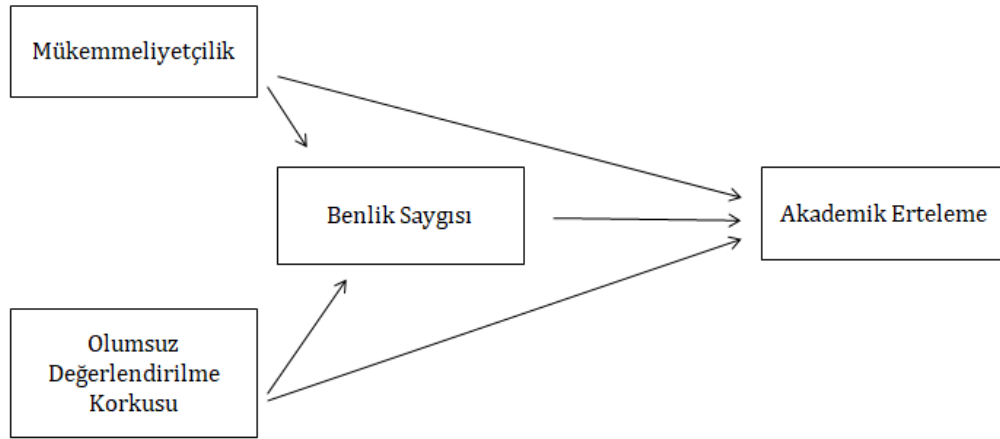
Akademik ertelme davranışı gösteren öğrenciler de genellikle benlik saygılarını tehdit eden görev veya sorumluluklardan kaçınma eğilimindedirler (Ferrari ve ark., 1995). Örneğin kendisinden istenen proje ödevini yapmayı kendisine yönelik yetersizlik algıları nedeniyle hissettiği baskı sonucunda geciktiren ya da tamamlayamayan bir öğrenci "aslında çalışmaya daha önce başlasaydım veya çalışmak için daha fazla zaman ayırsaydım daha iyisini yapardım" düşüncesiyle benlik saygılarını koruma eğilimindedirler.

Bu bağlamda düşünüldüğünde, mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısının, akademik ertelemeyle ilişkili önemli değişkenler olduğu söylenebilir. Fakat bu

değişkenlerin, akademik erteleme davranışını birlikte ne kadar yordadığına ilişkin çalışmalara literatürde rastlanmamıştır. Araştırmada bu nedenle; mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısının akademik ertelemeyi ne kadar açıkladığı incelenmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmada araştırmanın problemini, Mersin ilinin merkez ilçelerinde öğrenimlerine devam eden lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısı düzeylerinin aracı rolünün incelenmesi oluşturmaktadır.

Şekil 1.1. Kavramsal Model

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Mersin ilinin merkez ilçelerinde çeşitli liselerde öğrenim gören lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolü incelenmesidir.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1.3. Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü var mıdır?

a) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile düzen alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?

b) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile davranışlardan şüphe alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?

- c) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile ailesel eleştiri alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?
- d) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile hatalara aşırı ilgi alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?
- e) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile aile beklentileri alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?
- f) Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile kişisel standartlar alt boyutu arasında benlik saygısının aracı rolü var mıdır?

2. Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile olumsuz değerlendirilme korkuları arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Çağımızın rekabete dayalı toplumsal yaşamı, sorumluluk ve görevlerin zamanında tamamlanması gerekliliğini daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Bir diğer deyişle bugünün işini yarına bırakmadan bir plan çerçevesinde hareket edebilen ve görevlerini sorunsuz bir şekilde tamamlayabilen bireylerin günümüzdeki toplumsal yapıda önemi giderek artmaktadır.

Ertelme, yaşamın farklı alanlarında özellikle de akademik yaşamda karşılaşılan önemli ve genel bir sorundur. Solomon ve Rothblum (1984) yaptıkları bir araştırmada, öğrencilerin %50'sinin zamanlarının yarısını erteleme yaparak geçirdiklerini ifade etmiştir. Türkiye'de yapılan bir çalışmada ise Uzun Özer (2011), lise ve lisans öğrencilerinin % 53'ünün ve lisansüstü öğrencilerinin % 61'inin sıklıkla erteleme davranışı eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Üniversite öncesi dönemde erteleme olgusunun incelenmesinin önemine vurgu yapan araştırmalardan birinde Wesley (1994), lise öğrencilerinin akademik görevlerini çoğunlukla ileri bir tarihe ertelediklerini, bu ertelemenin akademik alanda olumsuz bazı sonuçlara neden olduğunu ve lise döneminde sergilenen akademik erteleme sıklığının aynı zamanda üniversitede dönemindeki akademik performansı da olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Owens ve Newbegin (1997) ise, lise yıllarında başlayan erteleme eğiliminin ileriki dönemlerde üstesinden gelinmesi zor, güçlü bir alışkanlık olabileceğini belirtmekte ve ertelemenin öğrenilmiş bir davranış olabileceğine dikkat çekmektedir.

Literatürde erteleme davranışıyla ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunlukta üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığı, lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmaların ise daha sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle de akademik erteleme davranışıyla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların giderek artmasıyla birlikte henüz bu alanda araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın akademik erteleme konusunda lise öğrencileri ile yapılan çalışmaları arttırmak adına alana katkı sunması açısından önemli olduğu görülmektedir.

Solomon ve Rothblum (1984), erteleme eğiliminin özünde kişinin her şeyi en iyi yapma isteği bulunduğunu belirtmektedirler. Daha iyi ve mükemmel olmayı arzulamak ile işleri

sonraya bırakıp ertelemenin doğal bir durum olmanın ötesinde, daha başka ortak özelliklerinin olması da söz konusudur. Bu iki kavram birlikte düşünüldüğünde birbirini doğuran veya tetikleyen bir döngü oluştururlar mı şeklinde ki bir soru anlamlı olmaktadır. Birbiri ile ilişkili olduğu düşünülen akademik erteleme davranışı ve mükemmeliyetçiliğin, lise öğrencileri tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve onların yaşamında nasıl bir etkileşimde bulunduğu da açıklanması önemli görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olarak ele alınan olumsuz değerlendirilme korkusu, bireyin değerlendirilme olasılığı olan ortamlarda veya durumlarda hissedilen sosyal kaygıyı ifade etmektedir (Watson ve Friend, 1969). Çeşitli değişkenler ile lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları arasındaki ilişki incelenmesine rağmen, olumsuz değerlendirme korkusu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Birbiri ile ilişkili olduğu düşünülen akademik erteleme davranışı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun, lise öğrencileri tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve onların yaşamında nasıl bir etkileşimde bulunduğu da açıklanması önemli görülmektedir.

Bu çalışmada mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile erteleme davranışı arasındaki ilişki de benlik saygısının rolü ortaya konmaya çalışılmıştır. Ergenlik dönemi; benlik kavramının öne geçtiği bir dönemdir. Bu dönemde; bireyin benlik saygısında farklılıklar görülebilmektedir. Benlik kavramının, mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide rolünün belirlenmesine yönelik çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Akademik erteleme davranışını açıklamaya yönelik bu değişkenlerin birlikte incelenmesi önemli görülmektedir.

Sonuç olarak; lise dönemindeki öğrencilerin akademik görev ve sorumlulukları konusunda yaşadıkları güçlükleri azaltma ve bu bağlamda ruh sağlığını destekleyici yardım hizmetlerini planlayabilme aşamasında akademik ertelemenin doğasının anlaşılması önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Bu çalışmada örnekleme dahil edilen araştırma grubunun ölçme araçlarını içten, samimi ve doğru bir biçimde cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

- Bu çalışma, ölçme araçlarını gönüllü olarak cevaplayan Mersin ilinin merkez ilçelerinde bulunan ve akademik düzeyde eğitim veren yedi lisede öğrenim görmekte olan katılımcılarla sınırlıdır.
- Çalışma 2017/2018 Eğitim Öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgiler Formu" ile sınırlıdır.

- Araştırmanın bulguları Akademik Erteleme Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Akademik Erteleme: Öğrencilerin ya da eğitimcilerin sınava çalışmayı veya okuma görevlerini geciktirmesi, dönem ödevi ve proje gibi görevleri son ana bırakması ve teslim tarihinde yetiştirememesi ve kütüphaneye kitap teslimi, ders ya da sınav kaydı gibi akademik yaşam ile ilgili idare işlerin geciktirmesidir (Solomon ve Rothblum, 1984).

Mükemmeliyetçilik: Bireyin kendisi için belirlediği yüksek standartlar, yüksek hedefler ve bu standart ya da hedefe ulaşmak için gösterilen yoğun çabaya rağmen kendisine yönelik olumsuz bir değerlendirme yapması olarak tanımlamaktadır (Frost ve ark., 1990).

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu: Bireyin yetersizliğinin anlaşılmasının ve değerlendirme sonucunun bireyi olumsuz yönde etkileyebileceğinin farkına varması sonucu meydana gelen kaygı olumsuz değerlendirilme korkusu olarak adlandırılmaktadır (Monfries ve Kafer, 1994).

Benlik Saygısı: Benliğin duygusal boyutu olarak adlandırılan benlik saygısı, bireyin benliği beğenme ve değerli bulma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2000).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde, akademik erteleme, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu kavramlarına ilişkin olarak kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Kuramsal çerçeve aşağıda ele alınırken araştırmanın bağımlı (yordanan) değişkeni olan akademik erteleme kavramı üzerinden kuramsal açıklamalardan söz edilmiştir.

2.1.1. Erteleme Davranışı Tarihi ve Tanımları

Erteleme kavramının kökleri aslında insanlık tarihi kadar eski zamanlara gitmektedir. İlk olarak küçük gruplar halinde yaşamaya başlayan insanların içlerinden bir veya bir kaçının grup için gerekli olan görevleri daha sonra yapmak üzere geciktirmesi üzerine bu davranış ile karşılaşmıştır. Hatta tarihin en eski yazılı kanunlarından olan Hammurabi kanunlarında gereksiz geciktirme cezalandırmıştır (Knaus, 2000). Yine zaman içerisinde pek çok tanınmış isimin erteleme kavramına değindiği ve erteleme davranışıyla ilgili söylediği sözlere rastlanmaktadır. Bunlardan bir kaçına değinilecek olursa örneğin, M.Ö. 8. yüzyılda Yunan şair Hesoid; "Bugünün işini yarına bırakma ve daha sonraki güne de, ne tembel işçi ambarını doldurabilir ne de işini erteleyen; işini erteleyen kişi her zaman boğuşur felaketle" demiştir. 1592 yılında 6. Henry oyununda William Shakspeare "Zamanı erteleme. Çünkü erteleme tehlikeli sonuçlar doğurabilir." diyerek uyarmıştır. İngiliz şair olan Edward Young ise 1742 yılında Gece Düşünceleri adlı şiirinde "Erteleme zaman hırsızdır" diyerek konuya dikkat çekmiştir. Son örnek olarak, 1949 yılında oğluna yazdığı mektupta Chesterfield kontu Philip Stanhope, "Aylaklık yok, miskinlik yok, erteleme yok, bugün yapabileceklerini asla yarına erteleme." diyerek nasihat etmiştir (Rawson ve Miner, 1986; Steel, 2007). Buradan yola çıkarak erteleme kavramının, Antik dönemlerden günümüze kadar karşılaşılan doğal ve insani bir eylem olduğu söylenilebilir.

Erteleme davranışının tarihine farklı bir açıdan yaklaşan Milgram (1991) ise erteleme davranışının özellikle modern zamanın bir sorunu olduğuna dikkat çekmektedir. Bugünkü anlamıyla erteleme davranışının sanayi ve teknolojinin gelişmiş olduğu, planlı ve programlı yaşamın önemli olduğu toplumlarda ortaya çıktığını ifade etmektedir. DeSimone (1993) ise, sanayi öncesi dönemlerde, erteleme kavramının günümüzdeki gibi olumsuz anlamda kullanılmadığını bunun yerine erteleme kavramının daha az olumsuz anlamı çağrıştıran bir kelime olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yaptıkları bir çalışmada Ferrari, O'Callaghan ve Newbegin (2005), erteleme davranışının batılılaşmış ve bireyselciliği vurgulayan toplumlar içerisinde daha sık gözlemlendiği sonucunu elde etmişlerdir.

Kelime kökeni açısından bakılacak olursa, İngilizcede erteleme kavramı yerine kullanılan "procrastination" sözcüğünün ilk kullanımı 1548 yılına, kökeni ise Latince

"procrastinatus" kelimesine dayanmaktadır. Yapılması gereken bir şeyi başka bir güne erteleme ya da sonraya bırakma anlamındadır. İlk kullanımı eski dönemlere dayanan erteleme sözcüğünün günümüzdeki kullanımının daha olumsuz çağrışımları ile 18. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıktığı görülmüştür (Ferrari, Johnson ve McCown, 1995). Buradan erteleme kavramının farklı dönemlerde, farklı formlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kavram tanımlarında da benzer farklılıklar olmasına rağmen günümüzde kullanımın daha çok olumsuz anlam içerdiği görülmektedir.

Erteleme davranışına ilişkin zamansal olarak ve sözlük anlamında farklılıklar görüldüğü gibi akademik çalışmalar ve tanımlamalar arasında da farklılıklar görülmektedir. Erteleme davranışının literatürdeki tanımlamalarına bakıldığında, Solomon ve Rothblum (1984), bireye sıkıntı yaratacak noktaya kadar kişinin görevlerini gereksiz bir şekilde geciktirme davranışı olarak tanımlamaktadırlar. Benzer şekilde Burka ve Yuen (1983), ertelemeyi bireyin öznel bir rahatsızlık duyana kadar yapılması gereken görevi veya işi geciktirmesi durumu olarak tanımlamaktadır.

Başka bir boyuttan erteleme davranışı, yapılması gereken bir görevin akılcı olmayan nedenlerle geciktirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Lay, 1986; Flett, Blankstein ve Martin 1995). Haycock, McCarthy ve Skay (1998) ise erteleme davranışını, işleri geciktirme ve sorumlulukların son ana bırakılması olarak tanımlarken; Eerde-Van (2003), amaçlı olarak bir kaçınma yöntemi olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Milgram ve Tenne (2000) erteleme davranışını, bir kişilik özelliği olarak ya da davranışsal olarak geciktirmeye eğilim ve bununla ilgili olarak yapılması gereken görevleri yapmaktan ya da alınması gereken kararları vermekten kaçınma olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte ertelemenin sadece olumsuz sonuçları olan bir kaçınma yöntemi olmadığını söyleyen tanımlamalarda bulunmaktadır. İşlevsel erteleme olarak adlandırılan bu davranış, işin başarıya ulaşmasını sağlayan ve zaman zaman bu haliyle hoş karşılanabilecek bir durum olarak tanımlanmaktadır (Chun ve Choi, 2005; Ferrari, 1994). Tam tersi işlevsel olmayan erteleme işe başlamayı ve tamamlamayı sıklıkla ertelediği için hoş karşılanmamaktadır.

Ackerman ve Gross (2005) erteleme davranışını, herhangi bir görevi zamanında yapmama olarak tanımlamaktadırlar. Bu geciktirme bireyin sorumluluğunda ve denetimi altında olmalıdır. Erteleme davranışında birey içsel olarak kendisini motive etmede başarısızlığa uğramaktadır. Ferrari (1991) ertelemeyi, yeterince zaman olmasına rağmen yapılması gereken işlerin son ana ertelenmesi, alınması gereken kararların geciktirilmesi olarak tanımlayarak bu durumu bir davranış sorunu olarak göstermektedir.

Erteleme davranışına yönelik yapılan tanımlamalar incelendiğinde kesin bir tanım olmamakla birlikte erteleme davranışı var olan bir işi ertelemeye yönelik kişisel özellik, davranışsal eğilim ya da akılcı olmayan bir geciktirme olarak tanımlanmaktadır (Balkis, 2006).

Erteleme kavramını en geniş ve kapsayıcı haliyle Milgram (1991) açıklamaya çalışmıştır. Erteleme için gerekli olan dört temel bileşeni öne sürmüştür. Bunlar:

1. Davranışın geciktirilmesi
2. Bir ürünün standartların altında ortaya çıkması, yetersiz oluşu
3. Önemli olarak algılanan bir görevin olması
4. Duygusal karmaşa ile sonuçlanmasıdır (Milgram, 1991).

2.1.2. Erteleme Davranışının Boyutları

Ertelemenin boyutları ile ilgilenen Watson (2001), daha önceki yapılmış olan erteleme araştırmalarından yola çıkarak psikolojik bir olgu olan erteleme davranışının çok boyutlu bir doğasının olduğunu ifade etmektedir. Erteleme davranışının çok boyutlu bir doğasının olduğunun farkına varılması, genel olarak kabul edilen bir erteleme teorisinin neden olmadığı sorusunu da cevaplandırmaktadır (Steel, 2002). Erteleme davranışı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ertelemenin bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarının olduğu anlaşılmaktadır (Binder, 2000; Bridges ve Roig, 1997).

Erteleme davranışının bilişsel boyutu, amaçlanan davranışlar ile sergilenen gerçek davranışlar arasındaki uyumsuzluktur (Blunt ve Pychyl, 2000; Ferrari, 1994). Senecal, Koestner ve Vallerand (1995), bireyin farkında olarak ve belli bir amaç üzerine yaptığı geciktirmenin erteleme olarak kabul edilebileceğine değinerek erteleme davranışının bilişsel boyutuna vurgu yapmışlardır. Ayrıca Haycock (1993), bir çok bilişsel değişkenin erteleme davranışı ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bunlara örnek olarak; akılcı olmayan inançlar, dışsal yükleme stilleri ve zamanla ilgili inançlar verilebilir. Ferrari ve arkadaşları (1995) ise, bilişsel çarpıtmaların akademik erteleme davranışına katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, aşırı derecede akademik başarıyı önemseyen aileler ve çocuk için ulaşılması mümkün görünmeyen hedefler koyan ailelerin bu tavırları sonucunda ertelemeci yetişkinler yetiştirilmektedir.

Erteleme davranışının duygusal boyutunu ele alacak olursak, bireyler erteleme davranışlarının farkına vardıkları zaman; öfke, pişmanlık, utanç duyma, kendini suçlama, kendini reddetme, yetersizlik, gerginlik ve panik hislerini yaşamaktadırlar (Binder, 2000; Burka ve Yuen, 1983; Knaus, 1998). Akdoğan (2013)'a göre genel olarak erteleme davranışının duygusal boyutu, belli bir süre içerisinde yapması gereken görevi kronolojik olarak başlatamama, başlatıp sürdürememe ya da tamamlayamaması durumunda içsel bir sıkıntı hissetmesi olarak tanımlanabilir.

Son olarak ertelemenin davranışsal boyutunu ele alındığında, yapılması gereken iş ya da alınması gereken karar için plana uyulmaması ve ya zamanın boşa harcanması durumudur (Senecal, Lavoie ve Koestner, 1997). Birey, erteleme eyleminin davranışsal boyutunda yapması gerekli olan işlerini sebepsiz bir şekilde son ana bırakarak daha çok keyif alabileceği favori işlerini yapmayı tercih eder (Lay, 1986). Bireyler bu şekilde davranarak akademik ya da

akademik olmayan yaşamda ilerlemelerini yavaşlatabilirler, fırsatların kaçmasına neden olabilirler ve bu yüzden kişiler arası ilişkilerinde olumsuzluklar yaşamaları beklenebilir. Dolayısıyla ertelemenin davranışsal bir problem olduğunun en belirgin göstergelerinden biri, bireyin planladığı davranışı yapmaması ya da geciktirmesidir (Pychyl ve Binder, 2004). Ertelenen davranışlar arasında bazı farklılıklar olsa da gerçekçi olmayan bilişsel kalıpların yapılması gereken görev daha sonraki bir zamana ertelenir. Fonksiyonel olmayan erteleme sürecini Knaus (2000) şu bilişsel ve davranışsal mekanizmaları ile açıklamıştır:

- Görevden kaçınmayı istemek
- Ertelemek için karar vermek
- Daha sonra yapacağına kesinlikle söz vermek
- Erteleme için bahaneler bulmak ve suçlamadan kaçınmak için kendini suçsuz çıkarmaya çalışmak.

2.1.3. Erteleme Döngüsü

Erteleme davranışı sürecine giren bireyleri daha iyi anlayabilmek için onların duyu, düşünce ve davranış boyutlarında nasıl bir döngüye girdiklerini açıklamak önemlidir. Bireylerin girdikleri bu döngüye, erteleme döngüsü adı verilmekte ve erteleme döngüsünde bireysel kaynaklı çeşitlilikler olduğu, döngünün çok kısa sürebileceği gibi haftalar hatta aylar boyunca uzayabileceği ifade edilmektedir (Burka ve Yuen, 1983). Erteleme döngüsünü Burka ve Yuen (1983) yedi aşamada açıklamıştır ve bu aşamalara aşağıda yer verilmiştir.

1. Aşama "Bu kez çalışmaya hemen başlayacağım": Erteleme davranışı gösteren bireyler bu ilk aşamada kendilerinden yapılması beklenen görev ya da sorumluluklar karşısında oldukça umutlu ve mutludurlar. İşin henüz başında bu kez ertelemeden daha sistematik ve planlı bir şekilde işlerini tamamlayacaklarına inanırlar. Ancak bu inançları başlangıçta davranışa dönüşmez ve her nasılsa sıklıkla başlamanın kendiliğinden oluşacağını düşünürler. Fakat, zaman ilerledikçe ve beklenen başlama anı oluşmadıkça baştaki umut ve mutluluk yerini korku ve kaygıya bırakmaya başlar.

2. Aşama "Çalışmaya hemen başlamalıyım!": Çalışmanın planlandığı gibi yürütülmesi için artık zaman ilerlemektedir. Bireyde çalışmaya bu kez hemen başlayacağım hayali yavaş yavaş yok olmaktadır. Çalışmaya başlamak için hissedilen baskı giderek artar ve birey daha yoğun bir kaygı hissetmeye başlar.

3. Aşama "Ya başlamazsam?": Zaman hala ilerlemeye devam etmektedir ve henüz birey çalışmaya başlamamıştır. Bu aşamada bireyin baştaki umutları artık yerini erteleme davranışından dolayı başına gelebilecek olumsuzluklara bırakır. Birey, kötü sonuçları kurgulamaya başlar ve kafasında dönüp dolaşan bir dolu düşüncenin etkisiyle şaşkına döner. Bu düşünceler sırasıyla;

- *"Daha önce başlamalıydım."*: Yapmaları gereken iş ve görevleri yapmadıklarının farkına varırlar ve yoğun bir pişmanlık duyarlar. Ayrıca çalışmaya hemen başlamış olsalardı bu duruma düşmeyeceklerinin ifade ederler.
- *"Farklı her şeyi yapıyorum ama..."*: Yapılması gereken iş ve görevler dışında her şeyle ilgilenilir ancak asıl yapılması gerekenle bir türlü ilgilenemezler. Ev temizleme, oda düzenleme, telefon görüşmeleri yapma vb. işler yapılmaya başlanır ama hala çalışmaya başlanamamıştır.
- *"Hiçbir şeyden hoşlanmıyorum."*: Yapılması gereken öncelikli işlerin yerine geziye, tiyatroya gitme, arkadaşları ile vakit geçirme gibi daha keyif verici daha eğlenceli etkinliklere yönelirler. Ancak birey, bu keyif verici etkinlikleri yaparken aklına yapması gereken görevleri gelir ve suçluluk, kaygı ve korku gibi olumsuz duyguları yaşamaya başlar.
- *"Umarım hiç kimse öğrenmez."*: Erteleme davranışında bulunan bazı bireyler bu durumdan utanmaya başlarlar. Sorumlu olduğu kişilerin veya çevresindeki kimselerin bu durumu bilmesini istemezler. Henüz çalışmaya başlamamış oldukları halde sürekli yoğunmuş gibi görünmeye çalışırlar, sanki çalışmalarında ilerleme kaydetmiş gibi konuşurlar ya da erteleme davranışlarının haklı nedenleri olduğunu ileri sürerek bahane üretmeye çalışırlar.

4. Aşama "Hala zaman var.": Erteleme davranışında bulunan birey utanç, suçluluk gibi duyguları yaşmasına rağmen hala çalışmasını tamamlayabilmek için yeterli vaktin var olduğuna inanır ve umutlarını sürdürmeye devam eder.

5. Aşama "Bende yolunda gitmeyen bir şeyler var.": Birey çok daha büyük bir umutsuzluğun içerisinde. İlk başlardaki sırasıyla iyi niyet, utanma, suçluluk ve acı çekme gibi duygu ve düşünceler yerini daha büyük bir korkuya bırakmıştır: "Bende bir sorun var." Burada birey, disiplin, cesaret, zeka veya şans gibi özelliklerin kendisinden başka herkeste olduğunu düşünmeye başlar.

6. Aşama "Son seçim: Ya hep ya hiç!": Bu aşamada birey artık istenilen görevi ya tamamlama ya da tamamen bırakmak arasında bir seçim yapma noktasına gelmiştir. Hissettiği gerilim artık dayanılmaz noktaya gelenler ve kalan sürede yapılması gereken işleri tamamlayamayacağını düşünenler "bu işi yapamayacağım" diyerek görevden vazgeçerler. Buna karşın bazı bireyler ise az kalan zamana rağmen yapılması beklenen görevi tamamlamayı seçebilirler. Artık son noktaya geldiğini düşünen erteleme davranışında bulunan birey sonunda çalışmaya karar verir. Çalışmaya başladıktan sonra "aslında o kadar da zor değilmiş, keşke daha önceden başlasaydım" demeye başlar. Yapılan iş ne kadar sıkıcı ve zor olsa da, çalışmaya başlanmasıyla birlikte birey içsel bir rahatlama hisseder.

7. Aşama "Bir daha asla ertelemeyeceğim.": Bu son aşamaya gelindiğinde birey, yapılması beklenen görev ve sorumlulukların ertelenmesinden kaynaklı olan sıkıntılarından görevi tamamlamaktan vazgeçerek ya da tamamlayarak kurtulur. Artık büyük bir rahatlığa ve huzura kavuşmuştur. Bu yaşadıklarından kendisine ders çıkaranlar bir daha çalışmaya hemen daha düzenli ve planlı olarak başlama konusunda kendisine sözler verir. Aynı sıkıntıları yaşama düşüncesi bile katlanılmaz gelmektedir. Ancak erteleme davranışı eğiliminde olan birey karşısında çıkan yeni bir görev ve sorumlulukta bu döngüye tekrar girerek aynı aşamaları yaşamaya başlar. Sonuç olarak tüm bu içtenlik ve kararlılığa rağmen erteleme davranışında bulunan birisi bu döngüyü defalarca tekrarlayabilir.

2.1.4. Erteleme Davranışının Kuramsal Temelleri

Erteleme davranışının tanımlarında farklılıklar olduğu gibi her kuramın erteleme davranışını açıklamaya yönelik kendine özgü farklı bir bakış açısı getirdiği görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında erteleme davranışı farklı kuramlar çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.4.1. Psikoanalitik Kuram

Psikoloji ile ilgili pek çok konuda olduğu gibi benzer şekilde erteleme davranışı için de ilk kuramsal açıklamalara psikoanalitik kuramda rastlanmaktadır. Kuramın öncü ismi Freud, erteleme davranışını kaçınma davranışı ve kaygı üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Freud'a göre kaygı, bireyi rahatsız eden ve bastırılmış olan bilinçdışı materyaller aracılığıyla egoya gönderilen bir uyarı işaretidir. Ego bu sayede kaygıyı fark ederek azaltmaya yönelik savunma mekanizmaları kurgulamaya başlamaktadır. Bireylerden yapılması istenen görevlerin aslında egoyu tehdit edici özelliğinin olduğu, bu rahatsızlık veren kaygı durumundan kurtulmak için ise bireyin bir savunma mekanizması olarak kaçınma yani erteleme davranışı gösterdiği öne sürülmektedir (Ferrari ve ark., 1995). Kısacası erteleme davranışının egonun kendi bütünlüğünü korumak adına kullandığı bir savunma mekanizması olduğu ifade edilebilir. Ancak savunma mekanizmaları ne yazık ki kaygıyı tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Benzer veya aynı olayla tekrar karşılaşıldığında savunma mekanizması bu kez kaygı üzerinde yeteri kadar etkili olamamaktadır (Morgan, 1991: Akt. Şahin, 2008). Konuyla ilgili olarak Gençtan (2012), kaçınmayla ilgili duygu ve düşünceler bireylerin yetersizlikleriyle veya gerçekleriyle yüzleşmesini geciktirdiğini belirtmektedir. Olumsuz duygularla yüzleşmenin gecikmesi kısa dönemde birey açısından bir kurtuluş olarak görülse de uzun dönemli bakıldığında bireyin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Gençtan, 2012).

2.1.4.2. Psikodinamik Kuram

Psikodinamik kuramcılar, psikanalitik bakış açısının sert, değişmez öğretilerine karşı çıkmakla birlikte, insan doğasının dinamik yapısı konusunda Freud ve çevresindeki kuramcılar ile aynı çizgidedirler. Van der Kolk (1987), psikodinamik kuramcılarının, çocukluk çağındaki

yaşantıların kişilik gelişiminde ve yetişkinlik çağındaki bilişsel süreçlerde büyük önem sahibi olduğu görüşünü savunduklarını söylemektedir (Akt. Ferrari ve ark., 1995). Buradan yola çıkarak psikodinamik kuram erteleme davranışını, bireyin ailesine yönelik olumsuz duygularını da içeren, alttaki ruhsal süreçlerin etkisiyle ortaya çıkan sorunlu bir davranış olarak açıklamaktadır (Balkıs, 2006). Erteleme davranışını psikodinamik kurama göre açıklamaya çalışan Burka ve Yuen'in (1983) ifadesi ise erteleme davranışının, çocukluk dönemi travmalarıyla ilişkili olduğu yönündedir. Bu travmatik olay sevilen birinin kaybı ya da adres değişikliği gibi isteksiz gerçekleştirilen olaylar olabilir. Olayın gerçekleştiği dönem çocuğun bu yaşanan olaya karşı tutumu bir sonraki dönem veya dönemlerde hatta bütün yetişkinlik yaşamı süresince devam edebilir. Bu da zamanın önemli olduğu durumlara yönelik bir bilinç dışı direnç kaynağı oluşturabilir (Burka ve Yuen, 1983).

Çocukluk yıllarındaki anne ve baba tutumuna değinen Missildine (1964), erteleme davranışı gösteren bireylerin ailelerinin çok yüksek başarı standartları koyduklarını ve çocukların anne baba onayını alabilmek için bu standartlara ulaşmanın şart olduğu ortamlarda yetiştirildiğini iddia etmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk herhangi bir başarısızlığa uğradığında kaygıları artar ve kendini değersiz olarak görmeye başlar (Akt. Ferrari ve ark., 1995). Erteleme davranışı ve aile ile ilgili başka bir psikodinamik yorumda Spock (1971), bilinçaltında ailesine yönelik öfke duyan çocukların yetişkinlik dönemlerinde belirlenen bir amaca yönelme davranışlarında geciktirme yaparak bu öfkelerine cevap verdiklerini ifade etmiştir (Ferrari ve ark., 1995). Hatalı çocuk yetiştirmenin yetişkinlik dönemlerinde erteleme davranışına neden olduğunu ifade eden bir diğer görüş ise, aşırı hoşgörünün ya da aşırı otoriter anne baba tutumunun erteleme davranışına neden olduğu yönündedir (Burka ve Yuen, 1983; MacIntre 1964'den akt. Ferrari ve ark., 1995). Özetle, erteleme davranışına yönelik psikodinamik bakış açısıyla yapılan açıklamalara bakıldığında erteleme davranışının daha çok çocukluk dönemindeki anne ve baba tutumlarıyla ilgili olduğu söylenebilir.

2.1.4.3. Davranışçı Kuram

Öğrenme kuramları olarak da bilinen davranışçı kuramlar davranışı, ölçülebilir ve gözlemlenebilir tepkiler olarak tanımlamaktadırlar. Genellikle klasik koşullanma ve edimsel koşullanma başlıkları altında toplanabilirler (Balkıs, 2006). Davranışçı kuramcılar erteleme davranışını açıklarken de genellikle güdü, pekiştirici, ceza ve ödül gibi kavramları kullanmaktadırlar (Akkaya, 2007).

Davranışçı kuramlardan biri olan edimsel koşullanma, erteleme davranışını daha çok güdü kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. Briody (1980), motivasyon eksikliğinin bireylerin yapacağı ödevi veya çalışmayı ertelemeye sevk ettiğini belirtmiştir (Akt. Albayrak, 2014). Solomon ve Rohtblum (1984) tarafından 342 üniversite öğrencisi ile akademik ertelemenin nedenlerine yönelik yapılan bir çalışma, öğrencilerin sevmedikleri ya da sıkıcı buldukları

görevleri daha çok erteleme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, bir çok kişinin yapması gereken işleri veya görevleri hoşlanmadıkları için tamamlamadıkları söylenebilir. Pek çok öğrencinin haz vermeyen, daha çok sıkıcı buldukları ödevleri erteledikleri inancı, davranışçı yaklaşımın açıklamalarına paralel bir bulgu olarak yorumlanabilir.

Davranışçı kuramların bir diğer alt başlığı olan klasik koşullanma ise, erteleme davranışını ödül, ceza ve pekiştirme kavramları ile açıklamaya çalışmıştır. Klasik koşullanmacılara göre erteleme daha çok bu tür davranışlar için ödüllendirilen ya da yeteri kadar cezalandırılmayan bireylerde görülmektedir (Ferrari ve ark., 1995). Erteleme davranışı için ayırt edici ya da kontrol edici uyarının kaygı olduğu belirtilmektedir. Burka ve Yuen (1983) ile Solomon ve Rohtblum (1984), kaygı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin daha fazla erteleme davranışında bulduklarını, kaygıdan kaçınma davranışının, dersi çalışmaktan çok pekiştirilmesiyle ilgili olduğunu belirtmektedirler. Ferrari ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan bir çalışmada, akademik erteleme eğilimi olan ve olmayan üniversite öğrencilerine; hem son anda başarıyla bitirdikleri ödevlerin sayısını hatırlamaları, hem de son anda başarıyla tamamlayamadıkları ödevlerin sayısını hatırlamaları istenmiştir. Pekiştirme ilkesinin öngördüğü gibi erteleme davranışında bulunan öğrenciler anlamlı olarak son anda başarıyla yetiştirdikleri ödevi daha fazla hatırlarken, görevi tamamlayamadıkları ve dakik olmadıkları için cezalandırıldıkları olayları daha az hatırlamışlardır. Çalışma sonuçları bir anlamda davranışçı yaklaşımın, erteleme davranışına yönelik açıklamalarını da destekler niteliktedir.

Davranışçı kuramda yer alan başka bir görüş ise bireylerin sonuca ulaşılması daha çok vakit alan, örneğin tez tamamlama süreci gibi, görevleri hemen sonuç alınabilen görevlere göre, örneğin haftalık ödevler gibi, daha fazla ertelediği yönündedir (Ferrari ve Emmons, 1995). Yani başka bir ifadeyle kısa vadeli hazlar, çalışmanın ertelenmeden bitirilmesiyle ulaşılacak olan uzun vadeli hazlara tercih edilmektedir. Başka bir bakış açısıyla yakın zamanda cezalandırılma olasılığı da yapılacak olan çalışmanın ertelenme sıklığını azaltmaktadır.

2.1.4.4. Bilişsel-Davranışçı Kuram

Bilişsel davranışçı kuram ile erteleme davranışı arasındaki ilişkiye dair ilk çalışmalar 1971 yılında Albert Ellis ve William Knaus tarafından "Erteleme Eğiliminin Üstesinden Gelme" isimli çalışma ile başlamıştır. Bilişsel davranışçı kurama göre duygu ve davranışlarımızı çevre etki eder ancak bilişsel yapılarımız da bu süreçte aracılık rolü üstlenmektedir (Ellis ve Knaus, 1977). Bu bağlamda erteleme davranışını açıklarken; kişisel, davranışsal ve çevresel belirleyiciler arasındaki etkileşim gibi psikolojik fonksiyonları belirten sosyal öğrenme kavramı da bilişsel davranışçı yaklaşımın temelini oluşturmaktadır (Balkıs, 2006). Bilişsel davranışçı kuramcılar insanların kendilerine yönelik inançları, tutumları, değerleri ve düşünceleri ile tutarlı bir şekilde davranışta bulduklarını öne sürerler. Bunların bazıları akılcı ve uyum sağlayıcı iken bazıları ise akılcı ve uyum sağlayıcı olmayabilir. Erteleme davranışı da bu akılcı ve

uyum sağlayıcı olmayan, örneğin; bilişsel çarpıtmalar, aşırı genellemeler, kendine veya çevreye yönelik olumsuz şemalar vb., inançlarla ilgilidir (Balkıs, 2006).

Albert Ellis, çoğunlukla zorunluluklar, gereklilikler, "yapmalıyım veya olmalıyım" şeklinde görülen katı inançların erteleme davranışının temellerini oluşturduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Ellis, erteleme davranışının temelinde katı isteklerin olduğunu ve diğer üç akıl dışı inançların da bu isteklerden etkilendiğini belirtmektedir (Dryden, 2000). Bu dört akılcı olmayan inançlar şu şekildedir:

1. Katı İstekler: Bireyler kendilerinden yapılması beklenen görev veya işe başlamadan önce belirli koşulların var olması konusunda katı isteklerde bulunabilirler. Bireyler bu konuda ısrarcı olabilmekte ve istekleri yerine gelmediği sürece işe başlamamakta hatta daha kötüsü istekleri yerine gelmiş olsa bile erteleme davranışı olasılığı hala devam edebilmektedir (Dryden, 2000).

2. Büyütme: Eğer bireylerin katı istekleri yerine gelmezse, büyütme inancı devreye girer. Bu tip inanışa sahip bireyler yaşanan olumsuzlukları olağanüstü bir şekilde abartma eğilimindedirler. Genellikle "... olması korkunç bir şey.", "... daha felaket olmazdı." ya da "... olmazsa her şey biter." gibi cümleler kurarlar (Dryden, 2000).

3. Rahatsızlığa Dayanamama: Bireyler talep ettikleri katı istekleri yerine gelmediği zaman genellikle bu duruma daha fazla katlanamayacakları inancına kapılabilirler. Bu rahatsızlığın oluşturduğu baskıdan kurtulmak için yine erteleme davranışı eğilimi gösterirler (Dryden, 2000).

4. Suçlama: Bireyin suçlama inancı eğilimi, kendisi ile, başkaları ile veya genel olarak yaşam ile ilgili gerçekleşebilir. Bireyin kendisi ile ilgili suçlama inancı olduğunda, erteleme davranışından dolayı kendini aşağılama eğilimi oluşabilir. Bu durumda birey, kendisinden beklenen görevi yerine getirmediğinde başarısız olduğunun kanıtlanacağı kaygısına kapılmaktadır. Sonuç olarak başarısız olma korkusu yine erteleme davranışına yönlendirecektir (Dryden, 2000).

Bilişsel davranışçı kurama göre erteleme davranışı sergileyen bireylerin sürekli takip ettikleri on bir adımdan bahsedilir. Ellis ve Knaus'a (1977) göre bu on bir adım şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Erteleme davranışı yapan bireyler; kendilerinden yapılması istenen bir görevi tamamlamayı kabul ederler.
2. Kabul edilen bu görevi yapmaya kesin olarak karar verirler.
3. Görevi yapmayı gereksiz bir şekilde ertelemeye başlarlar.
4. Yapılması beklenen görevi ertelemenin kendisine yarar sağlamadığını fark etmezler.
5. Görevlerini, işlerini ertelemeye devam ederler.
6. Zaman ilerledikçe erteleme eğilimi için kendilerine sinirlenirler.

7. Yine de erteleme davranışına devam ederler.
8. Görev ve işlerini tamamlamak için son teslim tarihine çok az bir zaman kala bitirmeye tekrar karar verirler, bunun için çalışırlar ya da işlerini bitirmezler.
9. Erteleme davranışlarından dolayı kendilerini sürekli rahatsız, tedirgin hissederler.
10. Görevi tamamladıktan ya da tamamlamaktan vazgeçtikten sonra bir daha görevlerinde erteleme yapmayacaklarına dair kendilerine söz verirler.
11. Bu aşamalardan sonra tekrar ilk görevlerinde erteleme davranışı eğilimi gösterirler.

Ellis ve Knaus'a (1977) göre bu basamaklar erteleme davranışı sürecinde, hatalı ve akılcı olmayan bilişsel inançların bir sonucu olarak yaşanan depresyon, kaygı, çaresizlik duyguları ve bu duyguların eşlik ettiği özgüven yoksunluğu ve değersizlik hissi, kendini tekrar eden bir kısır döngü halinde sürmektedir. Bu duygu yoğunluğundan ve baskıdan kurtulmak için de bireyler, erteleme davranışında bulunmak isteyebilirler.

2.1.4.5. Zaman Yönetimi Kuramı

Erteleme davranışının aynı zamanda bir zaman yönetimi sorunu olduğu bilinmektedir. Erteleme davranışında bulunan bireyler, zamanlarını yapılandırma ve etkili bir şekilde kullanma konusunda yeterli değildirler (Vodanovich ve Seib, 1997). Bu sebeple erteleme davranışı gösteren bireyler, yapacakları etkinlikleri planlayamazlar, zamanı amaca yönelik ve etkili kullanamazlar, plan yapsalar bile bu planı sürdüremezler. Amaçsız bir şekilde bir işten başka bir işe sürüklenirler. Yapılması beklenen görevi tamamlayabilmek için gerekli olan zamanı önemsemezler ve bunun sonucunda da görevi zamanında bitiremeyerek başarısızlığa uğrarlar (Bond ve Feather, 1988; Lay, 1990). Erteleme davranışı ve zaman yönetimi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çok çalışma bulunmaktadır (Kağan, 2009; McCown, 1986; Solomon ve Rohtblum, 1984; Vodanovich ve Seib, 1997). Bu çalışmalar incelendiğinde erteleme davranışında bulunan bireylerin zamanı kontrol etmede, düzenlemede ve değerlendirmede zorluklar yaşadığı görülmektedir.

Zaman yönetiminde öncelikli amaç, bireyin kendisini ve işlerini mevcut zaman içerisinde gerekli düzeyde planlayabiliyor olmasıdır. Zamanın etkili bir şekilde planlanabilmesi ve en verimli olacak düzeyde kullanılabilmesi yaşanabilecek bir çok sorunu önlemektedir (Türkel, 1999; Üstün, Nural ve Değer, 2005). Ancak zaman yönetimi nasıl çalışılır veya neden zaman yönetimi konuları tam olarak cevaplanmamıştır. Buna rağmen zaman yönetimi kuramının öncüsü olan Macan (1994), kuramında üç tip zaman yönetimi davranışına yer vermiştir. Bu davranışlar;

1. Hedefleri ve öncelikleri belirleme,
2. Zaman yönetiminin teknikleri,
3. Değişim için düzenleme-organizasyon ve planlamadır.

Macan (1994), bu davranışların zamanı kontrol etme algısı ile sonuçlanacağını ya da zaman üzerinde bir kontrol etme hissi oluşacağını öne sürmektedir. Ayrıca Macan (1994), zamanı kontrol etme algısının zaman yönetimi davranışları ile işe başlama, iş doyumunu ve iş performansları arasında arabuluculuk etkisi gösterdiğini de öne sürmektedir.

2.1.5. Erteleme Davranışı Türleri

Erteleme davranışının türlerine ilişkin olarak literatür incelendiğinde, kavramın tanımlanmasında da olduğu gibi türleri için de farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmalardan birini Chun ve Choi (2005) yapmış; pasif ve aktif erteleme olarak erteleme davranışı gösteren bireyleri iki gruba ayırmıştır. Pasif erteleme davranışı gösteren bireyler, genellikle karar verme sürecindeki yetersizliklerinden dolayı kendilerinden yapılması beklenen görevleri yerine getiremezler. Aktif erteleme davranışı gösteren bireyler ise, pasif ertelemenin aksine karar alma süreçlerinde herhangi bir sorun yaşamazken sürekli erteleme davranışı eğilimindedirler. Ancak aktif erteleme davranışı gösteren bireyler son anda da olsa kendilerinden yapılması istenen görevleri yerine getirebilmektedirler (Chun ve Choi, 2005).

Başka bir sınıflandırmada Vestervelt (2000), erteleme türlerini kişilik özelliği ve durumsal erteleme olarak yine iki gruba ayırmıştır. Kişilik özelliği olarak erteleme; bireyin ağırdan alma davranışına ya da erteleme eğilimine yatkınlık olarak tanımlanmaktadır (Lay, 1986). Başka bir ifadeyle bireyin yaşamın bir çok alanında yapması gereken görevleri zamanında tamamlayamaması konusunda alışkanlık edinmesi olarak tanımlanmaktadır (McCown ve Johnson, 1991). Durumsal erteleme ise; bireyin sadece yaşamın tek bir alanında karşılaştığı erteleme eğilimidir ve genel ve akademik erteleme olarak iki alt gruba ayrılır (Blunt ve Pychyl, 1998). Genel erteleme günlük işlerle ilgili geciktirmeleri kapsarken, akademik erteleme sınavlara hazırlanma, proje tamamlama gibi alanlarda yaşanan sorunlardan oluşmaktadır.

Ellis ve Knaus (1977) ise erteleme davranışı türlerini daha geniş bir sınıflama ile şu şekilde açıklamıştır:

1. Genel erteleme: Zamanı yönetmede yaşanan zorluklardan dolayı gündelik sorumlulukları yerine getirmede yaşanan sorunlar,
2. Kompulsif ya da işlevsel olmayan erteleme: Aynı bireydeki hem davranışsal erteleme eğilimi hem de karar vermeyi erteleme eğilimi,
3. Karar vermeyi erteleme: Çelişkide kalınan herhangi bir konuda ya da durumda karar vermenin geciktirilmesi,
4. Nevrotik erteleme: Yaşam içerisinde kritik kararları erteleme eğilimi,
5. Akademik erteleme: Ödevlerin, sınavlara hazırlanmanın ya da projelerin son anda yapılmasıdır.

Bu çalışmada, erteleme davranışı türlerinden akademik erteleme boyutu ele alınmaktadır.

2.1.6. Akademik Erteleme Davranışı

Eğitimine devam eden her öğrenciden ya da mesleği öğretmenlik olan her bireyden akademik ortamda yerine getirmesi beklenen bazı görevler vardır. Bu görevlere örnek olarak; dönem ödevi hazırlama, sınavlara hazırlanma, okuma görevlerini tamamlama, sınav sonuçlarını okuma ya da akademik çalışma yapma verilebilir. Fakat, öğrenciler ve eğitmenler kendilerinden yapılması beklenen bu görevlerini çoğu zaman başka bir zaman yapmak üzere ileri bir tarihe ertelemektedirler (Yıldırım, 2014). Akademik erteleme davranışı, erteleme davranışının bir türü olarak, genel anlamda akademik kökenli görevleri içermekte ve bazı nedenlerden dolayı akademik görevlerin geciktirilmesi olarak ifade edilmektedir (Akbay, 2009).

Bir çok araştırmacı tarafından akademik erteleme davranışının tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımlamaların bir kaçına bakıldığında; Senecal ve arkadaşları (1995), akademik erteleme davranışının yetersiz zaman yönetimi ya da tembellikten çok daha fazlasını bünyesinde barındıran motivasyonel bir sorun olduğuna dikkat çekerken; Ferrari ve arkadaşları (1995), akademik erteleme davranışını ifade ederken akademik görevleri geciktirmekten dolayı yaşanan kaygıya vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Rothblum ve arkadaşları (1986), akademik erteleme davranışını ilk olarak bireyin hemen hemen çoğu zaman ya da çoğu zaman akademik görevleri erteleme ve ikinci olarak da bu erteleme ile ilgili kaygı hissetmesi şeklinde ifade etmektedir. Senecal, Julien ve Guay (2003) ise, akademik göreve başlama ya da bitirmeyi ileri bir tarihe bırakmayı akılcı olmayan bir yönelim olarak adlandırmaktadır.

Sonuç olarak en yaygın tanımıyla akademik erteleme davranışı, öğrencilerin ya da eğitimcilerin sınava çalışmayı veya okuma görevlerini geciktirmesi, dönem ödevi ve proje gibi görevleri son ana bırakması ve teslim tarihinde yetiştirememesi ve kütüphaneye kitap teslimi, ders ya da sınav kaydı gibi akademik yaşam ile ilgili idare işlerin geciktirilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Rothblum ve ark., 1986; Solomon ve Rothblum, 1984).

Bireylerin akademik performanslarını olumsuz olarak etkileyen akademik erteleme davranışının ne olduğunun tanımlanması önemlidir. Fakat, akademik erteleme davranışının nedenlerinin ve sonuçlarının da ortaya konması bir o kadar önemli görülmektedir.

2.1.6.1. Akademik Erteleme Davranışının Nedenleri

Sıklıkla görülebilen akademik erteleme davranışının ilgili literatür incelendiğinde pek çok nedeninin olduğu görülmektedir. Lay, Knish ve Zanatta (1992), akademik erteleme davranışının, bireyin dikkatini dağıtabileceği uygun olmayan ortamlarda çalışmasından kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir. Burka ve Yuen'e göre (1983) ise, akademik erteleme davranışının nedeni, tembellik, disiplinsiz olma, zamanı kontrol edememe gibi kişisel hata ve kusurlardır. Bu bağlamda akademik erteleme davranışının motivasyonel bir problem olduğu söylenebilir. Yani güdülenme ile ilgili problemler öğrencilerin akademik erteleme davranışı

göstermelerine neden olabilir. Öğrenciler daha çok hoşlandıkları aktivitelere yönlendikleri için akademik görevlerini yapmaktan uzak kalabiliyorlar. Böylelikle öğrenme için ihtiyaçları olan çalışma disiplininden mahrum olmaktadır (Dietz, Hofer ve Fries, 2007).

Akademik erteleme davranışı nedenlerine ilişkin olarak benlik saygısı da önemli bir faktör olarak görülmektedir. Burka ve Yuen (1983) akademik erteleme davranışının düşük benlik saygısını korumaya yönelik bir strateji olduğundan bahsetmektedir. Tam tersi durumda yani benlik saygısı yüksek bireyler, kendilerine verilen görevleri ertelemeden, kendi yetenekleri ile kolaylıkla tamamlayabilirler. Bu sayede yeteneklerinin gerçek performanslarından daha iyi olduğuna dair inançları korunmuş olur (Burka ve Yuen, 1983). Benzer şekilde Schouwenburg, Lay, Pychyl ve Ferrari'ye (2004) göre akademik erteleme davranışı gösteren bireyler ideal benlikleriyle yaşamaktadırlar. Proje teslim tarihi yaklaşan biri sürekli yetiştireceğine yönelik söylemlerinde bulunurken ideal benlikleri ile hareket edebilirler.

Pek çok bireyin akademik erteleme davranışı göstermesinin başka bir nedeni olarak başarısızlık korkusu gösterilmektedir (Solomon ve Rothblum, 1984). Başarısızlık korkusu yaşayan bireylerin genellikle kaçınma davranışında bulduklarına inanılmaktadır. Bir görevi tamamlamak için yeterli becerilerden yoksun olduğunu düşünmek ve başarısızlık korkusu o görevin geciktirilmesine ya da tamamlanmamasına neden olmaktadır (Ferrari ve ark., 2005). Birey kendisinden beklenen akademik görevlerde başarısız olacağına inandığında erteleme davranışı gösterme eğilimindedir. Kendisinden beklenen göreve başlamayı ya da tamamlamayı geciktiren bireyler için başarısız olmak istenmeyen bir durumdur ve bu yüzden görevden kaçınmakta ya da erteleme yapmaktadırlar. Benzer bir açıklamada akademik görevlerde erteleme davranışında bulunanların, olumsuz değerlendirilmeyle ilgili korkulara sahip, başarıya yönelik düşük kişisel standartları olan, başkalarının değerlendirmesi ile meşgul olan ve görev için kendi bireysel çabalarının yetersiz olacağına inanan kişiler olduğu öne sürülmektedir (Saddler ve Buley, 1999).

Başarısızlık korkusuyla da ilişkili olan mükemmeliyetçilik, erteleme davranışı ile de ilişkilidir ve erteleme davranışının önemli bir nedeni olarak görülmektedir. Mükemmeliyetçi kişilik özelliğine sahip bireyler yapılması gereken işleri aynı anda yapma, en doğru kararları verme ve hata yapmama isteği ile ilişkili olarak başarısızlık korkusu yaşayabilmektedirler. Bu nedenle mükemmel ulaşma isteği ve bu isteğe yönelik çaresizlik hissi akademik erteleme davranışını da beraberinde getirebilmektedir (Onwuegbuzie, 2000). Mükemmeliyetçilik beklentileri Burns'a (1980) göre kişinin kendisine ve çevresine yönelik inançlarını ve gerçek dışı standartları içeren bilişsel yapılardır. Ulaşılabilir olmayan bu standartlar bireyde sıkıntıya neden olmakta ve birey, mükemmel olmamasındansa göreve hiç başlamamayı tercih edebilmektedir.

Aynı zamanda yukarıda bahsedilen nedenler dışında bireyin zamanı yönetmedeki yetersizliği, düşük sorumluluk düzeyi ve düzensizlik gibi kişisel özellikleri, öz-yeterlik inançları, dikkat güçlüğü, göreve yönelik rahatsızlık, kaygı, akılcı olmayan inançlar, çalışma alışkanlıkları, çevresel faktörlerin erteleme davranışları üzerinde etkisi olan nedenler arasında olduğu belirtilmektedir (Aydoğan, 2008; Balkıs, 2006; Howell ve Watson, 2007; Kandemir, 2010; Uzun Özer, 2005; Watson, 2001). Görüldüğü üzere tek bir neden üzerinden akademik erteleme davranışının nedenleri açıklanamamaktadır. Dolayısıyla bu durum benzer şekilde akademik erteleme davranışının sonuçlarını da farklılaştırmaktadır. Akademik erteleme davranışının sonuçlarına geçmeden önce kavramın önemini daha iyi anlayabilmek adına yaygınlığı ile ilgili bazı özet bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1.6.2. Akademik Erteleme Davranışı Yaygınlığı

Erteleme davranışının yaygınlığına bakıldığında genel bir eğilim olduğu için hemen hemen her bireyin erteleme davranışı gösterdiği belirtilmektedir (Senecal ve ark., 1995). Öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında öğrencilerin önemli bir bölümünün erteleme davranışı içinde oldukları görülmektedir. Örneğin; Hill ve arkadaşları (1976) kolej öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin yaklaşık olarak %50'sinin akademik görevlerde zamanlarının yarısını ya da daha fazlasını ertelediklerini belirtmektedir (Ferrari ve ark., 1995). Ellis ve Knaus'un (1977) çalışmasında ise öğrencilerin %95'inin erteleme davranışı eğiliminde oldukları belirtilmektedir.

Akademik erteleme davranışının türlerine göre yapılan bir çalışmada Solomon ve Rothblum (1984), öğrencilerin hemen hemen %46'sının rapor yazmayı, % 28'inin sınavlarına çalışmayı, %30'unun haftalık okuma ödevlerini yapmayı, %11'inin yönetimle ilgili görevleri, %23'ü görevlere katılmayı ve %10'unun genel okul faaliyetlerine katılmayı erteledikleri belirtmektedirler. Öğrenciler ile yapılan benzer bir çalışmada Onwuegbuzie (2004), öğrencilerin %42'sinin dönemi ödevini hazırlamada %39'unun sınavlara hazırlanmada ve %60'ının haftalık okumalarını yapmada erteleme davranışı gösterdiklerini ve bu öğrencilerin ortalama %45'inin ertelemeyi bir problem olarak gördüğünü rapor etmiştir. Ayrıca Onwuegbuzie (2004), öğrencilerin %65 ile %75'inin erteleme davranışını azaltmak istediklerini ifade etmiştir. Konuyla ilgili Türkiye'de yapılmış bir çalışmada ise Uzun (2009), lise öğrencilerinin %54'ünün akademik konuları çoğunlukla ertelediği sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak akademik görevlerde erteleme davranışı, öğrencilerin zamanlarının büyük bir çoğunluğunu meşgul eden ve öğrenciler tarafından problem olarak değerlendirilen yaygın bir davranıştır.

2.1.6.3. Akademik Erteleme Davranışı Sonuçları

Akademik erteleme davranışına ilişkin literatür incelendiğinde davranışın sonuçlarına yönelik farklı sonuçlardan bahsedilmektedir. Akademik erteleme davranışında bulunan

bireylerin; akademik başarısızlık (Burka ve Yuen, 1983; Ferrari ve ark., 1995; Knaus, 1998), zor derslerden geri kalması (Rothblum ve ark., 1986; okul devamsızlığı yapması ya da okulu bırakması gibi doğrudan olumsuz sonuçlarla karşılaşması olasıdır (Knaus, 1998).

Akademik erteleme davranışı ayrıca bireylerin sağlığını ve psikolojik iyilik halini olumsuz yönde etkilemektedir (Uzun ve Demir, 2015). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, eğitim ve öğretim yılının başında erteleme davranışında bulunan ve bulunmayan öğrencilerin sağlık durumlarının birbirine benzerlik gösterdiğini ancak yıl sonunda erteleme davranışında bulunan öğrencilerin daha fazla stres tepkisi gösterdiği ortaya konmuştur (Tice ve Baumeister, 1997). Başka bir çalışmada Burka ve Yuen (1983) ise, bireylerin erteleme davranışı yaptıklarını fark ettiklerinde suçluluk, panik, gerginlik, kaygı, sıkıntı ve yetersizlik algısı gibi olumsuz içsel sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Akademik erteleme davranışının içsel bazı sonuçları olduğu gibi dışsal sonuçları da gözlenmektedir. Haycock ve arkadaşları (1998) bu dışsal sonuçları; akademik gelişimde aksama ya da gerileme, iş hayatında problemler, düşük verim ve ikili ilişkilerde sorunlar olarak ifade etmektedirler.

Erteleme davranışının zararlı sonuçları kadar olası yararlı sonuçlarından da bahseden görüşler bulunmaktadır. Erteleme davranışında bulunan bazı öğrencilerin yaşadıkları baskıya yenik düşerken Steel (2002), diğer öğrencilerin yetenekleri ile son anda çok fazla iş yapma becerisi gösterebildiğini belirtmektedir. Yani erteleme davranışı yeterli görev motivasyonu için yoğun düzeyde uyarılmaya ihtiyaç duyan öğrenciler tarafından bir strateji olarak kullanılabilir (Ferrari ve ark., 1995). Benzer şekilde Eerde-Van (2003), erteleme davranışının aslında tamamen olumsuz bir şey olmadığına dikkat çekerek, kolay, sıkıcı ve klişe görevler üzerinde zaman baskısı oluşturabileceğini ve bu zaman baskısının da bir meydan okumaya dönüşerek görevin hızlı bir şekilde tamamlanabileceğini belirtmektedir. Sonuç olarak Ellis ve Knaus (1977) ise, erteleme davranışının kısa süreli yararlar ve uzun süreli engeller tarafından ortaya çıkarılan ve kendini baltalayan bir davranış olduğu konusunda karara varmışlardır.

2.1.7. Akademik Erteleme Davranışı ile İlişkili Değişkenler

2.1.7.1. Benlik Saygısı

Benlik Saygısı kavramı ilgili literatürde "kendilik anlayışı", "benlik tasarımı", "özsaygı" ve "öz kavram" olarak; gündelik hayatta ise "güven duygusu" ya da "kendine güven" olarak adlandırılırken ilk olarak ele alınışı William James'in 1950 yılındaki "The Principles of Psychology" adlı eseriyle başlamaktadır (Bacanlı, 2004).

Pope, McHale ve Craighead (1988) benlik saygısına yönelik olarak, bu kavramın benlik kavramından farklı olduğunu, benlik kavramının bireyin kendisine yönelik tanımlarda kullandığı her şeyi ifade ettiğini belirtmektedirler. Örneğin bir kişi kendini iyi bir futbol oyuncusu olarak görebilir, bilim kurguya ilgisi vardır ya da başarılı bir kişi olarak tanımlayabilir.

Bu tanımlamalar bir bakıma bireyin benlik kavramının parçalarını oluştururken; benlik saygısı ise benlik kavramında yer alan bu bilgilerin yorumlanmasını içerir ve kişinin sahip olduklarına yönelik duygularından kaynaklanır. Örneğin bir kişi başarılı bir öğrenci olmaya yüksek önem veriyorsa, ancak kendisi kötü ya da başarısız bir öğrenci ise, bu kişinin benlik saygısı düşük olacaktır. Diğer yandan aynı kişi atletik bir yeteneğe çok yüksek önem yüklemişse ve bu alanda bir de başarı elde etmişse bu kişinin benlik saygısı düzeyi yüksek olacaktır. Sonuç olarak bireyin benlik saygısı, kendisine yönelik nesnel bilgilerin ve bu bilgilerin öznel değerlendirilmesinin bileşiminden ortaya çıkmaktadır.

İdeal benlik, benlik imgesi ve benlik saygısı kavramlarına değinen başka bir tanımlamada benlik kavramının üst bir kavram olduğu, bu üç kavramın yani ideal benliğin, benlik imgesinin ve benlik saygısının gelişiminin benlik kavramının gelişimiyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Benlik imgesi bireyin sahip olduğu zihinsel ve fiziksel özelliklerinin farkında olmasıdır, bir başka ifadeyle, bireyin ne olduğunu işaret eden bir kavramdır. İdeal benlik bireyin olmayı arzu ettiği ben'ini gösterir. Benlik saygısı ise, bireyin benlik imgesi ile ideal benliği arasındaki farkın değerlendirmesidir. Kısacası bireyin kendisini nasıl algıladığı ile olmak istediği benliği arasındaki fark, o bireyin benlik saygısı düzeyini gösterir (Pişkin, 2002).

Benliğin duygusal boyutu olarak adlandırılan benlik saygısı, bireyin benliği beğenme ve değerli bulma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2000). Birey zaman zaman kendisinde eksiklikler bulabilir, eleştiri yapabilir ancak kendisini tümünden olumlu bulup değerli de görebilir. Kişinin kendini beğenmesi ve benliğine saygı duyması için üstün yetenekleri olması gerekmemektedir. Yörükoğlu'na (2000) göre benlik saygısı kendini olduğundan aşağıda ya da üstünde görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Bireyin kendisini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulması durumudur. Benzer şekilde Çuhadaroğlu (1986) ise, benlik saygısını bireyin kendini tanıması ve gerçekçi olarak değerlendirmesi sonucunda kendi yetenek ve güçlerini olduğu gibi kabul edip benimsemesi olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra benlik-saygısı kişinin kendisine karşı duyduğu sevgi, saygı ve güven duygularını ifade ettiğini belirtmektedir.

Benlik saygısı, bireyin benliğine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumu olarak tanımlanmaktadır ve Rosenberg (1965) tarafından yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olan bireyin; kendine saygı duyan ve kendisini değerli hissedilen; kendini başkalarından üstün görme eğilimi olmayan ancak kendisini çok da kötü olarak algılamayan; mükemmel olma ihtiyacı duymayan fakat sınırlarının farkında olan ve kendisini geliştirmek, ilerlemek isteyen kişilik özelliklerine sahip olduğu belirtilmektedir (Akt. Çakıcı, 2003). Tersine bir durum olarak düşük benlik saygısına sahip olan bireyin ise; kendisini hor gören, kendisinden hoşnut olmayan ve bir bakıma kendisini reddeden kişilik özelliklerine sahip olduğunu ve bireyin başka bir kişi olmak istediği belirtilmektedir (Rosenberg, 1965'den akt. Çakıcı, 2003).

Andre ve Lelord (2002) benlik saygısı düzeyi düşük ve yüksek olan bireylerin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

1. Benlik saygısı düşük olan bireylerin kendileri hakkındaki konuşmaları genellikle belirsiz, çelişkili, istikrarsız ve koşullara bağlı olarak değişkendir. Benlik saygısı yüksek olan bireyler ise kendileri ile ilgili net düşüncelere sahiptir ve kendileri hakkında kesin, kararlı ve olumlu yargılara sahiptirler.
2. Benlik saygısı düşük bireyler önemli kararlar almada zorluklar yaşamaktadır ve genellikle aldıkları kararların sonuçlarını kestirememekte, çevreden kolaylıkla etkilenmekte ve herhangi bir zorluk karşısında kararlarından hızlı bir şekilde geri dönmektedirler. Benlik saygısı yüksek bireyler ise, karar alma sürecinde kendi düşünceleri doğrultusunda zorluklar karşısında direnç gösterebilmektedir.
3. Benlik saygısı düşük bireyler yaşanan başarısızlık durumunda kendilerini en başarılı kişilerle karşılaştırarak kendileri hakkında olumsuz duygulara kapılmakta ve başarısızlıkları konusunda eleştirilmekten rahatsız olmaktadır. Benlik saygısı yüksek bireyler ise bir başarısızlık durumunda tam tersi bir şekilde, başka insanların da başarısızlık yaşayabileceğini göz önünde bulundurarak, eleştirilerden rahatsızlık duymamakta ve kendilerini haklı çıkarmaya uğraşmamaktadırlar.
4. Benlik saygısı düşük bireyler başarısız olmaktan ve eleştirilmekten korkmakta, risk almaktan kaçınmakta, yeni deneyimlere mesafeli yaklaşmakta ve rahatlamak için kendilerinden aşağıda olanlara bakmaktadır. Benlik saygısı yüksek bireyler ise başarılı olmayı istemekte, yeni deneyimlere ilgi duymakta, risk almaktan korkmamakta ve kendilerinden üstün kişileri örnek alarak kendi yapabileceklerini geliştirmek için çabalamaktadırlar.

Erteleme davranışını açıklayan araştırmacılar, benlik saygısı ile erteleme davranışı arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaya çalışmışlardır. Ergenlik dönemi; benlik kavramının öne çıktığı bir dönemdir ve bu dönemde benlik kavramı iniş ve çıkışlarla değişiklik gösterebilmektedir. Aydoğan'a (2008) göre erteleme davranışı, kişinin benlik saygısını korumak amacıyla başvurmuş olduğu bir durumdur. Kişi böylelikle, olması gerekenden farklı bir benliğe sahip olarak kendisi için ideal bir benlik yaratmış olur ve gerçek benliğinden uzaklaşır. Örneğin, mükemmeliyetçi hedefler ya da öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu sonucunda yaptıkları akademik erteleme davranışı benlik değerini koruma ihtiyacından kaynaklanabilir. Yani öğrenciler başkaları tarafından başarısız olarak algılanmak istemeyebilirler.

2.1.7.2. Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik kavramı bireyin kendisi veya başkaları için oluşturduğu ulaşılması oldukça güç olan standartlara ulaşma çabası olarak ifade edilebilir (Hill, Zrull ve Turlington, 1997). Literatürde 1950'li yıllarda yer almaya başlayan mükemmeliyetçilik, ilk başlarda

tamamen olumsuz bir özellik olarak ele alınmış, nevroz ve kişilik bozukluğunun bir belirtisi olarak görülmüştür. 1970'li yıllara gelindiğinde ise, bu tek boyutlu ve tamamen olumsuz bakış açısı yerini çok boyutlu bir anlayışa bırakmaya başlamıştır. Çok boyutlu anlayışa göre mükemmeliyetçilik olumsuz bir özellik olabileceği gibi sağlıklı ve bireye katkı yapan bir özellik de olabilir (Sarıoğlu, 2011).

20. yy'da adını duyuran ve birçok alanı etkisi altına alan psikanaliz ve kuramıyla bütünleşen Freud'un (1959) mükemmeliyetçilikle ilgili kuramsal olarak ilk tanımlamayı da yaptığı görülmektedir. Freud'a göre mükemmeliyetçilik başarıya ulaşmak için aşırı istek duymadır ve süperegö tarafından yönetilmektedir (Akt. Bencik ve Metin, 2006). Missildine (1963) mükemmeliyetçiliği psikodinamik kuram ile açıklayarak psikopatoloji ile ilişkilendirmiş ve buna göre mükemmeliyetçiliği düzensiz ve nevrotik kişiliğin bir işareti olarak göstermiştir (Akt. Stober ve Otto, 2006). Burns (1980) ise, mükemmeliyetçi bireyleri, standartları ulaşılamayacak kadar yüksek, sürekli ve takıntılı olarak imkansız amaçlara ulaşmak için kendini zorlayan ve kendi benliğini tamamen üretkenlik ve başarısı açısından değerlendiren kişiler olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlarda mükemmeliyetçiliğin tek boyut olarak ele alındığı ve sadece bireyin kendisi için yüksek standartlar koyduğu görülmektedir.

Mükemmeliyetçiliğin olumlu ve olumsuz iki boyutuna vurgu yapan Adler'e (2000) göre, mükemmeliyetçi çabalar sağduyu ve toplumsal ilgi ile birlikte ortaya çıktığı sürece sağlıklı ve gereklidir. Öte yandan mükemmeliyetçiliğin olumsuz boyutunda, kişisel çaba için uğraşan nevrotik bireyler toplumsal ilgiden uzaktır ve düşman bir ülkede yaşıyormuş gibi hisseder (Akt. Kırdök, 2004). Benzer şekilde mükemmeliyetçiliği iki boyutlu ele alan Siegle ve Schular (2000), mükemmeliyetçiliği içsel ve dışsal olarak tanımlamışlardır. İçsel mükemmeliyetçi bireyler kendileri için gerçekçi olmayan standartlar belirleyen, hatalarına odaklanan kişiler iken; dışsal mükemmeliyetçi bireyler ise, diğer bireylere yönelik belirlenen standartlar ve beklentiler ile ilgilenirler.

Hewitt ve Flett (1991), mükemmeliyetçiliği üç boyutta değerlendirmişlerdir. İlk boyut olarak *kendine yönelik mükemmeliyetçilik*, bireyin kendini eleştirmesine ve kendini cezalandırmasına neden olur. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik diğerlerini suçlama, güven eksikliği, düşmanlık duygusuna neden olabilir ve ahlaki hor görme, yalnızlık, evlilik ve aile gibi kişilerarası problemlerden kaynaklı olabilir. *Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik*, diğerlerinin yapabilirliklerine ilişkin inanç ve beklentileri içerir. Burada davranış dışarıya yönlendirilmiştir ve bireyin diğerleri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğuna, diğer insanların mükemmel olması üzerinde önemli bir yeri olduğuna ve bu kişilerin sıkı bir şekilde diğerlerinin performanslarını değerlendirdiğine inanılır. Son ve üçüncü boyut olarak ise *sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliği* ele alırlar ve şöyle açıklarlar; bireyin toplum tarafından belirlenen standartlarla değerlendirildiğine ve kabul görmek için mükemmel olması gerektiğine

inanmasıdır. Toplum tarafından yüklenen standartlar aşırı ve kontrol dışı olarak algılandığı için öfke, kaygı ve depresyon gibi duygusal durumlar ve başarısızlık yaşantıları ortaya çıkabilir. Yüksek düzeyde sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçi bireyler diğerlerinin beklentilerini karşılama ile ilgili olarak olumsuz değerlendirilmekten çok fazla korkarlar.

Frost, Marten, Lahart, Rosenblate (1990) ise mükemmeliyetçiliği altı boyutta incelemişler ve buna dayanan bir de ölçek geliştirmişlerdir. Bu boyutlar;

1. *Hatalara aşırı ilgi*, hata yapmanın başarısızlık olduğu inancına işaret eder,
2. *Yüksek kişisel standartlara sahip olma*, bireyin kendine koyduğu yüksek standartların oluşumu ile ilgilidir,
3. *Yüksek ailesel beklentiler algılama*, kişinin "ailem benden çok şey bekliyor" şeklinde bir algıya sahip olmasını içerir,
4. *Davranışlarından şüphe etme*, bireyin gösterdiği performansın niteliğinden duyduğu şüpheye odaklanır,
5. *Ailesel eleştiri*, ailelerin yönelttiği eleştirileri kapsar,
6. *Düzen*, düzenli olmaya çok zaman ayırma eğilimi ile ilgilidir.

Antony ve Swinson (2000), mükemmeliyetçi bireylerin genellikle sahip olduğu davranış biçimlerini tespit etmişler ve mükemmeliyetçi bireylerin bu davranış biçimlerinden bir ya da bir kaçına sahip olabileceğini belirtmişlerdir. Erteleme davranışının da yer aldığı bu davranış biçimleri şunlardır;

1. **Aşırıya kaçmak:** Mükemmeliyetçi bireyler, kaygı ya da kişinin performans standartlarına ulaşamama ihtimaline karşı rahatsızlık duyduklarından dolayı genellikle davranışlarında aşırıya kaçarlar. Aşırıya kaçmak bir davranışı hata olmadığından emin olana kadar sürekli olarak tekrarlamaktır.
2. **Aşırı kontrol etme ve teminat arayışı:** Mükemmeliyetçi bireyler, genellikle işleri düzgün yaptıklarından emin olmak isterler. Bu sebeple görevlerini doğru yapıp yapmadıklarını sık sık kontrol ederler ve beklenen standarda ulaşmış ulaşmadıkları hakkında her zaman güvence ararlar. Kendilerini garanti altına alma eğilimindedirler.
3. **Aşırı düzenleme ve liste yapma:** Mükemmeliyetçi bireyler, yapılacaklar listesi veya eşyaları belli bir sıraya göre düzenleme gibi detaylarla çok fazla ilgilidirler. Belli bir seviyede düzenleme yapmak fayda sağlamasına rağmen aşırı düzenleme çoğu zaman işimizi tamamlamamıza engel olabilir.
4. **Karar verme güçlüğü:** Mükemmeliyetçi bireyler, çoğunlukla karar vermede zorluk yaşamaktadırlar. Farklı alternatiflerle karşı karşıya kalan mükemmeliyetçi bireyler genellikle telafisi mümkün olmayan hatalar yapmaktan dolayı çekinirler, karar vermekte zorlanırlar hatta çoğu zaman karar veremezler.

5. **Erteleme:** Mükemmeliyetçi bireyler, bir işe başlamayarak işi mükemmelin altında yapma olasılığından kurtulmuş olacaktır. Yani hata yapmak yerine ertelemeyi seçmektedirler.
6. **Yetki verememe:** Mükemmeliyetçi bireyler, başka birisinin işi mükemmel yapacağına güvenemediğinden dolayı genellikle işbirliğine yanaşmazlar, başka birisine yetki vermekten çekinirler ve bütün işi tek başına yapmaya çalışırlar.
7. **Çok çabuk pes etmek:** Mükemmeliyetçi bireyler, belli bir amaca ya da hedefe ulaşamayacakları endişesiyle çoğu zaman denemekten vazgeçerler. Hata yapma korkusuyla işi erteledikleri gibi hiç başlamamayı ya da bırakmayı tercih edebilirler.

Mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı kavramları üzerine yapılan araştırmalar, bu iki kişilik özelliğinin benzer özellikler taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Örnek olarak, Knaus'a (1998) göre hem mükemmeliyetçilik hem de erteleme davranışı gerçekçi olmayan inançlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Hem mükemmeliyetçi bireyler, hem de erteleme davranışı gösteren bireyler yüksek düzeyde performans göstermeleri ve sosyal anlamda her zaman onaylanmaları gerektiği inancına sahiptirler. Burka ve Yuen (1983), erteleme davranışı gösteren bireylerin başarının sürekli olmasına önem verdiklerini ve kendileri için yüksek standartlar belirlediklerini, bunların yanında bu kişilerin mükemmeliyetçilikle ilgili pek çok bilişsel özellik gösterdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca Burka ve Yuen (1983), çocuklarına ulaşılması güç hedefler belirleyen yüksek başarı yönelimli aile ortamlarında yetişen bireylerin erteleme davranışında bulunmaya daha fazla eğilimli olduğunu belirtmektedirler. Böylelikle mükemmel ulaşma çabası, bireyin kendi hedefleri ve yöneliminden çok başkalarını memnun etme çabasına dönüşmektedir. Fakat birey ailesinin belirlediği hedeflere ulaşamadığı durumlarda erteleme davranışı göstermekte ve bu durum da bireyin benlik saygısını hem kendi hem de ailesinin gözünde korumak için bir savunma mekanizması olarak kullanılmaktadır (Çakıcı, 2003).

Flett, Hewitt ve Martin (1995) ise, mükemmeliyetçilik ile erteleme davranışının ortak bir özelliği olarak başarısızlık korkusu üzerinde durmuşlardır. Kısaca bu iki kişilik özelliğinin ortak hedeflerinin başarı ortak korkularının ise başarısızlık olduğunu ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra Flett ve arkadaşları (1995), benzer özelliklerinin olduğu gibi farklı özelliklerin de varlığına değinmişlerdir. Bu farklılığın ise mükemmeliyetçiliğin kendisi için ve başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçilik boyutlarından ileri geldiğini belirtmektedirler. Kendisi için mükemmeliyetçi olan bireylerin içsel kontrol odağına sahip, işlerinde hırslı, titiz, belli şartlar altında başarı potansiyelleri olan ve erteleme davranışı ile olumsuz bir ilişki içinde oldukları belirtilmektedir. Bir diğer boyut olan başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçilik özelliği olan bireylerin ise, değerlendirme standartları üzerinde kişisel kontrolleri olmaması nedeniyle kendilerini çaresiz ve başarılı olabilmek için gerekli olan

problem çözme becerilerinden yoksun hissettikleri belirtilmektedir. Mükemmeliyetçiliğin bu boyutu erteleme davranışı ile olumlu bir ilişki içindedir (Flett ve ark., 1995).

2.1.7.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

Sosyal kaygı kavramı ilk olarak 1903 yılında Janet tarafından kullanılmış ve kavramın tanımlaması yapılmıştır. Janet bu kavrama, "phobie des situations sociales" adını vermiş ve kalabalık yerlerde konuşmaktan, başkalarının gözünün önünde piyano çalmaktan ve yazı yazmaktan çekinen bireyler için kullanmıştır. Daha önce bu belirtiler normal insan özellikleri olarak kabul edilmiş ve psikolojik bozukluk olarak nitelendirilmemiştir (Gümüş, 1997).

Dünya Psikiyatri Birliği Sosyal Fobi Çalışma Grubu, sosyal kaygının temel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (WPA, 1995; Akt. Erkan, 2002):

1. Sosyal ortamlarda bireyin davranışlarının başkaları tarafından değerlendirilmeye alınacağı korkusu,
2. Performans sergilenmesi gereken durumlarda bireyin utanç ve gururun incinmesi ihtimaline yönelik belirgin ve sürekli bir korku,
3. Korkulan durumlardan sürekli kaçınma davranışı gösterilmesi.

Bu temel özelliklerin yanı sıra sosyal kaygılı bireyler; hata yapma, gülünç duruma düşme ya da kendilerine yakışmayacaklarını düşündükleri davranışları sergileme korkusu yaşamaktadırlar. Bunlara ek olarak; insanlarla ilişkilerinde geri planda olmaktan, kendilerine arkadaşça yaklaşmamasından, aptalca görünmekten, kontrolü kaybetmekten, panik yaşamaktan, ne söyleyeceğini bilememekten ve bunlardan kaynaklı ortaya çıkabilecek bazı bedensel ve fizyolojik değişikliklerin fark edileceğinden korku ve kaygı duymaktadırlar (Doğan, 2010). Benzer şekilde Gümüş (2006), sosyal kaygılı bireyleri farklı sosyal durumlarda uygun olmayan biçimde davranacağı, kötü bir duruma düşeceği, olumsuz izlenim bırakacağı ve başkaları tarafından olumsuz bir şekilde değerlendirileceği yönündeki beklentileriyle yaşadığı bir rahatsızlık ve gerilim olarak tanımlanmaktadır. Beck'e (2005) göre ise sosyal kaygı, bireyin dikkat odağı olmaya ve diğer bir kişi veya kişiler tarafından olumsuz değerlendirilmeye, değersiz görülmeye karşı olan abartılmış korkusudur.

Beck ve Emery (2006), sosyal kaygıyı diğer kaygılardan ayıran özelliğin, hayali veya gerçek ortamlarda, kişiler arası değerlendirmenin olması ya da olma olasılığının varlığı olarak açıklamışlardır. Onlara göre sosyal kaygı "değerlendirilme kaygısı" olarak da adlandırılır ve sosyal kaygısı olan bireylerin başka insanlar tarafından olumsuz değerlendirileceği veya reddedileceği korkusunu yüksek düzeyde yaşadıklarını ifade ederler. Clark ve Wells (1995) sosyal kaygının özünün, başkalarına olumlu bir izlenim bırakma isteği ve aynı zamanda bunu yapabileceğine dair güvensizlik duygusu olarak ifade etmektedir (Akt. Erkan, 2002). Başka bir tanımlamaya göre, bireyin yetersizliğinin anlaşılmasının ve değerlendirme sonucunun bireyi olumsuz yönde etkileyebileceğinin farkına varması sonucu meydana gelen kaygı olumsuz

değerlendirilme korkusu olarak adlandırılmaktadır (Monfries ve Kafer, 1994). Benzer şekilde Weeks, Heimberg ve Rodebaugh (2008), bilişsel açıdan incelendiğinde sosyal kaygının olumsuz değerlendirilme korkusunun temelini oluşturduğunu belirtmektedirler.

Yetenekleri ve performansları açısından olumsuz değerlendirileceklerini düşünen sosyal kaygılı bireyler olumsuz değerlendirilmeye maruz kalmamak için bu gibi durumlardan kaçınma davranışı eğilimi göstermektedirler (Rapee ve Heimberg, 1997). Erdoğan ve Uçukoğlu (2011), olumsuz değerlendirilme korkusunu, bireylerin başkaları tarafından değerlendirilmelerini göz önüne alma ve olumsuz değerlendirilecek olmanın verdiği sıkıntı ile değerlendirilme durumlarından kaçınması olarak tanımlamaktadırlar. Özgüven ve Sungur (1998) benzer olarak, sosyal kaygılı bireylerin çeşitli kaygı semptomlarını yaşamamak için kaygı yaşadıkları ortamlardan ve durumlardan sıklıkla kaçındıklarını belirtmektedir. Bu açıklamalar ise tıpkı erteleme davranışında bireyin yaşadığı kaygı durumundan kaçınması noktasında olumsuz değerlendirilme korkusu ile erteleme davranışı arasındaki benzerliği ortaya koymaktadır.

Wells ve ark. (1998) olumsuz değerlendirilmekten kaçınmaya yönelik erteleme davranışların bireye olumsuz üç etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar;

1. Bu davranışlar sosyal kaygılı bireylerin olacağına inandıkları olumsuz yaşantıları deneyimleme fırsatını elinden almaktadır dolayısıyla korkularının gerçekçi olmadığını görememektedirler.
2. Bu davranışlar bazı durumlarda kaygı belirtilerinde artışa neden olabilir. Örneğin, kaçınmak için ertelediği görevin sorumluluğu ile daha büyük bir kaygının ortaya çıkmasına neden olabilir.
3. Son olarak bu davranışlar diğer insanlardan yine de olumsuz geribildirimlerin gelmesine neden olabilir. Örneğin sosyal kaygılı birey yanlış bir şey söyleyeceği ya da komik duruma düşeceği endişesiyle ya çok az konuşur ya da sessiz kalır. Bu durumu diğer insanlar onun ilgisiz olduğu şeklinde algılayarak ona karşı daha az iyi niyetli ve olumlu geribildirimlerde bulunmalarına engel olabilir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde akademik erteleme davranışı ile benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu değişkenlerinin ele alındığı Türkiye'de ve yurt dışında yapılmış ve ulaşılabilen bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Öncelikli olarak akademik erteleme davranışı ile benlik saygısının birlikte ele alındığı araştırmalara bakıldığında ilk çalışmaların yurt dışında yapıldığı görülmektedir. Solomon ve Rothblum (1984) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada akademik erteleme davranışı ve benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir ve iki değişken arasında anlamlı düzeyde ve negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ferrari (1991) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, erteleme davranışı eğiliminde olan öğrenciler ile erteleme davranışı eğiliminde olmayan öğrencileri benlik saygısı, sosyal kaygı ve kendini sabote etme değişkenleri açısından karşılaştırmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, erteleme davranışında bulunan öğrencilerin düşük benlik saygısı düzeyine sahip oldukları, daha fazla sosyal kaygı yaşadıkları ve kendilerini daha fazla sabote ettikleri bulunmuştur. Yani erteleme davranışı ile benlik saygısı düzeyi arasında negatif bir ilişkinin olduğu belirtilmektedir.

Beck, Koons ve Milgrim (2000), davranışsal ertelemenin ilişkili olduğu değişkenler ve sonuçları konulu çalışmalarında üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişler ve iki değişken arasında anlamlı düzeyde ve negatif bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır.

Çakıcı (2003), lise ve üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin genel erteleme ve akademik erteleme eğiliminin özsaygı, bir kişilik özelliği olarak mükemmeliyetçilik ve akademik başarı ile ilişkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, üniversite öğrencilerinin lise öğrencilerine göre daha fazla genel erteleme ve akademik erteleme davranışı gösterdikleri bulunmuştur. Lise öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ile akademik erteleme davranışları arasında negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun yanı sıra, lise öğrencilerinde ana-baba okul başarısı değerlendirme ve okul başarısından doyum düzeyi, kişinin kendisine yönelik mükemmeliyetçiliği ve kişinin başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçiliğinin akademik erteleme davranışının yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir.

Aydoğan (2008), çalışmasında lise son sınıf öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlik inançları bakımından açıklanabilirliğini incelemiştir. 400 lise öğrencisinin katıldığı çalışmada akademik erteleme davranışı ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılırken, akademik erteleme davranışı ile durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik inançları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada aynı zamanda, yüksek ve orta düzeyde akademik erteleme davranışı gösteren öğrencilerin düşük düzeyde akademik erteleme davranışı gösteren öğrencilere oranla daha fazla durumluluk kaygı yaşadığı sonucu bulunmuştur.

Balkıs ve Duru (2010), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında, akademik erteleme davranışı eğilimi ile akademik başarı ilişkisinde performans ve genel benlik saygısının rollerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma bulgularından elde edilen sonuca göre akademik erteleme davranışı eğilimi ile akademik başarı arasındaki ilişkinin, performans ve genel benlik saygısı düzeylerinden etkilendiği ifade edilmektedir.

Kandemir (2010) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarını kişilik özellikleri, başarı yönelimleri, akademik öz yeterlik inancı ve benlik saygısının ne düzeyde açıkladığı bir model çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma sonunda ulaşılan sonuçlar, öğrencilerin akademik erteleme davranışı, kişilik özellikleri, başarı yönelimi, akademik öz yeterlik inancı ve benlik saygısı ile neden sonuç ilişkisi içinde doğrudan ve dolaylı bir şekilde açıklandığını ortaya koymaktadır.

Tanrikulu (2013), yaptığı çalışmada ergenlerin akademik erteleme davranışıyla benlik saygısı ilişkisi ve bu değişkenlerin bazı sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda ergenlerin akademik erteleme davranışı ile benlik saygısı arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda erteleme davranışının ne olduğu ve ergenlerin bu durumla nasıl başa çıkacakları konusunda bilgilendirme amaçlı eğitimlerin verilmesi ve öğrencilerin benlik saygılarını geliştirmelerine yönelik birtakım etkinlikler yapılması önerilerinde bulunulmuştur.

Akademik erteleme davranışı ve benlik saygısı ile ilgili yapılan çalışmalarda son olarak Duru ve Balkıs (2014), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda akademik erteleme davranışının benlik saygısını yordadığını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma bulgularında akademik erteleme davranışının kendinden şüphe ve benlik saygısı arasında aracılık rolü oynadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Akademik erteleme ve mükemmeliyetçilik konulu çalışmalara bakıldığında ilk araştırmaların yine yurt dışı kaynaklı olduğu görülmektedir.

Ferrari (1992), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin genel erteleme davranışı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Flett, Blankstein, Hewitt, Koledin (1992), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı eğiliminde bireysel farklılıklar arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan çalışma sonucunda mükemmeliyetçiliğin sosyal beklentiler alt boyutu ile genel erteleme eğilimi ve akademik erteleme eğilimi arasında; erteleme eğiliminin başarısızlık korkusu boyutu ile mükemmeliyetçiliğin bütün alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Sadler ve Sacks (1993), akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik ve depresyon arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, ertelemenin kişinin başkaları için mükemmeliyetçiliği alt boyutuyla ilişkili olduğunu ancak kişinin kendisiyle ilgili mükemmeliyetçilik alt boyutuyla ilişkili olmadığını saptamışlardır. Akademik erteleme davranışıyla ilişkili olduğu bulunan kişinin başkaları için mükemmeliyetçiliği alt boyutunun yapılan regresyon analizinde akademik erteleme davranışını yordamadığı bulunmuştur.

Brownlow ve Reasinger (2000), yaptıkları çalışmada; motivasyon, başarısızlık korkusu, mükemmeliyetçilik, denetim odağı ve yüklenme stillerinin akademik erteleme eğilimi üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Üniversite öğrencilerinin katıldığı çalışmanın analizleri sonucunda düşük motivasyon ve mükemmeliyetçi kişilik özelliği ile motivasyonun ve kişilik yönelimlerinin akademik erteleme eğilimini yordadığı bulunmuştur. Çalışma sonucunda ayrıca erteleme eğiliminin nedenleri arasında cinsiyete göre farklılaşmalar görülmüştür. Erkek öğrencilerde erteleme davranışı eğilimi nedeni olarak okuldaki çalışmalara yönelik içsel motivasyon eksikliği ile yapılan çalışmalardan doyum alamama olarak görülürken, kız öğrencilerde ise mükemmeliyetçilik eğilimi erteleme davranışının temel nedeni olarak görülmektedir.

Onwuegbuzie (2000), farklı bir çalışma grubu olarak yüksek lisans öğrencilerini seçmiş ve bu öğrenciler ile yaptığı çalışmada akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yapılan çalışmanın analizleri sonucunda akademik erteleme davranışı eğilimi ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akkaya (2007), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada cinsiyet, yaş, akademik başarı, mükemmeliyetçilik ve depresyonun akademik erteleme eğilimini ne derecede yordadığını incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda kendine yönelik mükemmeliyetçilik, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, akademik başarı ve depresyonun akademik erteleme eğilimini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca elde edilen bulgular sonucunda çalışmada kullanılan değişkenler akademik erteleme eğilimini yordamada cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, depresyon ve akademik başarı kız öğrenciler için birer yordayıcı değişken görevi görüyor iken, erkek öğrencilerde erteleme eğilimini yordayan tek değişkenin kendine yönelik mükemmeliyetçilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seo (2008), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide öz yeterlilik inancının aracı rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmanın bulgularında düşük kendine yönelik mükemmeliyetçilik özelliği ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyi arttıkça akademik erteleme davranışı eğilimi de düşmektedir.

Kandemir (2010), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kişilik özelliklerinden olan mükemmeliyetçi düzen eğiliminin negatif yönlü ve anlamlı bir düzeyde akademik erteleme davranışını yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırma ile mükemmeliyetçi düzen algısının artması ile birlikte akademik erteleme eğiliminin azaldığı ifade edilmiştir. Benzer biçimde araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçi

ailesel eleştiri algısının, bireyin öz yeterliliğini negatif yönde etkilediğini, olumlu öz yeterliliğin de akademik ertelemeyi negatif yönde ve anlamlı bir düzeyde etkilediğini belirtmiştir.

Çapan (2010), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada; mükemmeliyetçilik, akademik erteleme ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmadan elde edilen analizler sonucunda sadece kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme ve yaşam doyumunu yordadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Kağan, Çakır, İlhan ve Kandemir (2010), akademik erteleme davranışının açıklanmasına yönelik yaptıkları çalışmalarında bağımsız değişken olarak mükemmeliyetçilik, obsesif-kompulsif düşünceler ve beş faktör kişilik özelliklerini ele almışlardır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmanın analizleri sonucunda kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve sorumluluk, mükemmeliyetçilik özelliklerinden düzen ve ailesel eleştiri ile obsesif düşünceler akademik erteleme davranışını açıklayan değişkenler olarak belirtilmiştir.

Özer ve Altun (2011), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada akademik erteleme davranışı nedenlerinin cinsiyet, okul başarısı, umut, mükemmeliyetçilik, dıştan denetim, benlik saygısı, sorumluluk, akademik öz-yeterlilik ve başarı yönelimlerine bağlı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma için yapılan analizler sonucunda performans-kaçınma amaç yönelimine sahip, sorumluluk duygusu düşük öğrencilerin başarısızlık korkusu ve tembellik nedenleriyle akademik çalışmaları erteledikleri bulunmuştur.

Sarioğlu (2011), öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Üniversite son sınıf öğrencilerinden topladığı verilerin analizi sonucunda akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutları olan hatalara aşırı ilgi, ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunurken; düzen ve kişisel standartlar arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akademik erteleme davranışı ile ilişkili olduğu düşünülen bir başka değişken ise olumsuz değerlendirilme korkusudur. Akademik erteleme davranışı ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında yapılan çalışmalara bakıldığında sadece Berber Çelik'in (2014) çalışmasına rastlanmaktadır. Berber Çelik (2014), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada akademik erteleme davranışını akılcı olmayan inançlar, öz-yeterlilik inancı, kendilik algısı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun ne düzeyde açıkladığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda akademik erteleme davranışı ile akılcı olmayan inançlar ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde; öz-yeterlilik inancı ve kendilik algısı arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bir diğer araştırma bulgusu olarak olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme davranışını yordadığı ortaya çıkmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın problemine uygun olarak seçilen araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünün incelenmesinin amaçlandığı ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırma niteliğindedir.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünün incelenmesi amacıyla yapısal eşitlik modeliyle yol analizi çalışmaları yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Mersin ilinin merkez ilçelerinde akademik düzeyde eğitim vermekte olan liselerde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenciler seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile seçilmişlerdir. Bu örnekleme yöntemi aynı zamanda, "olasılıklı alan örnekleme" veya sadece "alan örnekleme" olarak da adlandırılır (Erkuş, 2011). Bu bağlamda öncelikle Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçelerinde akademik düzeyde eğitim veren devlet ve özel liselerin isimleri ve sayıları temin edilmiştir. Her ilçedeki liselerin yaklaşık %25'ine denk gelecek şekilde Akdeniz ve Mezitli ilçelerinden birer lise, Toroslar ilçesinden iki lise ve Yenişehir ilçesinden ise 3 lise seçkisiz olarak seçilmiştir. Daha sonra her liseden, tüm sınıf düzeyinde birer sınıf olmak şartıyla seçkisiz olarak 4 sınıf seçilmiş ve bu sınıflardaki gönüllü öğrencilere veri toplama araçları uygulaması yapılmıştır. Uygulama sonucunda araştırmaya, 381 kız (%55.8) öğrenci, 302 erkek (%44.2) öğrenci olmak üzere toplam 683 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin liselere ve sınıf düzeylerine göre dağılımları ise Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Liselere ve Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Liseler	Sınıf Düzeyleri				N	%
	9. Sınıf N/%	10. Sınıf N/%	11. Sınıf N/%	12. Sınıf N/%		
Gazi Anadolu L.	30/27.0	27/24.3	32/28.8	22/19.9	111	16.3
Özel Tepe Anadolu L.	14/28.6	14/28.6	7/14.3	14/28.6	49	7.2
Eyüp Aygar Anadolu L.	32/30.8	28/26.9	28/26.9	16/15.4	104	15.2
Hasan Akel Anadolu L.	33/28.9	27/23.7	30/26.3	24/21.1	114	16.7
Mehmet Adnan Özçelik Anadolu L.	23/24.5	32/34.0	21/22.3	18/19.1	94	13.8
Hacı Zarife Çelebi Aygar Anadolu L.	33/28.7	32/27.8	28/24.3	22/19.1	115	16.8
Mersin Anadolu L.	29/30.2	23/24.0	25/26.0	19/19.8	96	14.1
Toplam	194/28	183/27	171/25	135/20	683	100

Tablo 3.1'de yer alan bilgilere göre araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılım oranları %7.2 ile %16.8 arasında değişirken; sınıf düzeylerine göre dağılım oranları %20 ile %28 arasında değişmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 14 ile 19 arasında değişmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilerin yaşları ortalaması 16, standart sapması ise 1 olarak bulunmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; "Kişisel Bilgi Formu (KBF)", "Akademik Erteleme Ölçeği (AEÖ)", "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)", "Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ)" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)" kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına ilişkin özet bilgiler sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"nda katılımcıların okul adı, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve akademik başarıları için geçen döneme ait not ortalamalarına ilişkin bilgiler yer almıştır.

3.3.2. Akademik Erteleme Ölçeği

Akademik Erteleme Ölçeği, Çakıcı (2003) tarafından geliştirilmiştir ve öğrencilerin ders çalışma, sınavlara hazırlanma, proje hazırlama gibi öğrenim yaşantılarındaki erteleme eğilimlerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Akademik Erteleme Ölçeğinde 12 olumsuz ve 7 olumlu ifade olmak üzere toplamda 19 ifade yer almaktadır. Ölçekte yer alan ifadelere verilen cevaplar "beni hiç yansıtıyor", "beni çok az yansıtıyor", "beni biraz yansıtıyor", "beni çoğunlukla yansıtıyor", "beni tamamen yansıtıyor" biçiminde olmak üzere 5'li Likert tipinde derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçek akademik erteleme içeren bir ifadeye "beni hiç yansıtıyor" diyenler 1, "beni tamamen yansıtıyor" diyenler 5 puan alacak biçimde tek yönlü puanlanmaktadır. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en yüksek puan 95 iken, en düşük puan 19'dur. Ölçekten alınan yüksek puan, öğrencilerin akademik ertelemeci olduklarını ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Birinci faktör için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .89, ikinci faktör için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ise .84'dür. Spearman Brown iki yarım test güvenirliği, 10 maddelik birinci yarım test için .87, 9 maddelik ikinci yarım test için .86 olmak üzere toplam .85 olarak bulunmuştur. Akademik Erteleme Ölçeği'nin 65 lise öğrencisine on yedi gün ara ile uygulanmasından hesaplanan test-tekrar korelasyon katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı birinci faktör için .80, ikinci faktör için .82 olarak hesaplanmıştır (Çakıcı, 2003).

Bu çalışmada ise elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .88 bulunmuştur.

3.3.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Öğrencilerin mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla Frost ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlaması Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler verilen cevaplar "kesinlikle katılmıyorum(1)", "katılmıyorum(2)", "kararsızım(3)", "katılıyorum(4)", "kesinlikle katılıyorum(5)" biçiminde olmak üzere 5'li Likert tipinde derecelendirilerek değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılması aşamasında, ölçek 489 Fen lisesi öğrencisine uygulanmıştır. Ölçeğin geçerliliğine ilişkin çalışmalar yapı geçerliliğine dayalı olarak yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, 35 maddelik mükemmeliyetçilik tutumlarına ilişkin ölçeğin, orijinal çözümlemesine benzer olarak 6 faktör çözümlemesi içerisinde açıklanabilirliği belirlenmiştir. Düzen/Tertip, Davranışlardan şüphe, Ailesel Eleştiri, Hatalara Aşırı İlgi, Aile Beklentileri ve Kişisel standartlar olarak yorumlanan ve adlandırılan faktörler toplam varyansın 47.8'ini açıkladığı belirlenmiştir. Testin güvenilirliği maddeler arası iç tutarlılık yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve alfa değerlerinin genel ve alt testler için .63 ile .87 arasında değiştiği bulunmuştur. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .83, yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur.

Bu çalışmada ise elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .86 bulunmuştur.

3.3.4. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu

Leary (1983) tarafından bireyin başkaları tarafından olumsuz ya da kötü bir şekilde değerlendirilmeye karşı toleransını ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği, birey için korku ve endişe ifadelerinden oluşan toplamda 12 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin maddeleri "Hiç Uygun Değil", "Uygun Değil", "Biraz Uygun", "Uygun" ve "Tamamen Uygun" biçiminde olmak üzere 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin 8 maddesi olumsuz değerlendirilmeyle ilgili korku ve endişe ifadelerinden oluşurken, geriye kalan 4 madde ise olumsuz değerlendirilmeyle ilgili korku ve endişelerin olmadığı şekilde ifadelerden oluşmakta ve bu nedenle tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .84, test yarılama yoluyla elde edilen güvenilirlik katsayısı ise .83, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .82 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerliliği için Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği'nin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile korelasyonu .60 olarak saptanmıştır.

Bu çalışmada ise elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .89 bulunmuştur.

3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Morris Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilen ölçek toplamda 63 madde ve 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan benlik saygısı alt ölçeği 10 maddeden

oluşan 4 dereceli Likert tipi bir ölçektir ve ölçeğin maddeleri "hiç katılmıyorum", "katılmıyorum", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" biçiminde değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Puanlamada, 1, 2, 4, 6, 7 numaralı maddeler için çok doğru 4, doğru 3, yanlış 2 ve çok yanlış 1 puan almaktadır. Geri kalan 3, 5, 8, 9 ve 10 numaralı maddelerde ise çok doğru 1, doğru 2, yanlış 3 ve çok yanlış 4 puan almaktadır. Günümüzde, benlik saygısı düzeyini belirlemek için sıklıkla 10 maddeden oluşan benlik saygısı alt ölçeği tercih edilmektedir. Ölçekten elde edilen toplam puan en düşük 10 puan ile en yüksek 40 puan arasında değişmektedir. 1965 yılından günümüze kadar birçok dile ve kültüre uyarlanan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik çalışmasında, ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .75 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada Benlik Saygısı alt boyutuna ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89, Perason Momentler Çarpımı korelasyon yöntemi ile geçerlik kat sayısı ise .71 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada ise elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .87 bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma grubunda yer alan katılımcıların okullarını belirlemek için öncelikle Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden EK-1'de sunulan araştırma izni alınmıştır. Daha sonra 2017-2018 eğitim-öğretim yılında aktif olarak eğitim öğretime devam eden liselerin isimleri İl Milli Eğitim Müdürlüğünden temin edilmiştir. Uygulama yapılacak okullar uygun yöntemler ile belirlendikten sonra ise araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu ve ölçme araçlarının yer aldığı uygulama formu katılımcılara araştırmanın amacı ve gönüllülük esası hakkında bilgi verilerek, sınıf ortamında grup halinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 15-20 dk sürmüştür. Uygulama sürecinde, tüm katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeklerin uygulanmasına ilişkin temel yönergeler standart bir şekilde açıklanmıştır. Araştırma veriler elde edilmesinde kullanılan ölçme araçları bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Toplamda 753 öğrenciye ulaşılmış ve bu öğrencilerden veri formları toplanmıştır. Ancak çalışmaya dahil edilemeyecek durumdaki 24 form araştırma dışında bırakılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analiz işlemlerine geçilmeden önce yapısal eşitlik modeli kapsamında örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, normallik, doğrusallık, çoklu doğrusallık ve tekillik ve son olarak da uç değerler gibi varsayımların test edilmesi gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). İlk olarak veri girişleri kontrol edilerek kayıp değerler belirlenmiştir. Araştırmada veri setinde % 5'ten fazla veri kaybı tespit edildiğinde o ölçüme ait veriler analiz dışı bırakılmıştır. %5'ten az veri kaybı olan ölçümler için ise yaklaşık değer atama işlemi yapılmıştır. Daha sonra ise uç değerler analizi yapılmıştır. Uç değer analizi için tek yönlü uç

değerler kutu grafiği (box plots) incelenmiş olup 42 uç değer analizden çıkarılmıştır. Tek değişkenli ve çok değişkenli aykırı değerler için sırasıyla Z değerleri ve mahalnobis uzaklıkları incelenmiştir. Z değeri için +3 ile -3 aralığının dışında kalan 2 veri; mahalnobis uzaklığı için ki kare dağılımı esas alınarak, $x^2 = 94,37$ değerinin üzerinde 2 veri olduğu bulunmuştur. Bulunan bu toplam 4 veri yine analizden çıkarılmıştır. Tek değişkenli normalliği test etmek için basıklık çarpıklık katsayılarından, histogramlardan ve Kolmogrov-Smirnov gibi çeşitli testlerden yararlanılabilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.96 arasında kalması, dağılımın normalden aşırı sapma göstermediğinin bir kanıtı olduğu söylenebilir (Eroğlu, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2015). Tek değişkenli normalliğe ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Tek Değişkenli Normalliğe İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Akademik Erteleme	683	53.60	13.49	.113	-.423
Benlik Saygısı	683	30.05	5.61	-.313	-.429
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	683	31.91	10.47	.086	-.559
Toplam Mükemmeliyetçilik	683	112.88	17.92	.202	.111
Düzen	683	24.62	4.41	-.328	.249
Davranışlardan Şüphe	683	15.04	4.09	-.066	-.269
Ailesel Eleştiri	683	9.72	3.55	.275	-.354
Hatalara Aşırı İlgi	683	25.70	7.37	.171	-.320
Aile Beklentileri	683	17.04	4.69	-.213	-.392
Kişisel Standartlar	683	20.74	3.75	.148	-.357

Tablo 3.2'de değerleri verilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının basıklık ve çarpıklık standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen katsayıların ± 1.96 arasında bulunmasından dolayı dağılımın normal olduğu söylenebilir.

Çok değişkenli istatistiksel analizlerin bir diğer varsayımı olan çoklu bağlantılığı incelemek amacıyla varyans artış faktörü (VIF) ve tolerans değerlerine bakılmıştır. VIF değerinin 10'dan küçük olması ve tolerans değerinin .20'den büyük olması durumunda değişkenler arası çoklu bağlantı probleminin olmadığı anlamına gelmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Araştırmanın değişkenleri incelendiğinde tolerans değerlerinin .47 ile .83 arasında değiştiği ve VIF değerlerinin 1.19 ile 2.11 arasında değiştiği görülmüştür. Bu durumda da değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir.

Çok değişkenli istatistik için gerekli olan varsayımlar sağlandıktan sonra ölçüm modeli test edilmiş ve aracılık modelinin test edilmesi için değişkenler arasında Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı SPSS 20 paket programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki test edildikten sonra aracılık modeli Lisrel 9.1 programı ile hesaplanıp yol katsayıları incelenmiştir. Son olarak da yapılan araştırmanın evrene genellenebilirliğini analiz

etmek ve kuramsal olarak kurulan aracılık modelin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını test etmek için 5000 Bootstrap analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü incelemek amacıyla oluşturulan analizlere yer verilmiştir. Öncelikle yapısal eşitlik modeliyle yol analizi için kullanılacak ölçeklerin geçerliliği test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizine ve değişkenler arası korelasyonlara, daha sonra ise oluşturulan yol analizi modellerine yer verilmiştir.

4.1. Ölçüm Modeli

Kullanılan ölçeklerin geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve her bir ölçek için ayrı ölçüm modeli oluşturulmuştur. Akademik Erteleme Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin tek faktörlü yapısı; Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin ise altı faktörlü yapısı test edilmiştir. Yapılan analizlerde modelin doğruluğunu test etmek amacıyla tek bir uyum indeksini değerlendirmek yerine elde edilen uyum indekslerinin birlikte değerlendirilmesi tavsiye edilmektedir (Jöroskog ve Sörbom, 1993). Bu nedenle X^2 değerinin tek başına değerlendirmeye alınması yerine X^2/sd , GFI (Goodness of fit index), AGFI (Adjusted goodness of fit index), RMSEA (Rooot mean square error of approximation), CFI (Comparative fit index), SRMR (Standardized root mean square error of approximation) ve NNFI (Non-Normed Fit Index) uyum indeksleri ile birlikte ele alınması uygun görülmektedir. Ölçeklere ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1. AEÖ, ÇBMÖ, ODKÖ ve RBSÖ'ye İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

ÖLÇEK/MODEL	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR	NNFI
AEÖ	779.14	150	5.19	.89	.86	.07	.95	.05	.94
ÇBMÖ	1875.74	545	3.44	.86	.84	.06	.92	.07	.91
ODKÖ	292.22	41	7.12	.93	.88	.09	.97	.05	.96
RBSÖ	136.62	33	4.14	.96	.94	.06	.98	.04	.97
Kabul Aralıkları			0-5	.90-1	.90-1	0-.08	.90-1	0-.08	.90-1

Tablo 4.1'de Akademik Erteleme Ölçeği için yapılan analiz sonuçları uyum indeksleri açısından incelendiğinde, GFI değerinin kabul edilebilir sınırın .01 puan ve AGFI değerinin ise kabul edilebilir sınırın .04 puan altında olduğu görülmektedir. Ancak ek kanıtlar açısından diğer uyum indekslerine bakıldığında ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığı görülmektedir ($X^2=779.14$, $sd= 150$, $p<.001$; $X^2/sd= 5.19$, $RMSEA= .07$, $CFI= .95$, $SRMR= .05$, $NNFI= .94$). Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği için yapılan analiz sonuçları uyum indeksleri açısından incelendiğinde, GFI değerinin kabul edilebilir sınırın .04 puan ve AGFI değerinin ise kabul edilebilir sınırın .06 puan altında olduğu görülmektedir. Ancak ek kanıtlar açısından diğer uyum indekslerine bakıldığında ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığı görülmektedir ($X^2=1875.74$, $sd= 545$,

$p < .001$; $X^2/sd = 3.44$, RMSEA= .06, CFI= .92, SRMR= .07, NNFI= .91). Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği için yapılan analiz sonuçları uyum indeksleri açısından incelendiğinde, X^2/sd değerinin kabul edilebilir sınırın 2 puan üstünde ve AGFI değerinin ise kabul edilebilir sınırın .02 puan altında olduğu görülmektedir. Ancak ek kanıtlar açısından diğer uyum indekslerine bakıldığında ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığı görülmektedir ($X^2=292.22$, $sd= 41$, $p < .001$; GFI= .93, RMSEA= .09, CFI= .97, SRMR= .05, NNFI= .96). Son olarak Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği için yapılan analiz sonuçları uyum indeksleri açısından incelendiğinde, ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığı görülmektedir ($X^2=136.62$, $sd= 33$, $p < .001$; $X^2/sd= 4.14$, GFI= .96, AGFI= .94, RMSEA= .06, CFI= .98, SRMR= .04, NNFI= .97).

4.2. Değişkenler Arası Korelasyonlar

Yapısal eşitlik modellerinde yol analizine geçilmeden önce verilmesi gerektiği ifade edilen Akademik Erteleme Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ile alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Değişkenler Arasında Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri

	AE	BS	ODK	TM	DA	DŞ	AEL	HAİ	AB
BS	-.19**								
ODK	.09*	-.33**							
TM	.07*	-.19**	.38**						
DA	-.28**	.19**	.00	.36**					
DŞ	.19**	-.31**	.41**	.72**	.06				
AEL	.29**	-.35**	.21**	.54**	.20**	.46**			
HAİ	.13**	-.31**	.43**	.81**	.02	.61**	.47**		
AB	.08*	-.04*	.12**	.64**	.14**	.30**	.35**	.32**	
KS	-.15**	.17**	.15**	.62**	.45**	.25**	.35**	.37**	.34**

* $p < .05$; ** $p < .01$

AE; akademik erteleme, BS; benlik saygısı, ODK; olumsuz değerlendirilme korkusu, TM; toplam mükemmeliyetçilik, DA; düzen algısı, DŞ; davranışlardan şüphe, AEL; ailesel eleştiri, HAİ; hatalara aşırı ilgi, AB; aile beklentileri, KS; kişisel standartlar

Tablo 4.2 incelendiğinde, akademik erteleme davranışları ile benlik saygısı arasında ($r = -.19$, $p < .01$) negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Akademik erteleme davranışı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = .09$, $p < .05$) ve mükemmeliyetçilik toplam puanı arasında ($r = .07$, $p < .05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe ($r = .19$, $p < .01$), ailesel eleştiri ($r = .29$, $p < .01$), hatalara aşırı ilgi ($r = .13$, $p < .01$) ve aile beklentileri ($r = .08$, $p < .05$) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin düzen algısı ($r = -.28$, $p < .01$) ve kişisel standartlar ($r = -.15$, $p < .01$) alt boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Benlik saygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = -.33$, $p < .01$), mükemmeliyetçiliğin toplam puanı ($r = -.19$, $p < .01$) ve mükemmeliyetçiliğin

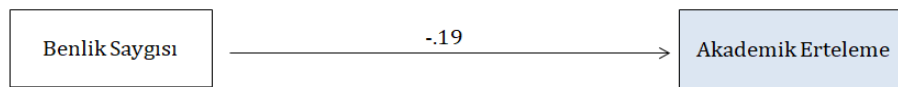
davranışlardan şüphe ($r=-.31, p<.01$), ailesel eleştiri ($r=-.35, p<.01$), hatalara aşırı ilgi ($r=-.31, p<.01$) ve aile beklentileri ($r=-.04, p<.05$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Farklı olarak benlik saygısı ile mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu arasında ($r=.17, p<.01$) pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Olumsuz değerlendirilme korkusu ile mükemmeliyetçiliğin düzen algısı alt boyutu dışında diğer alt boyutlar ve toplam mükemmeliyetçilik arasındaki korelasyon kat sayılarının .12 ile .41 arasında değiştiği ve bu korelasyon katsayılarının .01 düzeyinde anlamlı bulunduğu görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğin toplam puanı ile alt boyutları arasındaki korelasyon katsayılarının .36 ile .81 arasında değiştiği ve bu korelasyon katsayılarının .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarının ise kendi aralarında korelasyon katsayılarının .14 ile .47 arasında değiştiği ve .01 düzeyinde anlamlı ilişkilerinin olduğu görülürken, düzen algısı alt boyutu ile davranışlardan şüphe ve hatalara aşırı ilgi alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon katsayıları elde edilememiştir.

Sonuç olarak, aracı rolü olduğu düşünülen benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı, olumsuz değerlendirilme korkusu, mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin olmasının yanı sıra akademik erteleme davranışı ile olumsuz değerlendirilme korkusu, mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutları arasında da anlamlı ilişkiler görülmektedir. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olması aracılık için önerilen modelin güçlü bir yapısının olduğu söylenebilir.

4.3. Benlik Saygısının Akademik Ertelemeyi Yordamasına İlişkin Bulgular

Şekil 4.1'de benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin model verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.1. Benlik Saygısının Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.1'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Yapısal modelin doğrulanmasına

ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.1'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Şekil 4.1'e İlişkin Yol Katsayıları

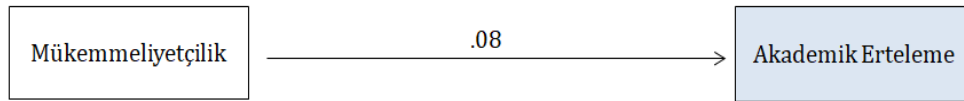
Yol	Standardize β	Sh	t
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.19	.96	-5.13**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 4.3'te Şekil 4.1'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde benlik saygısının akademik ertelemeyi ($\beta = -.19$, $t = -5.13$; $p < .01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

4.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

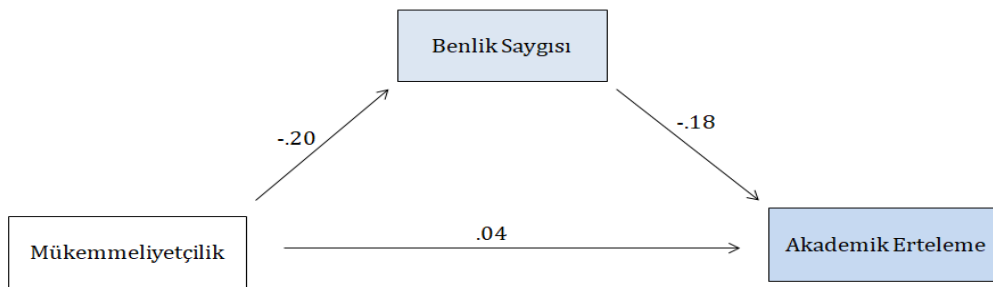
Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.2'de verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.2. Mükemmeliyetçiliğin Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.2'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.3'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.3. Akademik Erteleme Davranışının Mükemmeliyetçilik ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.3'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI)=1,00$, $CFI=1,00$, $GFI=1,00$, $AGFI=1,00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.2 ve 4.3'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Şekil 4.2 ve Şekil 4.3'e İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.2'ye ilişkin yol katsayıları			
Mükemmeliyetçilik→Akademik Erteleme	.08	.99	2.04*
Şekil 4.3'e ilişkin yol katsayıları			
Mükemmeliyetçilik→ Benlik Saygısı	-.20	.96	-5.29**
Mükemmeliyetçilik → Akademik Erteleme	.04	.96	1.07
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.18	.96	-4.81**

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.4'te Şekil 4.2'ye ilişkin yol katsayıları incelendiğinde mükemmeliyetçiliğin akademik ertelemeyi ($\beta=.08$, $t=2.04$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.3'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde mükemmeliyetçiliğin benlik saygısını ($\beta=-.20$, $t=-5.29$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme arasındaki ilişkide ($\beta=.04$, $t=1.07$; $p>.05$) aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .04 puanlık bir düşüş olmasına rağmen t değerinden dolayı ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Baron ve Kenny (1986)'e göre yordayan değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkide aracı değişken eklendiğinde bu ilişki anlamlı düzeyde düşüyorsa kısmi aracılık, anlamlılık ortadan kalkıyorsa da tam aracılık olarak adlandırılır. Mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme arasında anlamlılık ortadan kalktığı için benlik saygısı tam aracılığı işaret eder. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.18$, $t=-4.07$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Mükemmeliyetçilik, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

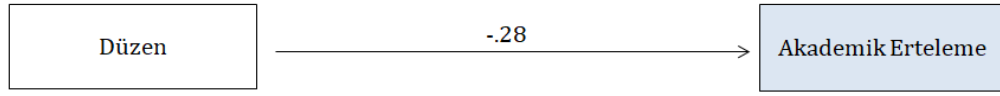
	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Boostrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Mükemmeli- yetçilik	Toplam Etki	.0586	.0288	2.0368	.0421*	.0021	.1150
	Doğrudan Etki	.0310	.0289	1.0719	.2841	-.0257	.0877
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.0276	.0085			.0129	.0457

N= 683, k=5000, *p<.05 BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnelemi

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnelemi üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.5'te görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme davranışı ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı= .0276, GA= .0129 ile .0457). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme üzerindeki etkisinin anlamlı olmaktan çıktığı yani anlamlılığın ortadan kalktığını göstermektedir (Katsayı=.0310, t= 1.0719, p>.05). Bu sonuçlar, mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının tam aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %4'ünü açıklamaktadır ($R^2=.04$).

4.4.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Düzen Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

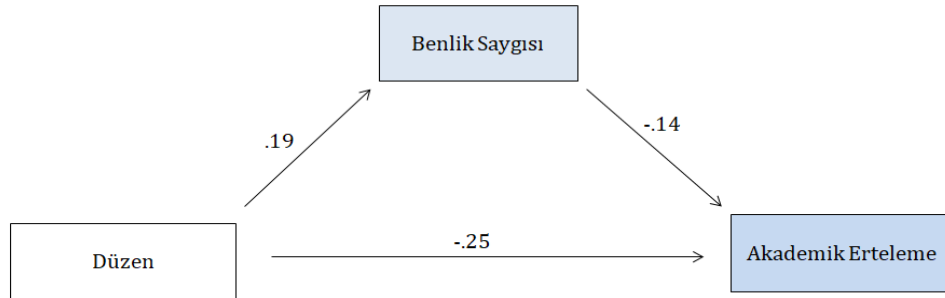
Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile düzen alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle düzen alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.4'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.4. Düzen Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.4'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının düzen alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.5'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.5. Akademik Erteleme Davranışının Düzen Alt boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.5'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI)=1,00$, $CFI=1,00$, $GFI=1,00$, $AGFI=1,00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.4 ve 4.5'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Şekil 4.4 ve Şekil 4.5'e İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.4'e ilişkin yol katsayıları			
Düzen→Akademik Erteleme	-.28	.92	-7.62**
Şekil 4.5'e ilişkin yol katsayıları			
Düzen→ Benlik Saygısı	.19	.96	5.12**
Düzen → Akademik Erteleme	-.25	.90	-6.81**
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.14	.90	-3.89**

*p<.05, **p<.01

Tablo 4.6'da Şekil 4.4'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde düzen alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.28$, $t=-7.62$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.5'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde düzen alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=.19$, $t=5.12$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Düzen alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.25$, $t=-6.81$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .03 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.14$, $t=-3.89$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Düzen Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Bootsrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Düzen	Toplam Etki	-.8572	.1125	-7.619	.000*	-1.0781	-.6363
	Doğrudan Etki	-.7723	.1135	-6.8054	.000*	-.9952	-.5495
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	-.0849	.0022			-.0109	-.0025

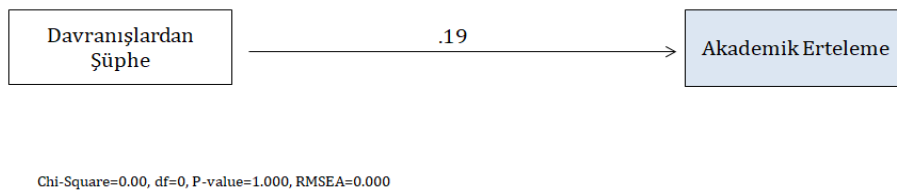
N= 683, k=5000, *p<.05 BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.7'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda düzen alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı=-.0849, GA=-.0109 ile -.0025). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde düzen alt boyutunun akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisinin düştüğünü göstermektedir (Katsayı= -.7723, $t=-6.80$, $p<.05$). Bu sonuçlar, düzen alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının

kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %9'unu açıklamaktadır ($R^2=.09$).

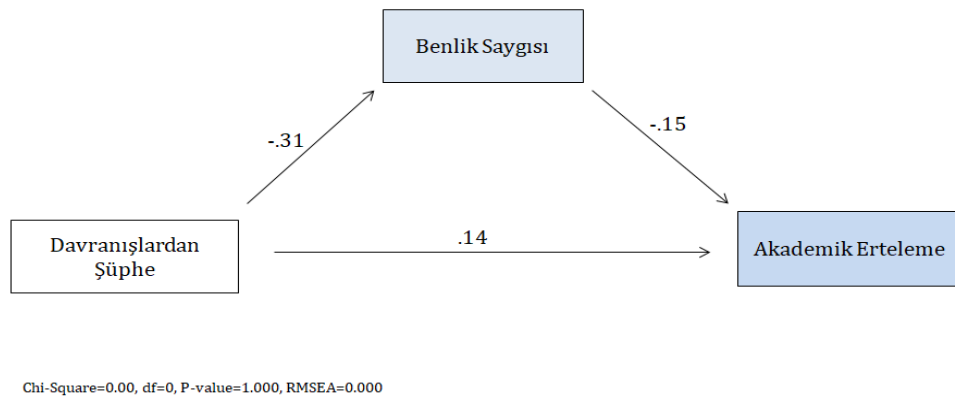
4.4.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile davranışlardan şüphe alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.6'da verilmiştir.

Şekil 4.6. Davranışlardan Şüphe Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.6'da oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının düzen alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.7'de verilmiştir.

Şekil 4.7. Akademik Erteleme Davranışının Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.7'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$,

TLI(NNFI=1,00, CFI=1,00, GFI=1.00, AGFI=1,00, SRMR=.01). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.6 ve 4.7'ye ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Şekil 4.6 ve Şekil 4.7'ye İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.6'ya ilişkin yol katsayıları			
Davranışlardan Şüphe→Akademik Erteleme	.19	.96	5.07**
Şekil 4.7'ye ilişkin yol katsayıları			
Davranışlardan Şüphe → Benlik Saygısı	-.31	.90	-8.61**
Davranışlardan Şüphe → Akademik Erteleme	.14	.94	3.69**
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.15	.94	-3.76**

*p<.05, **p<.01

Tablo 4.8'de Şekil 4.6'ya ilişkin yol katsayıları incelendiğinde davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.19$, $t=5.07$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.7'ye ilişkin yol katsayıları incelendiğinde davranışlardan şüphe alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=-.31$, $t=-8.61$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.14$, $t=3.69$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .05 puanlık bir düşüş olduğu görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.15$, $t=-3.76$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Bootsrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Davranışlardan Şüphe	Toplam Etki	.6281	.1238	5.0730	.000*	.3850	.8712
	Doğrudan Etki	.4761	.1291	3.6868	.000*	.2225	.7297
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.1520	.0482			.0651	.2521

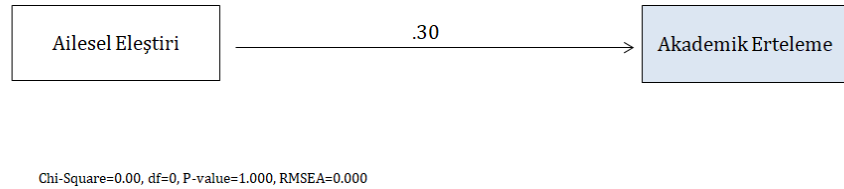
N= 683, k=5000, *p<.05 BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.9'da görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir

(Katsayı=.1520, GA=.0651 ile .2521). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisinin düştüğünü göstermektedir (Katsayı= .4761, t= 3.68, p<.05). Bu sonuçlar, davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %9'unu açıklamaktadır ($R^2=.09$).

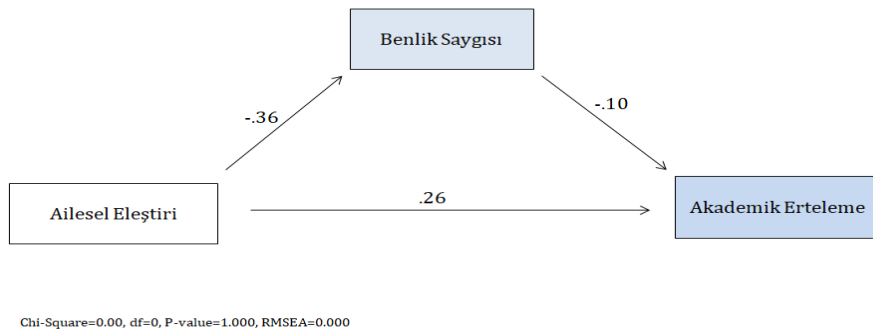
4.4.3. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Ailesel Eleştiri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile ailesel eleştiri alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.8'de verilmiştir.

Şekil 4.8. Ailesel Eleştiri Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.8'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının ailesel eleştiri alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.9'da verilmiştir.

Şekil 4.9. Akademik Erteleme Davranışının Ailesel Eleştiri Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.9'da oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI)=1.00$, $CFI=1.00$, $GFI=1.00$, $AGFI=1.00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.8 ve 4.9'a ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Şekil 4.8 ve Şekil 4.9'a İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.8'e ilişkin yol katsayıları			
Ailesel Eleştiri → Akademik Erteleme	.30	.91	8.14**
Şekil 4.9'a ilişkin yol katsayıları			
Ailesel Eleştiri → Benlik Saygısı	-.36	.87	-10.01**
Ailesel Eleştiri → Akademik Erteleme	.26	.90	6.73**
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.10	.90	-2.53*

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.10'da Şekil 4.8'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde ailesel eleştiri alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.30$, $t=8.14$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.9'a ilişkin yol katsayıları incelendiğinde ailesel eleştiri alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=-.36$, $t=-10.01$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Ailesel eleştiri alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.26$, $t=6.73$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .04 puanlık bir düşüş olduğu görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.10$, $t=-2.53$; $p<.05$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.11'de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Ailesel Eleştiri Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Boostrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Ailesel Eleştiri	Toplam Etki	1.1311	.1390	8.1402	.000*	.8583	1.4039
	Doğrudan Etki	.9968	.1482	6.7248	.000*	.7057	1.2878
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.1343	.0582			.0248	.2591

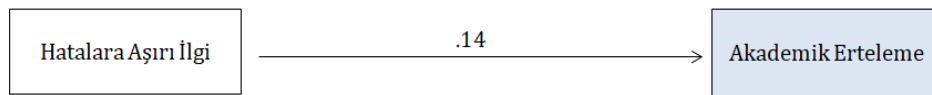
N= 683, k=5000, * $p<.05$ BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.8'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne

ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı=.1343, GA=.0248 ile .2591). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisinin düştüğünü göstermektedir (Katsayı= .9968, t= 6.72, p<.05). Bu sonuçlar, ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %13'ünü açıklamaktadır ($R^2=.13$).

4.4.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Hatalara Aşırı İlgili Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile hatalara aşırı ilgi alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.10'da verilmiştir.

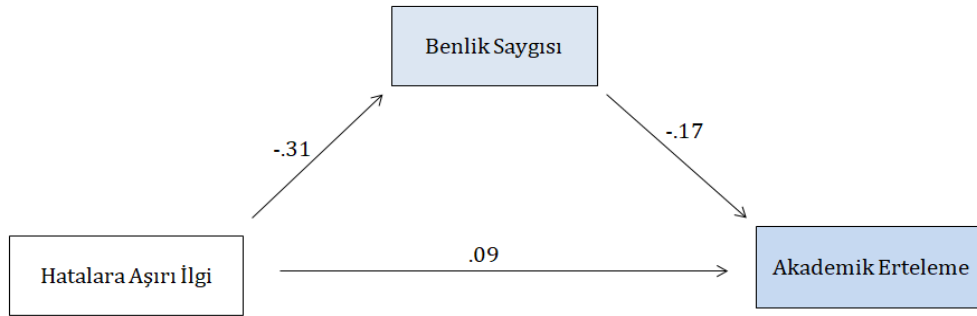

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.10. Hatalara Aşırı İlgili Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.10'da oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının hatalara aşırı ilgi alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.11'de verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.11. Akademik Erteleleme Davranışının Hatalara Aşırı İlgililik Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.11'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI=1,00$, $CFI=1,00$, $GFI=1,00$, $AGFI=1,00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.10 ve 4.11'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.12'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Şekil 4.10 ve Şekil 4.11'e İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.10'a ilişkin yol katsayıları			
Hatalara Aşırı İlgililik → Akademik Erteleleme	.14	.98	3.60**
Şekil 4.11'e ilişkin yol katsayıları			
Hatalara Aşırı İlgililik → Benlik Saygısı	-.31	.90	-8.50**
Hatalara Aşırı İlgililik → Akademik Erteleleme	.09	.96	2.16*
Benlik Saygısı → Akademik Erteleleme	-.17	.96	-4.22**

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.12'de Şekil 4.10'a ilişkin yol katsayıları incelendiğinde hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.14$, $t=3.60$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.11'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde hatalara aşırı ilgi alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=-.31$, $t=-8.50$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.09$, $t=2.16$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .05 puanlık bir düşüş olduğu görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.17$, $t=-4.22$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilerle ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.13'te sunulmuştur.

Tablo 4.13. Hatalara Aşırı İlgili Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

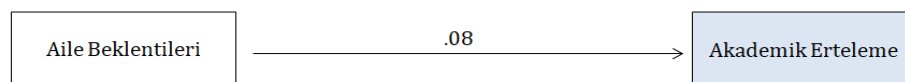
	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Boostrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Hatalara Aşırı İlgili	Toplam Etki	.2502	.0695	3.6015	.000*	.1138	.3866
	Doğrudan Etki	.1559	.0722	2.1595	.031*	.0142	.2976
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.0943	.0021			.0433	.1549

N= 683, k=5000, *p<.05 BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.13'te görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı=.0943, GA=.0433 ile .1549). Ayrıca sonuçlar, aracı değişken kontrol edildiğinde hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisinin düştüğünü göstermektedir (Katsayı= .1559, t= 2.15, p<.05). Bu sonuçlar, hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %10'unu açıklamaktadır ($R^2=.10$).

4.4.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Aile Beklentileri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

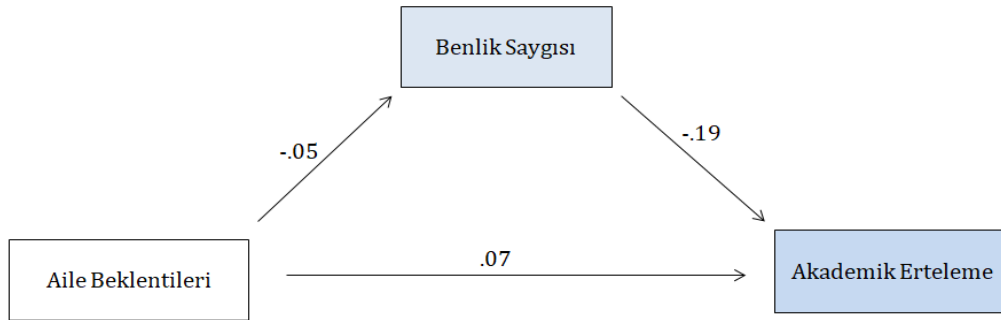
Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile aile beklentileri alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.12'de verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.12. Aile Beklentileri Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.12'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının aile beklentileri alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.13'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.13. Akademik Erteleme Davranışının Aile Beklentileri Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.13'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI=1.00$, $CFI=1.00$, $GFI=1.00$, $AGFI=1.00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.12 ve 4.13'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Şekil 4.12 ve Şekil 4.13'e İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.12'ye ilişkin yol katsayıları			
Aile Beklentileri → Akademik Erteleme	.08	.99	2.13*
Şekil 4.13'e ilişkin yol katsayıları			
Aile Beklentileri → Benlik Saygısı	-.05	1.00	-1.23
Aile Beklentileri → Akademik Erteleme	.07	.96	1.93
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.19	.96	-5.04**

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.14'te Şekil 4.12'ye ilişkin yol katsayıları incelendiğinde aile beklentileri alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.08$, $t=2.13$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.13'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde aile beklentileri alt boyutunun benlik saygısı ($\beta=-.05$, $t=-1.23$; $p>.05$) ile olan ilişkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Aile beklentileri ile akademik erteleme arasındaki ilişkide ($\beta=.07$, $t=1.93$; $p>.05$) aracı değişken analize alındıktan

sonra bu ilişkide .01 puanlık bir düşüş olmasına rağmen t değeri ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Baron ve Kenny (1986)'e göre yordayan değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkide aracı değişken eklendiğinde bu ilişki anlamlı düzeyde düşüyorsa kısmi aracılık, anlamlılık ortadan kalkıyorsa da tam aracılık olarak adlandırılır. Aile beklentileri alt boyutu ile akademik erteleme arasında anlamlılık ortadan kalktığı için benlik saygısı tam aracılığı işaret eder. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.19$, $t=-5.04$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.15'te sunulmuştur.

Tablo 4.15. Aile Beklentileri Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

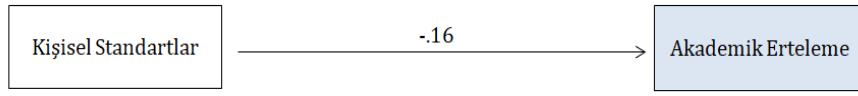
	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Bootsrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Aile	Toplam Etki	.2333	.1098	2.1252	.033*	.0178	.4488
Beklentileri	Doğrudan Etki	.2077	.1080	1.9240	.054	-.0043	.4197
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.0255	.0219			-.0167	.0703

N= 683, k=5000, * $p<.05$ BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.15'te görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içerdiği için ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Katsayı=.0255, GA=-.0167 ile .0703). Bu sonuçlar, aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolünün bulunmadığını göstermektedir.

4.4.6. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Kişisel Standartlar Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

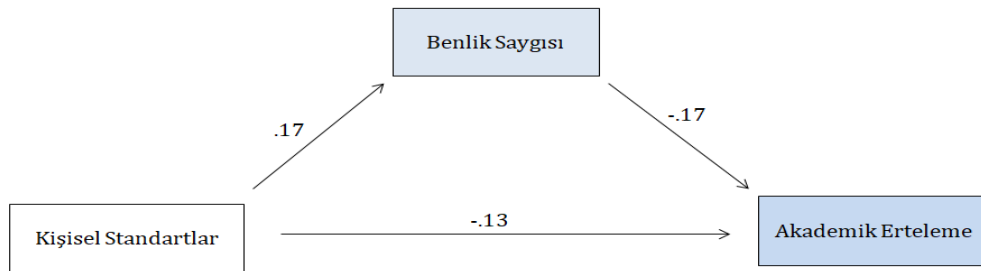
Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile kişisel standartlar alt boyutu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle kişisel standartlar alt boyutunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.14'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.14. Kişisel Standartlar Alt Boyutunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.14'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının kişisel standartlar alt boyutu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.15'te verilmiştir.

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.000, RMSEA=0.000

Şekil 4.15. Akademik Erteleme Davranışının Kişisel Standartlar Alt Boyutu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.15'te oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI)=1.00$, $CFI=1.00$, $GFI=1.00$, $AGFI=1.00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.14 ve 4.15'e ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.16'da verilmiştir.

Tablo 4.16. Şekil 4.14 ve Şekil 4.15'e İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.14'e ilişkin yol katsayıları			
Kişisel Standartlar → Akademik Erteleme	-.16	.97	-4.20**
Şekil 4.15'e ilişkin yol katsayıları			
Kişisel Standartlar → Benlik Saygısı	.17	.97	4.56**
Kişisel Standartlar → Akademik Erteleme	-.13	.95	-3.43**
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.17	.95	-4.50**

*p<.05, **p<.01

Tablo 4.16'da Şekil 4.14'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde kişisel standartlar alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.16$, $t=-4.20$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.15'e ilişkin yol katsayıları incelendiğinde kişisel standartlar alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=.17$, $t=4.56$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Kişisel standartlar alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.13$, $t=-3.43$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .03 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.17$, $t=-4.50$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.17'de sunulmuştur.

Tablo 4.17. Kişisel Standartlar Alt Boyutu, Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

	Etkiler	Katsayı	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Bootsrapping %95 BCa Güven Aralığı	
			Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Kişisel Standartlar	Toplam Etki	-.5707	.1358	-4.2035	.000*	-.8373	-.3041
	Doğrudan Etki	-.4654	.1359	-3.4243	.000*	-.7323	-.1986
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	-.1053	.0349			-.1819	-.0443

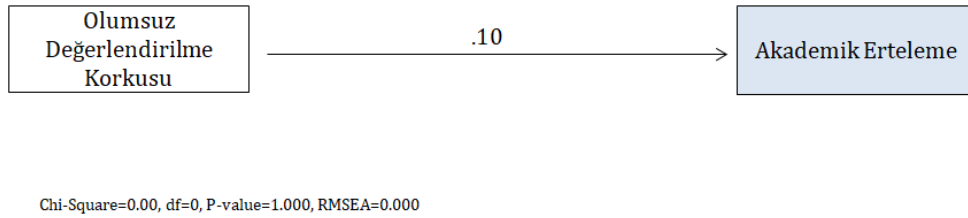
N= 683, k=5000, *p<.05 BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.17'de görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda kişisel standartlar alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı=-.1053, GA=-.1819 ile -.0443). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde kişisel standartlar alt boyutunun akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisinin düştüğünü göstermektedir

(Katsayı= -.4654, $t=-3.42$, $p<.05$). Bu sonuçlar, kişisel standartlar alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %5'ini açıklamaktadır ($R^2=.05$).

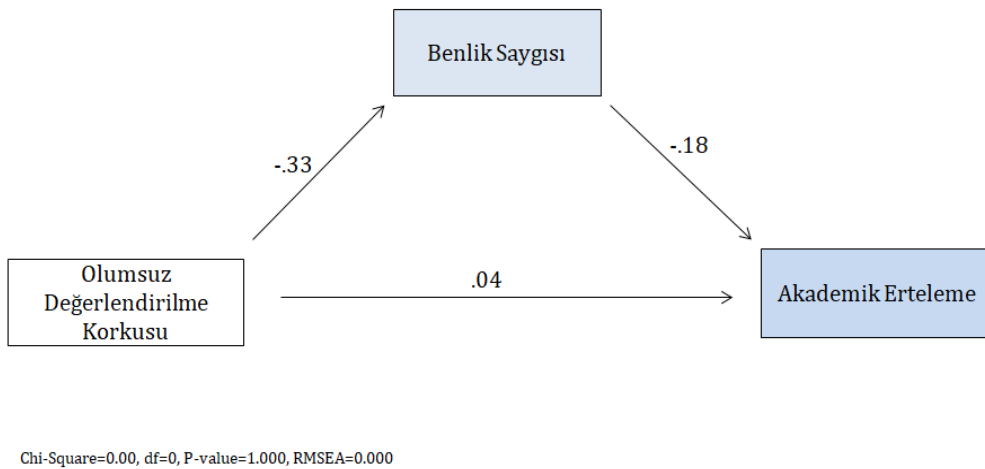
4.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Olumsuz Değerlendirilme Korkuları Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu bölümde öncelikle olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme davranışını yordayıcılığına ilişkin elde edilen bulgular Şekil 4.16'da verilmiştir.

Şekil 4.16. Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Akademik Erteleme Davranışını Yordayıcılığına İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.16'da oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde $X^2=0$ olduğu görülmektedir. X^2 'nin 0 olması, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında herhangi bir farkın olmadığına işaret etmekte ve gözlemlenmiş çapraz tabloyu mükemmel bir şekilde temsil etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Akademik erteleme davranışının olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin oluşturulan model Şekil 4.17'de verilmiştir.

Şekil 4.17. Akademik Erteleme Davranışının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile İlişkisinde Benlik Saygısının Aracı Rolüne İlişkin Test Sonuçları

Şekil 4.17'de oluşturulan modelin uyum indeksleri incelendiğinde modelin mükemmel uyum göstererek doğrulandığı görülmektedir ($X^2=0$, $df=0$, $p=1>.001$; $RMSEA=.00$, $X^2/df=0$, $TLI(NNFI)=1,00$, $CFI=1,00$, $GFI=1,00$, $AGFI=1,00$, $SRMR=.01$). Yapısal modelin doğrulanmasına ilişkin uyum indekslerinin yanı sıra t değerleri de ölçüt olarak incelenmiştir. Şekil 4.16 ve 4.17'ye ilişkin t değerleri ile standardize β ve standart hata değerleri Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18. Şekil 4.16 ve Şekil 4.17'ye İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	Sh	t
Şekil 4.16'ya ilişkin yol katsayıları			
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu → Akademik Erteleme	.10	.99	2.54*
Şekil 4.17'ye ilişkin yol katsayıları			
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu → Benlik Saygısı	-.33	.89	-9.14**
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu → Akademik Erteleme	.04	.96	.94
Benlik Saygısı → Akademik Erteleme	-.18	.96	-4.53**

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.18'de Şekil 4.16'ya ilişkin yol katsayıları incelendiğinde olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik ertelemeyi ($\beta=.10$, $t=2.54$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Şekil 4.17'ye ilişkin yol katsayıları incelendiğinde olumsuz değerlendirilme korkusunun benlik saygısını ($\beta=-.33$, $t=-9.14$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme arasındaki ilişkide ($\beta=.04$, $t=.94$; $p>.05$) aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .06 puanlık bir düşüş olmasına rağmen t değerinden dolayı ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Baron ve Kenny (1986)'e göre yordayan değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkide aracı değişken eklendiğinde bu ilişki anlamlı düzeyde düşüyorsa kısmi aracılık, anlamlılık ortadan kalkıyorsa da tam aracılık olarak adlandırılır. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme arasında anlamlılık ortadan kalktığı için benlik saygısı tam aracılığı işaret eder. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.18$, $t=-4.53$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Araştırmada test edilen modelin değişkenleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin değerler; yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 4.19'da sunulmuştur.

Tablo 4.19. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu , Benlik Saygısı ve Akademik Erteleme Davranışı Modelindeki Değişkenler Arasındaki Etkilere İlişkin Bulgular

	Etkiler	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				Bootsrapping %95 BCa Güven Aralığı	
		Katsayı	Sh	t	p	Düşük	Yüksek
Olumsuz	Toplam Etki	.1250	.0491	2.5434	.0112*	.0285	.2215
Değerlendirilme	Doğrudan	.0482	.0513	.9384	.3484	-.0526	.1490
Korkusu	Etki						
Benlik Saygısı	Dolaylı Etki	.0768	.0204			.0381	.1192

N= 683, k=5000, * $p<.05$ BCa: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş (bias corrected and accelerated) 5000 bootstrap örnekleme

Araştırmada test edilen modeldeki dolaylı etkinin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Preacher ve Hayes (2008), sıfırı içeren güven aralıkları için aracılık etkisinin anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 4.19'da görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme davranışı ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin güven aralığının sıfırı içermediği için anlamlı olduğu görülmektedir (Katsayı= .0768, GA= .0381 ile .1192). Ayrıca sonuçlar aracı değişken kontrol edildiğinde olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme üzerindeki etkisinin anlamlı olmaktan çıktığı yani anlamlılığın ortadan kalktığını göstermektedir (Katsayı=.0482, t= .9384, $p>.05$). Bu sonuçlar, olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının tam aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %11'ini açıklamaktadır ($R^2=.11$).

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü incelemektir. Bu amaç doğrultusunda akademik erteleme davranışının mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutları ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü belirlemeye yönelik analizler yapılmıştır. Aşağıda, bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yönelik tartışmalara yer verilmiştir. Ayrıca bu sonuç ve tartışmalardan yola çıkarak hem uygulamaya hem de ileriye dönük yapılacak yeni araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında mükemmeliyetçilik toplam puanı ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, mükemmeliyetçilik toplam puanı ile akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada ele alınan üç değişken de görüldüğü gibi bir biriyle ilişkilidir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin toplam mükemmeliyetçilik düzeyleri arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Mükemmeliyetçilik toplam puanının akademik erteleme davranışına etkisinin, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı olmaktan çıktığı görülmektedir. Başka bir deyişle benlik saygısı, mükemmeliyetçilik toplam puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, mükemmeliyetçilik toplam puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak tam değişim göstermektedir.

Literatürde mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği ulaşılabilen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taftan bu üç değişkenin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Araştırma bulguları ile paralellik gösteren bazı araştırmalarda da (Aydoğan, 2008; Beck, Knoos ve Milgrim, 2000; Burka ve Yuen, 1983; Çakıcı, 2003; Ferrai ve Patel, 2004; Ferrari, 1991; Ferrari, 1992; Kandemir, 2010; Kınık, 2015; Sirois, 2004; Solomon ve Rothblum, 1984; Tanrıkulu, 2013; Yorulmaz, 2003) benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle diğer araştırmalarla birlikte bu araştırmada da benlik saygısı düştükçe öğrencilerin akademik erteleme davranışları artmakta, akademik erteleme davranışı arttıkça benlik saygıları düşmektedir denilebilir. Ayrıca araştırma bulguları sonucunda benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordadığı gözlenmektedir. Araştırma bulguları ile benzer şekilde Aydoğan ve Özbay (2012), benlik

saygısının akademik erteleme davranışını yordadığı sonucuna ulaşırken; Kandemir (2010) ve Kınık (2015) ise yaptıkları çalışmalarında benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordamadığını belirtmişlerdir. Akademik erteleme davranışı öğrencilerin benlik saygılarını korumak amacıyla başvurdukları bir durumdur. Bu sebeple öğrenciler benlik saygıları düştükçe, başarısızlık ihtimallerinin arttığı ya da kendilerine zor gelen görevleri başka bir zamana bırakma yani erteleme eğilimi gösterebilirler. Birey böylelikle, kendisi için ideal bir benlik yaratmış olur ve gerçek benliğinden uzaklaşarak koruma sağlamış olur. Ancak bireyin bu şekilde benlik saygısını farklı yorumlaması onun görevlerinde yine başarısız olmasına neden olmaktadır.

Araştırma sonucunda mükemmeliyetçilik toplam puanı ile benlik saygısı arasında da negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, daha önce yapılan araştırmalar tarafından da desteklenmektedir (Ashby ve Rice., 2002; Bencik, 2006; Flett ve ark., 1991; Gotwals, Stoeber, Dunn ve Stoll., 2012; Mendi, 2015). Bir başka deyişle diğer araştırmalarla birlikte bu araştırmada da benlik saygısı düştükçe öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeyleri artmakta, mükemmeliyetçilik düzeyleri arttıkça benlik saygıları düşmektedir denilebilir. Bencik (2006), mükemmeliyetçilik ile benlik saygısı arasında negatif ilişki olduğu sonucuna ulaşırken; Gotwals ve arkadaşları (2012), olumsuz mükemmeliyetçiliğin düşük benlik saygısına neden olacağını belirtmişlerdir. Yine benzer şekilde Ashby ve Rice (2002), olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla pozitif, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise benlik saygısı ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Başka bir deyişle mükemmeliyetçilik arttıkça akademik erteleme davranışı da artmaktadır. İlgili literatürde araştırma bulgularına benzer şekilde bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçiliği ile akademik erteleme arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki bulunurken, bireyin başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçiliği ve akademik erteleme davranışı arasında pozitif bir ilişki gözlenmektedir (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995;). Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin kendileri için algıladıkları mükemmeliyetçilik düzeyleri yüksek olan öğrenciler daha az akademik erteleme davranışı eğilimi göstermektedirler. Ancak başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçiliği yüksek olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla akademik erteleme davranışı eğilimi göstermektedirler. Bu tarz mükemmeliyetçi özelliğe sahip öğrenciler değerlendirme standartları üzerinde kişisel kontrole sahip olmadıkları ve başkalarının kendilerinden beklentilerini en iyi ve en mükemmel yakın gerçekleştirmeye çalıştıkları için erteleme davranışını bir savunma mekanizması olarak görmektedirler.

Öğrencilerin yüksek beklentileri ve hedefleri onları mükemmeli arama çabasına yöneltirken, aynı zamanda yetenek ve becerilerinden şüphe duymalarına da neden olabilmektedir. Bu yüzden yüksel mükemmeliyetçi özelliğe sahip öğrencilerin benlik saygıları davranışlarını etkilemekte ve benliklerini koruma eğilimi gösterebilmektedirler. Bu nedenle benlik saygıları düşük olan öğrenciler kendilerinden beklenen görevleri mükemmel ya da çok iyi yapamayacaklarına inandıklarında başarısızlıklarını erteleme davranışı ile açıklayabilmektedirler. Bu sayede benlik saygılarını korumaya çalışabilirler.

5.1.1. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Düzen Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında mükemmeliyetçiliğin düzen alt boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada ele alınan üç değişken de görüldüğü gibi bir biriyle ilişkilidir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğinin düzen alt boyutu puanı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin arttığı ve akademik erteleme davranışlarının düştüğü görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğinin düzen alt boyutu puanının akademik erteleme davranışına etkisi, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı bir düşüş göstermiştir. Başka bir deyişle benlik saygısı, mükemmeliyetçiliğinin düzen alt boyutu puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, düzen alt boyutu puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu sonuç, düzenli olmaya önem verme ve disiplinli olma olarak bilinen mükemmeliyetçiliğinin düzen alt boyutunun öğrencilerin daha az akademik erteleme eğilimi göstermelerine neden olduğunu göstermektedir. Bu durum, bireyin kendini değerli hissetmesi ve kendini olduğu gibi kabul görmesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğinin düzen alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taraftan bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Nitekim daha önce sözü edildiği üzere benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde literatürde de negatif yönde yordadığı ve anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma bulgularında elde edilen düzen alt boyutunun akademik ertelemeyi negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı sonucunun daha önce yapılan araştırmalar tarafından desteklendiği görülmektedir (Flett ve ark., 1995; Kağan ve ark., 2010; Kandemir, 2010; Sadler ve Buley, 1999; Sarıoğlu, 2011). Bu bulguya göre, bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçi düzen algısının artması ile akademik erteleme davranışı eğilimi de

azalmaktadır. Benzer şekilde iki araştırma (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003) sonucu da bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçilik algısı arttıkça akademik erteleme davranışı eğiliminin azaldığını belirtmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu mükemmeliyetçiliğin düzen alt boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Başka bir deyişle mükemmeliyetçiliğin düzen alt boyutu arttıkça benlik saygısı da artmaktadır. Ashby ve Rice (2002), olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla pozitif, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise benlik saygısı ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle mükemmeliyetçiliğin düzen alt boyutunu bireyin kendine yönelik ve olumlu mükemmeliyetçilik kategorisinde değerlendirildiğinde elde edilen sonuçların literatür tarafından da desteklendiği gözlenmektedir.

Flett ve arkadaşlarına (1995) göre, bireylerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik algıları arttıkça başarı gerektiren durumlardan kaçınmak yerine bu duruma yaklaşma eğilimine girmektedirler. Benzer şekilde akademik görevlerle karşılaşan öğrenciler bu görev ve sorumluluklarından kaçınmak yerine onlarla başa çıkmaya çalışabilir ve bu sayede akademik görev ve sorumluluklarını ertelemeyi azaltabilirler.

5.1.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada ele alınan üç değişken de görüldüğü gibi bir biriyle ilişkilidir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu puanı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu puanının akademik erteleme davranışına etkisi, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı bir düşüş göstermiştir. Başka bir deyişle benlik saygısı, mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, davranışlardan şüphe puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu sonuç, bireyin gösterdiği performansın niteliğinden duyduğu şüpheye odaklanan mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutunun öğrencilerin akademik erteleme davranışı eğilimi göstermelerine neden olurken, bu duruma bireyin değersizlik hissetmesi ve kendini olduğu gibi kabul görmemesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taraftan bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Nitekim daha önce sözü edildiği üzere benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde literatürde de negatif yönde yordadığı ve anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma bulgularında elde edilen davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik ertelemeyi pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı sonucunun daha önce yapılan araştırmalar tarafından desteklendiği görülmektedir (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995; Sarıoğlu, 2011). Bu bulguya göre, bireyin davranışlardan duyduğu şüphesinin artması ile akademik erteleme davranışı eğilimi de artmaktadır. Sarıoğlu (2011)'na göre bireyin daha az hata yapmaya yönelik inancı arttıkça gündelik işlerinde bile yaptığı işlerin doğruluğundan şüphe duymaya ve işleri yeniden daha mükemmel olarak yapmaya başlar. Böylece başarısızlıktan ve hata yapmaktan kaçınmaya çalıştıkça akademik erteleme eğilimi de artış göstermektedir. Bu bulgu, erteleme davranışının başarısızlık ve yetersizlik korkusu ile zarar gören benliği korumaya yönelik olduğu düşüncesiyle açıklanabilir (Brownlow ve Reasinger, 2000; Burka ve Yuen, 1983; Flett ve ark., 1992; Solomon ve Rothblum, 1984). Ayrıca davranışlardan şüphe duyan bireyler görevlerini tam ve doğru yerine getirmek için fazla zaman harcadıkları için görevlerini vaktinde tamamlayamazlar ve başka işlerine başlamayı da çoğunlukla geciktirirler. Kısacası etkili zaman yönetimini ve planlamasını yapamazlar. Literatürde zaman yönetimi ile erteleme davranışı eğilimi arasında anlamlı ilişki olduğunu belirten araştırmalar da bunu desteklemektedir (Balkıs, Duru, Buluş, Duru, 2006; Kağan, 2009).

Araştırmanın bir diğer bulgusu mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Başka bir deyişle mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu arttıkça benlik saygısı da azalmaktadır. Araştırma bulgusunu destekler nitelikte Bencik (2006), yaptığı çalışmada mükemmeliyetçilik ile benlik saygısı arasında negatif ilişki olduğu sonucuna ulaşırken; Gotwals ve arkadaşları (2012), olumsuz mükemmeliyetçiliğin düşük benlik saygısına neden olabileceğini belirtmişlerdir.

5.1.3. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Ailesel Eleştiri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında mükemmeliyetçiliğin ailesel eleştiri alt boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutu puanı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutu puanının akademik erteleme davranışına etkisi, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı bir düşüş göstermiştir. Başka bir deyişle benlik saygısı, mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutu puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, ailesel eleştiri puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağılı olarak değişim göstermektedir. Bu bulgu, bireyin ailesinin yönelttiğı eleştirilerden oluşan mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutunun öğrencilerin akademik erteleme davranışı eğilimi göstermelerine neden olurken, bu duruma bireyin değersizlik hissetmesi ve kendini yetersiz görmesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir. Araştırma bulgusuna benzer şekilde Kandemir (2010), mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin akademik erteleme davranışını doğrudan yordamasının yanı sıra benlik saygısı üzerinden dolaylı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, benlik saygısının aracı bir değişken olarak modele katkısının anlamlı olduğunu göstermektedir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme davranışını doğrudan yordadığına ve ilişkili olduğuna yönelik çalışmalara rastlanmıştır (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995; Sarioğlu, 2011). Ayrıca mükemmeliyetçiliğın ailesel eleştiri alt boyutunun benlik saygısını doğrudan etkilediğı çalışmalara da rastlanmıştır (Bencik, 2006; Gotwals ve ark., 2012). Ashby ve Rice (2002), olumsuz mükemmeliyetçiliğın benlik saygısı ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak ailelerin öğrencilerinden beklentilerinin yüksek olması ve öğrencilerin bu konularda ailesi tarafından eleştirilmesi öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini ve saygılarını düşürebilir. Bu nedenle benlik saygıları düşen öğrenciler kendilerinden beklenen başarıyı elde edemediklerinde ya da edemeyeceklerine inandıklarında başarısızlıklarını erteleme davranışı ile açıklayabilmektedirler. Bu sayede benlik saygılarını korumaya çalışabilirler.

5.1.4. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Hatalara Aşırı İlgili Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında öncelikli olarak, mükemmeliyetçiliğın hatalara aşırı ilgi alt boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğın hatalara aşırı ilgi alt boyutu puanı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Hatalara aşırı ilgi alt boyutu puanının akademik erteleme davranışına etkisi, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı bir düşüş göstermiştir. Başka bir deyişle benlik saygısı,

hatalara aşırı ilgi alt boyutu puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, hatalara aşırı ilgi puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu sonuç, hata yapmanın başarısızlık olduğuna inanan mükemmeliyetçi öğrencilerin akademik erteleme davranışı eğilimi göstermelerine neden olurken, bu duruma bireyin başarısızlık korkusu ve kendini olduğu gibi kabul görmemesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğin hatalara aşırı ilgi alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taraftan bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Nitekim mükemmeliyetçi kişilik özelliği olarak hatalara aşırı ilgi alt boyutu akademik ertelemeyi benlik saygısı üzerinden dolaylı yordadığı gibi doğrudan da yordadığına ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995; Sarıoğlu, 2011). Ayrıca mükemmeliyetçiliğin hatalara aşırı ilgi alt boyutunun benlik saygısını doğrudan etkilediği çalışmalara da rastlanmıştır (Ashby ve Rice, 2002; Bencik, 2006; Gotwals ve ark., 2012).

Hatalara aşırı ilgi duyan mükemmeliyetçi öğrenciler, akademik görevleri ile ilgili çalışmalar yaparken ortaya çıkan başarısızlığı kişilikleriyle hatta tüm hayatlarıyla ilişkilendirirler. Bu tip öğrenciler için göreve başlama ve bitirmeden daha öncelikli olan şey hata yapmamaktır. Görevlerinde başarısız olmak tüm hayatta başarısızlık anlamı taşıdığı için zaman onlar için daha az öneme sahiptir ve erteleme davranışı eğilimine girebilmektedirler. Bu nedenle benlik saygıları düşen öğrenciler oluşan başarısızlıklarını akademik erteleme davranışı ile açıklayarak benlik saygılarını korumaya çalışabilirler.

5.1.5. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Aile Beklentileri Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında öncelikli olarak, mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu düzeyleri arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme davranışına etkisinin, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı olmaktan çıktığı görülmektedir. Başka bir deyişle benlik saygısı, aile beklentileri alt boyutunun ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide aracılık rolü üstlenmemektedir. Yani, aile beklentilerinin akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermemektedir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taraftan bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Mükemmeliyetçilik özelliği olarak aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme davranışını doğrudan yordadığına ve ilişkili olduğuna yönelik çalışmalara rastlanmıştır (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995). Bunun yanı sıra Sarıoğlu (2011) ise, üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırma sonucunda akademik erteleme ile aile beklentileri alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir. Bu farklılığın uygulama yapılan çalışma grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Lise çağındaki ergen bireyler için aile beklentileri daha önemli ve daha ekili olabilmektedir. Ayrıca mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutunun benlik saygısını doğrudan etkilediğine yönelik araştırma bulgularını destekler nitelikte çalışmalara da rastlanmıştır (Ashby ve Rice, 2002; Bencik, 2006; Gotwals ve ark., 2012).

Aileler öğrenciler için akademik alanlarda yüksek standartlar belirlemekte ve bu standartlar doğrultusunda öğrencilerden yüksek performans beklemektedirler. Ailelerin bu yüksek beklentileri öğrencilerde güven ve kendilerinde saygı kaybına neden olabilir. Bu nedenle benlik saygıları düşen öğrenciler beklentileri karşılayamadıklarında erteleme davranışında bulunarak benlik saygılarını korumaya çalışabilirler.

5.1.6. Lise Öğrencilerinin Akademik Ertelme Davranışları ile Kişisel Standartlar Alt Boyutu Arasında Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu puanı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin arttığı ve akademik erteleme davranışlarının düştüğü görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu puanının akademik erteleme davranışına etkisi, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı bir düşüş göstermiştir. Başka bir deyişle benlik saygısı, mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu puanı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, kişisel standartlar alt boyutu puanının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu sonuç, bireyin kendine koyduğu yüksek standartlardan oluşan mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutunun öğrencilerin daha az akademik erteleme eğilimi göstermelerine neden olurken bu duruma bireyin kendini değerli hissetmesi ve kendini olduğu gibi kabul görmesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir.

Literatürde mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer taraftan mükemmeliyetçilik özelliği olarak kişisel standartlar alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasında bu çalışmada elde edildiği gibi negatif yönde ve anlamlı bir ilişkili olduğuna yönelik çalışmalara rastlanmıştır (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Flett ve ark., 1995;). Bu durum kişisel standartları yüksek olan bireylerin başarı istenen durumlardan kaçınma yerine yaklaşma eğilimi gösterdikleri şeklinde açıklanabilir. Bazı araştırmacılar ise, yüksek standartların ve en iyi olma arzusunun erteleme davranışının nedeni olabileceğini ve bu sayede benlik saygılarını korumaya çalıştıklarını öne sürmektedirler (Burka ve Yurn, 1983; Solomon ve Rothblum, 1984). Oluşan bu farklılığın hatalara karşı bakış açısı ve toleras seviyesi ile açıklanabileceği düşünülebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Başka bir deyişle kişisel standartlar alt boyutu arttıkça benlik saygısı da artmaktadır. Ashby ve Rice (2002), olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla pozitif, olumsuz mükemmeliyetçiliğin ise benlik saygısı ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutunu bireyin kendine yönelik ve olumlu mükemmeliyetçilik kategorisinde değerlendirildiğinde elde edilen sonuçların literatür tarafından da desteklendiği gözlenmektedir.

5.2. Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Olumsuz Değerlendirilme Korkuları Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolünün İncelenmesi

Araştırma bulgularında olumsuz değerlendirilme korkusu ile benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ve benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada ele alınan üç değişken de görüldüğü gibi bir biriyle ilişkilidir.

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Olumsuz değerlendirilme korkusu puanının akademik erteleme davranışına etkisinin, benlik saygısının analize dahil edilmesiyle anlamlı olmaktan çıktığı görülmektedir. Başka bir deyişle benlik saygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlenmektedir. Yani, olumsuz değerlendirilme korkusunun akademik erteleme davranışı üzerine etkisi benlik saygısına bağlı olarak değişim göstermektedir.

Literatürde olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır.

Diğer taftan bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Araştırma bulgularında, olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde akademik erteleme ve olumsuz değerlendirilme korkusunu birlikte ele aldığı araştırmasında Berber Çelik (2014), iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir. Weeks, Heimberg ve Rodebaugh (2008), bilişsel açıdan incelendiğinde sosyal kaygının olumsuz değerlendirilme korkusunun temelini oluşturduğunu belirtmektedirler. Özgüven ve Sungur (1998) ise, sosyal kaygılı bireylerin çeşitli kaygı semptomlarını yaşamamak için kaygı yaşadıkları ortamlardan ve durumlardan sıklıkla kaçındıklarını belirtmektedirler. Bu açıklamalar bireyin kaygı durumundan kaçınması noktasında olumsuz değerlendirilme korkusu ile erteleme davranışı arasındaki benzerliği ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu olumsuz değerlendirilme korkusunun benlik saygısını yordadığı ve negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Khanam ve Moghal (2012) araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olumsuz değerlendirilme korkusunun benlik saygısını yordadığını belirtmişlerdir. Buradan hareketle olumlu ve yüksek bir benlik saygısının sosyal kaygı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun etkilerine karşı bireyi koruduğu düşünülebilir.

Öğrenciler akademik yaşamlarında sürekli değerlendirilmeye tabi tutulmaktadırlar. Kendi beceri ve yeterliliklerinden şüphe duyan öğrenciler bu durumlarla karşı karşıya kaldıklarında kaygı yaşayabilirler. Gösterdikleri çabanın yetersiz bulunacağından, yaptıkları akademik görevlerin iyi sonuçlanmayacağından korkabilirler. Bu tür durumlarda öğrenciler akademik görevlerini ya yerine getirmezler ya da geciktirme eğilimine girebilirler. Bu da bir tür benlik saygılarını koruma çabası olarak düşünülebilir.

5.3. Öneriler

Aşağıda araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara dayanarak uygulamalara ve konuya ilişkin yapılacak ileriki araştırmalara yönelik öneriler getirilmiştir.

1. Araştırmada lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı ile açıklanmaya çalışıldığı aracılık modeli test edilmiştir. Araştırma sonucunda, akademik erteleme davranışı eğilimi mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı ile açıklanabilirliği ortaya çıkmıştır. Ancak araştırma lise çağı öğrencileri arasından seçilen çalışma grubu ile sınırlıdır. Araştırma farklı lise çalışma gruplarıyla, üniversite öğrencileriyle ve yaş gruplarıyla tekrarlanabilir ve etkililiği karşılaştırılabilir.
2. Araştırmada, akademik erteleme davranışını açıklamaya yönelik olarak mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı gibi daha çok bilişsel ağırlıklı değişkenler ele alınmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda, akademik

erteleme davranışına neden olabilecek davranışsal ve duyuşsal değişkenler ele alınabilir.

3. Araştırmada, akademik erteleme davranışının nedenlerini ortaya koymaya yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak araştırmalarda, akademik erteleme davranışının sosyal ve psikolojik etkilerini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar gerçekleştirilebilir.
4. Akademik erteleme davranışının açıklanmasına yönelik, akademik erteleme davranışını yordayan farklı değişkenlerle ve farklı istatistiki tekniklerle bu değişkenlerin doğrudan ve dolaylı etkileri araştırılabilir.
5. Araştırma sonuçlarında mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme davranışını benlik saygısı üzerinden doğrudan ve dolaylı yordadığı belirlenmiştir. Araştırmada mükemmeliyetçiliğin genel mükemmeliyetçilik olarak ele alınmıştır ve akademik mükemmeliyetçilik boyutu çalışmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla ertelemenin akademik erteleme boyutu, mükemmeliyetçiliğin akademik mükemmeliyetçilik boyutu ile farklı bir araştırmada yeniden ele alınabilir.
6. Araştırma eğitim öğretim yılının ikinci yarıyılı başında ve nispeten daha az akademik görevlerin olduğu ve sorumlulukların daha az stres oluşturduğu bir zaman diliminde yapılmıştır. Bu nedenle uygulama zamanı öğrencilerin akademik erteleme düzeylerini ve diğer değişkenlerden elde edilecek olan puanı etkilemiş olabilir. Bu açıdan düşünüldüğünde yapılan çalışma farklı bir zaman dilimlerinde tekrarlanarak, iki araştırmadan elde edilen sonuçların karşılaştırılması akademik ertelemenin doğasını daha iyi anlamak adına fayda sağlayabilir.
7. Araştırma sonucunda mükemmeliyetçiliğin düzen ve kişisel standartlar alt boyutunun akademik ertelemeyi doğrudan ve benlik saygısı üzerinden dolaylı yordadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, okullarda lise öğrencilerini akademik anlamda geliştirmenin yanında somut hedefler koyma, sorumluluk alma ve düzenli olma gibi kişilik özelliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve programlar hazırlanabilir.
8. Araştırma sonucunda mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe ve hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik ertelemeyi doğrudan ve benlik saygısı üzerinden dolaylı yordadığı belirlenmiştir. Bu alt boyutlar mükemmeliyetçiliğin olumsuz boyutlarını oluşturmaktadır ve akademik erteleme davranışına neden olduğu görülmektedir. Okullarda öğrencilere kendilerine güvenmelerini ve kendilerini oldukları gibi kabul etmelerini sağlayıcı çalışmalar yapılarak benlik saygılarını güçlendirmeye yönelik etkinliklere yer verilebilir.

9. Araştırmadan elde edilen başka bir sonuçta mükemmeliyetçiliğin ailesel eleştiri ve ailesel beklenti alt boyutlarının akademik erteleme davranışını yordadığı yönündendir. Öğrencilerin aileler mükemmeliyetçi algılamaları ve erteleme eğilimi göstermeleri eğitimin önemli bir parçası olarak görülen aileye dikkati çekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, okullarda öğrencilerin ailelerine yönelik akademik erteleme, anne baba tutumları, çalışma alışkanlıkları gibi konularda çalışmalar ve seminerler yapılabilir.
10. Araştırmada, öğrencilerin benlik saygılarının akademik erteleme davranışını yordadığı ve başka değişkenlere aracılık yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, öğrencilerin benlik saygılarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması akademik erteleme davranışının azaltılmasında yardımcı olabileceği düşünülmektedir.
11. Okullarda akademik erteleme davranışını doğrudan ve dolaylı yordayan değişkenler dikkate alınarak akademik ertelemeye yönelik bir program hazırlanabilir. Tüm okul personeliyle birlikte hareket edilmesi ve bu programların uygulanması akademik erteleme davranışını azaltmaya yönelik katkı sunabilir.
12. Okullarda olumsuz değerlendirilme korkusu olan ya da mükemmeliyetçiliği yüksek olan öğrencilere benlik saygısını yükseltmeye yönelik grupla psikolojik danışma çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- [1]. Ackerman, D. S. & Gross, B. L. (2005). My instructor made me do it: Task characteristics of procrastination. *Journal Of Marketing Education*, 27(1), 5-13.
- [2]. Akbay, S. E. (2009). *Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: akademik güdülenme, akademik özyeterlik ve akademik yüklenme stillerinin rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- [3]. Akdoğan, A. (2013). *Farklı depresyon anksiyete stres düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- [4]. Akkaya, E. (2007). *Academic procrastination among faculty of education students: the role of gender, age, academic achievement, perfectionism and depression*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- [5]. Albayrak, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinde beş faktör kişilik, akademik öz-yeterlik, akademik kontrol odağı ve akademik erteleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [6]. Andre, C., Lelord, F. (2002). *Kendine saygı* (İ. Yerguz, Çev.). İstanbul: İletişim Yay.
- [7]. Antony M. M. & Swinson R. P. (2000). *Mükemmeliyetçilik, dost sandığınız düşman (when perfect isn't good enough)*. (A. Açıkgöz, Çev.). İstanbul: Kuraldışı Yayınevi.
- [8]. Ashby, J. S. & Rice, K. G. (2002). Perfectionism, dysfunctional attitudes, and self-esteem: A structural equations analysis. *Journal of Counseling and Development*, 80 (2), 197-203.
- [9]. Aydoğan, D. (2008). *Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygısı ve özyeterlik ile açıklanabilirliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [10]. Aydoğan, D. & Özbay, Y. (2012). Akademik erteleme davranışlarının benlik saygısı, durumluluk kaygısı ve öz-yeterlik ile açıklanabilirliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 1-9.
- [11]. Bacanlı, H. (2004). *Sosyal ilişkilerde benlik (kendini ayarlama psikolojisi)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- [12]. Balkıs, M. & Duru, E. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159-170
- [13]. Balkıs, M. (2006). *Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, düşünme ve karar verme tarzları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [14]. Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. & Duru, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(2), 57-73.
- [15]. Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- [16]. Beck, A. T. (2005). *Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar* (A. Türkcan, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- [17]. Beck, A.T. & Emery, G. (2006). *Anksiyete bozuklukları ve fobiler: Bilişsel bir bakış açısı* (V. Öztürk, Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- [18]. Beck, B. L., Koons, S. R., & Milgrim, D. L. (2000). Correlates and consequences of behavioral procrastination: The effects of academic procrastination, self-consciousness, self-esteem and self handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality [Special Issue]*, 15, 3-13.
- [19]. Bencik S. (2006). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [20]. Bencik, S. & Metin, N. (2006). Mükemmeliyetçilik ve üstün yetenekliler. *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 92-105.

- [21]. Berber Çelik, Ç. (2014). *Akademik ertelemenn bazı psiko-sosyal değişkenlere göre açıklanması ve gerçeklik terapisine dayalı akademik erteleme ile başa çıkma eğitim programının etkililiğinin sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri enstitüsü, Trabzon.
- [22]. Binder, K. (2000). *The effect of an academic procrastination treatment on student procrastination and subjective well-being*. Unpublished MA, Carleton University, Canada.
- [23]. Blunt, A., & Pychyl, T. A. (1998). Volitional action and inaction in the lives of undergraduate students: State orientation, procrastination and proneness boredom. *Personality and Individual Differences*, 24, 837-846.
- [24]. Blunt, A., & Pychyl, T. A. (2000). Task aversiveness and procrastination: A multidimensional approach to task aversiveness across stages of personal projects. *Personality and Individual Differences*. 28, 153-167.
- [25]. Bond, M. J. & Feather, N. T. (1988). Some correlates of structure and purpose in the use of time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 321-329.
- [26]. Bridges, K. R. & Roig, M. (1997). Academic procrastination and irrational thinking: A re-examination with context controlled. *Persosonaliy and individual Differences*, 22, (6), 941-944,
- [27]. Brownlow, S. & Reasinger, R. D. (2000). Putting off until tomorrow what is better done today: Academic procrastination as a function of motivation toward college work. *Journal Of Social Behavior & Personality*, 15(5), 15-35.
- [28]. Burka, J. B., & Yuen, L. M. (1983). *Procrastination: Why you do it, what to do about it*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- [29]. Burns, D. (1980). The perfectionist's script for selfdefeat. *Psychology Today*, 11, 34-52.
- [30]. Chun, A. H. C., & Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: Positive effects of "active" procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145, 245-264.
- [31]. Çakıcı, D. Ç. (2003). *Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [32]. Çapan, B.E. (2010). Relationship among perfectionism, academic procrastination and life satisfaction of university students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1665-1671.
- [33]. Çetin, B., Doğan, T. & Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 205-216.
- [34]. Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve lisrel uygulamalar*. (3. Baskı). Ankara. Pegem Akademi.
- [35]. Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- [36]. Dietz, F., Hofer, M. & Fries, S. (2007). Individual values, learning routines and academic procrastination. *British Journal of Educational Psychology*, 77 (4), 893-906.
- [37]. Doğan, T. (2010). *Bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- [38]. Dryden, W. (2000). *Ertelenmek yaşamı kaçırmaktır*. İstanbul: Rota Yayınları
- [39]. Duru, E. & Balkıs, M. (2014). Kendinden şüphe duyma, benlik saygısı ve akademik başarı arasındaki ilişkide akademik erteleme eğiliminin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 173(39), 274-287.
- [40]. Düşmez, İ. (2013). *Akılcı duygusal davranışçı yaklaşıma dayalı akademik erteleme davranışını önleme eğitim programının üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- [41]. Eerde-Van, W. (2003). Procrastination at work and time management training. *The Journal of Psychology*, 137 (5), 421-434.
- [42]. Ellis, A., & Knaus, W. J. (1977). *Overcoming procrastination*. New York: Signet Books.

- [43]. Erdoğan, Ö, Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.
- [44]. Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ana-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- [45]. Erkuş, A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- [46]. Eroğlu, A. (2010). Çok değişkenli istatistik tekniklerinin varsayımı. Şeref Kalaycı. (Ed.). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Beşinci Baskı) içinde (s. 207-237). Ankara. Asil Yayıncılık.
- [47]. Fee, R.L. & Tangney, J.P. (2000). Procrastination a means of avoiding shame or guilt. *Journal of Social Behavior & Personality*, 15(5), 167-184.
- [48]. Ferrari, J. R. (1991). Self handicapping by procrastinators: Protecting self-esteem, social esteem or both. *Journal of Research in Personality*, 25, 245-261.
- [49]. Ferrari, J. R. (1992). Procrastinators and perfect behavior: An exploratory factor analysis of self-presentation, self-awareness, and self-handicapping components. *Journal of Research in Personality*, 26, 75-84.
- [50]. Ferrari, J. R. (1994). Dysfunctional procrastination and its relationship with self-esteem, interpersonal dependency, and self-defeating behaviors. *Personality & Individual Differences*, 17, 673-679.
- [51]. Ferrari, J. R. & Emmons, R. A. (1995). Methods of procrastination and their relation to self-control and self-reinforcement: An exploratory study. *Journal of Social Behavior and Personality*, 10(1), 135-142.
- [52]. Ferrari, J. & Patel, A. (2004). Social comparisons by procrastinators: rating pers with similar or dissimilar delay tendencies. *Personality and Individual Differences*, 37, 1493-1501.
- [53]. Ferrari, J. R., Jonhson, J. L., & McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance: theory, research and treatment*. New York: Plenum.
- [54]. Ferrari, J. R., O'Callaghan, J. & Newbegin, I. (2005). Prevalence of procrastination in the united states, united kingdom, and australia: Arousal and avoidance delays amaon adults. *North American Journal of Psychology*, 7 (1), 1-6.
- [55]. Flett, G. L., Blankstein, K. R. & Martin, T. R. (1995). Procrastination, negative self-evaluation, and stres in depression and anxiety: A review and preliminary model. J.R. Ferrari, J. Johnson & W. McCown (eds.), *procrastination and task avoidance: theory, research, and treatment* (71- 96). New York: Plenum Press.
- [56]. Flett, G. L., Blankstein, K. R., Hewitt, P. L., & Koledin, S. (1992). Components of perfectionism and procrastination in college students. *Social Behavior and Personality*, 20 (2), 85-94.
- [57]. Flett, G. L., Hewitt, P. L., & Martin, T. R. (1995). Dimensions of perfectionism and procrastination. In J. R. Ferrari, J. L. Johnson & W. G. McCown (Eds), *Procrastination and task avoidance: Theory, research and treatment* (p.113-136). New York: Plenum.
- [58]. Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R. & Koledin, S. (1991). Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive Therapy*, 9 (3).
- [59]. Flett, G. L., Stainton, M., Hewitt, P. L., Sherry, S. B. & Lay, C. (2012). Procrastination automatic thoughts as a personality construct: An analysis of the procrastinatory cognitions inventory. *Journal of Rational - Emotive & Cognitive - Behavior Therapy*, 30(4), 223-236.
- [60]. Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- [61]. Gençtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- [62]. Gotwals, J. K., Stoeber, J., Dunn, J. G. H., Stoll, O. (2012). Are perfectionistic strivings in sport adaptive? A systematic review of confirmatory, contradictory, and mixed evidence. *Canadian Psychology*, 53 (4), 263-279.
- [63]. Gümüş, A. (1997). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- [64]. Gümüş, E. A. (2006). *Sosyal kaygı ile başa çıkma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- [65]. Haycock, L. A McCarthy & P. Skay, C. L. (1998). Procrastination in college students: the role of self and anxiety. *Journal Of Counseling Ve Development*, 76, 317- 325.
- [66]. Haycock, L. A. (1993). The cognitive mediation of procrastination. An investigation of the relationship between procrastination and self- efficiency beliefs. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota at Twin Cities.
- [67]. Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts; conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456-470.
- [68]. Hill, R. W., Zrull, M. C., & Turlington, S. (1997). Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69, 81-103.
- [69]. Howell, A. & Watson, D. C. (2007). Procrastination: Associations with achievement goal orientation and learning strategies. *Personality and Individual Differences*, 43, 167-178.
- [70]. Jöroskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modelling with the SIMPLIS command language. Chicago, IL: Scientific Software International, Inc.
- [71]. Kağan, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışını açıklayan değişkenlerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 113-128.
- [72]. Kağan, M., Çakır, O., İlhan, T. & Kandemir, M. (2010). The explanation of the academic procrastination behaviour of university students with perfectionism, obsessivecompulsive and five factor personality traits. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2121-2125.
- [73]. Kandemir, M. (2010). *Akademik Erteleme davranışını açıklayıcı bir model*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [74]. Khanam, S. J. & Moghal, F. (2012). Self esteem as a predictor of fear of nagative evaluation and social anxiety. *Pakistan Journal of Psychology*, 43(1), 91-100.
- [75]. Kınık, Ö. (2015). *Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile fonksiyonel olmayan tutumları, depresyon düzeyleri ve benlik-saygıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [76]. Kırdök, O. (2004). *Olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeği geliştirme çabası*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- [77]. Knaus, W. J. (1998). *Do it now! Break procrastination habit (second edition)*. New York: Jonn Wiley ve Sons .
- [78]. Knaus, W. J. (2000). Procrastination, blame, and change. *Journal of Social Behavior and Personality*. 15, 153-166.
- [79]. Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [80]. Lay, C. H. (1986). At last, my research on procrastination. *Journal of Research in Personality*, 28, 474-495.
- [81]. Lay, C. H. (1990). Working to schedule on personal projects: An assessment of person object characteristics and trait procrastination. *Journal of Social Behavior and Personality*, 5, 91-104.
- [82]. Lay, C. H., Knish, S., ve Zanatta, R. (1992). Self-handicappers and procrastinators: A comparison of their practice behavior prior to an evaluation. *Journal of Research in Personality*, 26(3), 242-257.
- [83]. Macan, T. H. (1994). Time management: Test of a process model. *Journal of Applied Psychology*, 79(3), 381-391.
- [84]. Mendi, E. (2015). Koşullu anne baba tutumunun mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- [85]. McCown, W. (1986). Behavior of chronic college student procrastinators: An experimental study. *Social Science and Behavioral Documents*, 17, 133.
- [86]. McCown, W. & Johnson, J. (1991). Personality and chronic procrastination by university students during an academic examination period. *Personality and Individual Differences*, 12, 662-667.

- [87]. Milgram, N. A. (1991). Procrastination. *Encyclopedia of human biology* (Vol. 6). New York, Academic Pres.
- [88]. Milgram, N. N. & Tenne, R. (2000). Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *European Journal of Personality*, 14, 141- 156.
- [89]. Monfries, M. M. & Kafer, N. F. (1994). Private self-consciousness and fear of negative evaluation. *The Journal of Psychology*, 128(4), 447-453.
- [90]. Onwuegbuzie, A. J. (2000). Academic Procrastinators and Perfectionistic Tendencies Among Graduate Students, Ferrari, J. R., ve Pychyl, T. A. (Eds.). Procrastination: Current Issues and New Directions. [Special Issue]. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15, 103-109.
- [91]. Onwuegbuzie, A. J. (2004). Academic procrastination and statistics anxiety. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(1), 3-19.
- [92]. Owens, A. M. & Newbegin, I. (1997). Procrastination in high school achievement: A causal structural model. *Journal of Social Behavior & Personality*, 12 (4), 869- 887.
- [93]. Özbay, Y. & Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). *Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. 9-11 Temmuz 2003. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi., Malatya.
- [94]. Özer, A. & Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 45 - 72.
- [95]. Özgüven, H. D. & Sungur, M. Z. (1998). Sosyal fobi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9(2), 128- 136.
- [96]. Pişkin, M. (2002). Özsaygıyı geliştirme eğitimi. Yıldız Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde* (s. 95-120). Ankara: Nobel.
- [97]. Pope, A.W., McHale, S.M. & Craighead, W.E. (1988). *Self-esteem enhancement with children and adolescents*. Pergamon Press.
- [98]. Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior research methods*, 40(3), 879-891.
- [99]. Pychyl, T. A. & Binder, K. (2004). A project-analytic perspective on academic procrastination and intervention. Schouwenburg, H. C., Lay, C. H., Pychyl, T. A. & Ferrari, J. R., (Ed.), *Counseling the procrastinator in academic settings* (149-165). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- [100]. Rapee, R. M. & Heimberg, R. G. (1997). A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia. *Behavioral Research and Therapy*, 35(8), 741-756.
- [101]. Rawson, H. & Miner, M. (1986). *The new dictionary of quotations*. New York: New American Library.
- [102]. Roberts, M. S. (1997). *Yaşamı ertelemeyin*. (L. Kartal, Çev.). İstanbul: Mavi Okyanus.
- [103]. Rothblum, E. D., Solomon, L. J. & Murakami, J. (1986). Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators. *Journal of Counseling Psychology*, 33(3), 387-394.
- [104]. Saddler, C. & Sacks, L. (1993). Multidimensional perfectionism and academic procrastination: Relationships with depression in university students. *Psychological Reports*, 73, 863-871.
- [105]. Sadler, C. D. & Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84, 686-688.
- [106]. Sarıoğlu, A. F. (2011). *Öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [107]. Schouwenburg, H. C., Lay, C.H., Pychyl, T. A. & Ferrari, J. R. (2004). Counseling the procrastinator in academic settings. *American Psychological Association*. Washington, DC 20090-2984.
- [108]. Senecal, C., Julien, E. & Guay, F., (2003). Role conflict and academic procrastination: A self-determination perspective. *European Journal of Social Psychology*, 33, 135-145.
- [109]. Senecal, C., Koestner, R. & Vallerand, J., (1995). Self-regulation and academic procrastination. *The Journal of Social Psychology*, 135 (5), 607-619.

- [110]. Senecal, C., Lavoie, K. & Koestner, R. (1997). Trait and situational factors in procrastination: An interaction model. *Journal of Social Behavior and Personality*, 12, 889-903.
- [111]. Seo, Eun Hee (2008). Self-efficacy as a mediator in the relationship between self-oriented perfectionism and academic procrastination. *Social Behavior And Personality*, 36(6), 753-764.
- [112]. Siegle, D. & Schuler, A. A. (2000). Perfectionism Differences Ğn Gifted Middle Students. *Roeper Review*, 23, 39-44.
- [113]. Sirois, M. F., (2004). Procrastination and counterfactual thinking: Avoiding what might have been. *British Journal of Social Psychology*, 43, 269-286.
- [114]. Solomon, L. J. & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-509.
- [115]. Steel, P. (2002). *The measurement and nature of procrastination*. Unpublished doctoral thesis, Universty of Minnesota.
- [116]. Steel, P. (2007). The nature of procrastination: A meta- analytic and theoretical review of quintessential self-regularaty failure. *Psychological Bulletin*, 133(1), 65-94.
- [117]. Şahin, H. (2008). Psikoseksüel gelişim. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.). *Eğitim psikolojisi içinde* (s.83-84). Ankara: Pegem Akademi.
- [118]. Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı. (6. Baskı). (M.Baloğlu, Çev.). Ankara. Nobel.
- [119]. Tanrıkulu, M. (2013). *Ergenlerin akademik erteleme davranışlarıyla benlik saygılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [120]. Tice, D. M. & Baumeister, R. F. (1997). Longitudinal study of procrastination, performance, stress, and health: The costs and benefits of dawdling. *Psychological Science*, 8, 454-458
- [121]. Türkel, A. (1999). *Globalleşen dünyanın süper yöneticilerine*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- [122]. Uzun Özer, B. (2005). *Akademik erteleme davranışı: Yaygınlığı, olası sebepleri, cinsiyet farkı ve akademik başarıyla olan ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [123]. Uzun Özer, B. (2009). Bir grup lise öğrencisinde akademik erteleme davranışı: Sıklığı, olası nedenleri ve umudun rolü. *Türk Psikoloj Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 12-19.
- [124]. Uzun Özer, B. (2011). A cross sectional study on procrastination: who procrastinate more? International conference on education, *Research and Innovation, IPEDR*, 18, 34-37.
- [125]. Uzun, B. & Demir, A. (2015). Erteleme: Türleri, bileşenleri, demografik etkenler ve kültürel farklılıklar. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 106-121.
- [126]. Üstün, A., Nural, E. & Değer, Ş. (2005). Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıfta zaman yönetimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi: Trabzon ili örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 47-66.
- [127]. Vestervelt, C. M. (2000). *An examination of the content and construct validity of four measures of procrastination*. Unpublished doctoral dissertation, Carleton University, Ottawa, Ontario.
- [128]. Vodanovich, S. J. & Seib, H. M. (1997). Relationship between time structure and procrastination. *Psychological Reports*, 80(1), 211-215.
- [129]. Watson, D. & Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33, 448-457.
- [130]. Watson, D. C. (2001). Procrastination and the five-factor model: a facet level analysis. *Personality and Individual Differences* 30 (1) 149-158.
- [131]. Weeks, J. W., Heimberg, R. G. & Rodebaugh, T. L. (2008). The fear of positive evaluation scale: Assessing a proposed cognitive component of social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 22, 44-55.
- [132]. Wells, A., Clark, D. M., Salkovskis, P., Ludgate, J., Hackmann, A., & Gelder, M. (1998). Social hobia: the role of in-situation safety behaviors in maintaining anxiety and negative beliefs. *Behavior Therapy*, 29, 357-370.
- [133]. Wesley, J. C. (1994). Effects of ability, high school achievement, and procrastinatory behavior on college performance. *Educational and Psychological Measurement*, 54(2), 404-408.

[134]. Yıldırım, N. N. (2014). *niversite ğrencilerinde erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ve denetim odağı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

[135]. Yorulmaz, A. (2003). *Erteleme davranışının çeşitli psikolojik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[136]. Yrkoğlu, A. (2000). *Gençlik ağı*. Ankara: Özgür Yayınları.

EKLER

EK-1: Araştırma İzni

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34776202-605.01-E.339708
Konu : Mehmet ŞİMŞEK'in
Araştırma İzni

05.01.2018

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Mersin Üniversitesinin 22.12.2017 tarih ve 15302574-605.01-605664 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 04.01.2018 tarih ve 34776202-605.01-E.257422 sayılı Oluru

Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet ŞİMŞEK'in "Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik ve Ölümünce Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerde Bellek Saygısının Aracı Rolü" konulu anket uygulama izin talebi incelenmiştir.

Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet ŞİMŞEK'in söz konusu çalışmayı İlimiz Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir ilçelerindeki ortaöğretim öğrencilerine 05 Şubat - 05 Mayıs 2018 tarihleri arasında gönüllülük esasına dayalı olarak (inzali ve mühürlü anket soruları kullanarak) uygulaması, uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görüldüğüne ilişkin Valilik Makamının ilgi (b) Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Emre DURU
Vali a.
Müdür Yardımcısı

Ek : 1-Valilik Oluru (1 sayfa)
2-Anket Soruları (5 sayfa)

Dağıtım:
Mersin Üniversitesi
(Genel Sekreterlik Yazı İşleri Şube Müdürlüğü)
Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir Kaymakamlığı
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

EK-3: Akademik Erteleme Ölçeği

AEO

Bu ölçeğin amacı sizin ders çalışma alışkanlıklarınızı belirlemektir. Aşağıda bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup sizi ne kadar tanımladığını aşağıdaki ölçekten yararlanarak maddelerin yanındaki sayıların üzerine (X) işareti koyarak belirleyiniz.

1. Beni hiç yansıtmıyor 2. Beni çok az yansıtmıyor
3. Beni biraz yansıtmıyor 4. Beni çoğunlukla yansıtmıyor
5. Beni tamamen yansıtmıyor

No	Maddeler	Beni hiç yansıtmıyor	Beni çok az yansıtmıyor	Beni biraz yansıtmıyor	Beni çoğunlukla yansıtmıyor	Beni tamamen yansıtmıyor
1	Derslerimi düzenli olarak çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Ödevlerimi/projelerimi genellikle son belirlenen tarihte yetiştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Daha keyifli şeyler yapmak için ders çalışmayı bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Sınavlardan önce konuları tekrar etmeye zamanın kalır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Ne zaman dersin başına otursam aklıma yapmam gereken başka işler gelir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Önemli olsalar bile sınavlara çalışmayı gereksiz yere son güne bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Derslere hazırlanarak gelirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Sıkıcı ders çalışmayı son ana bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Herhangi bir dersle ilgili verilen okumaları derse okumuş olarak gelirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Ders çalışırken bir şey yapmak, birisiyle konuşmak, çay ya da kahve içmek vb. için sık sık ara veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Ödevlerimi/projelerimi zamanında teslim ederim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Tarihi önceden bildirilmiş olsa bile sınav günü yaklaştığında önceliği belli olmayan başka işlerle uğraştığım olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Kendime bir ders çalışma programı hazırlamış olsam ona uyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Önemli derslere çalışmayı bile son güne bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Çalışmayı son bıraktığım için başarısız olduğum derslerim olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Ödevlerimi/projelerimi zamanında yetiştiremem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Bir sınavdan önce sınavla ilgili konuları her yönüyle çalışmış olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Ödevlerimi/projelerimi yapmayı önemsiz gerekçelerle son güne bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Ben derslerimi çalışmayı son ana bırakan ancak bir daha ki sefere çalışmaya zamanında başlayacağım diyen bir öğrenciyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-4: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

ÇBMÖ

Lütfen aşağıdaki her cümleyi dikkatle okuduktan sonra her ifadenin altındaki seçeneklerden size en uygun olan birisini işaretleyiniz. Lütfen sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

No	Maddeler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Ebeveynlerim benim için çok yüksek standartlar belirler	1	2	3	4	5
2	Düzen (plan) benim için çok önemlidir	1	2	3	4	5
3	Çocukken, bir şeyi mükemmel olarak gerçekleştirmedimde cezalandırıldım	1	2	3	4	5
4	Kendim için en yüksek standartları belirtemezsem, muhtemelen ikinci sınıf bir insan olurum	1	2	3	4	5
5	Ebeveynlerim hatalarımı asla anlamaya çalışmadılar	1	2	3	4	5
6	Yaptığım her şeyde tam anlamıyla yeterli olmak benim için çok önemlidir	1	2	3	4	5
7	Düzenli (temiz) bir insanım	1	2	3	4	5
8	Düzenli (temiz) bir insan olmaya gayret ederim	1	2	3	4	5
9	Okulda (işte) başarısız olursam, kişi olarak da başarısızımdır	1	2	3	4	5
10	Hata yaparsam sinirlenirim	1	2	3	4	5
11	Ebeveynlerim her şeyde en iyi olmamı istemişlerdir	1	2	3	4	5
12	Kendime çoğu insandan daha yüksek standartlar koyarım	1	2	3	4	5
13	Eğer biri okulda (işte) bir işi benden daha iyi yaparsa, kendini bütün işlerde başarısız hissederim	1	2	3	4	5
14	Kısmen başarısız olmam bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür	1	2	3	4	5
15	Ailemde sadece mükemmel performans yeterince iyidir	1	2	3	4	5
16	Bir amaca ulaşmada çabalarımı odaklaştırmada çok iyiyimdir	1	2	3	4	5
17	Bir şeyi çok dikkatli bir şekilde yapmış olsam bile, çoğu zaman yeterince doğru olmadığı hissine kapılırım	1	2	3	4	5
18	Yaptığım şeylerde en iyiden daha azını gerçekleştirdiğimde öfkelenirim	1	2	3	4	5
19	Çok yüksek hedeflerim vardır	1	2	3	4	5
20	Ebeveynlerim benden mükemmellik beklemektedirler	1	2	3	4	5
21	Eğer hata yaparsam, muhtemelen insanlar beni daha az düşüneceklerdir	1	2	3	4	5
22	Asla ebeveynlerimin beklentilerini karşılayabildiğimi hissetmedim	1	2	3	4	5
23	Diğer insanlar kadar iyi olmamam eksik biri olduğum anlamına gelir	1	2	3	4	5
24	Diğer insanların kendilerine benden daha yüksek standartlar belirlediğini düşünüyorum	1	2	3	4	5
25	Her zaman iyi olamazsam insanlar bana saygı duymazlar	1	2	3	4	5
26	Ebeveynlerim geleceğim konusunda daima benden daha çok beklentiye sahip olmuşlardır	1	2	3	4	5
27	Düzenli ve temiz bir kişi olmaya çalışırım	1	2	3	4	5
28	Daima her gün yaptığım basit şeylere karşı şüphelerim vardır	1	2	3	4	5
29	Düzenlilik (temizlik) benim için çok önemlidir	1	2	3	4	5
30	Günlük işlerimde kendimden bir çok insanın gösterdiğinden daha yüksek bir performans beklerim	1	2	3	4	5
31	Düzenli (temiz) bir insanım	1	2	3	4	5
32	Yaptığım şeyleri tekrar tekrar yinelediğim için işimde geri kalma eğilimindeyim	1	2	3	4	5
33	Bir şeyi doğru olarak yapmam uzun zamanımı alır	1	2	3	4	5
34	Daha az hata yaparsam, daha çok insan beni sevecektir	1	2	3	4	5
35	Bir zaman ebeveynlerimin standartlarını karşılayabildiğimi düşünmedim	1	2	3	4	5

Elektronik imzalı suretine <https://e-belge.mersin.edu.tr> adresinden 95449078-4268-4378-8621-01404584940023.bölümler@mersin.edu.tr adresine
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK-5: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği

ODKÖ

Lütfen aşağıdaki her cümleyi dikkatle okuduktan sonra her ifadenin altındaki seçeneklerden size en uygun olan birisini üzerine (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Lütfen sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

No	Maddeler	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1	Önemli olmadığımı bilsem de başkalarının hakkında ne düşündüğü beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
2	İnsanların benimle ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu bilsem bile bunu umursamam.	1	2	3	4	5
3	Çoğu zaman insanların benim kusurlarımı fark edeceklerinden korkarım.	1	2	3	4	5
4	Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.	1	2	3	4	5
5	Diğer insanların bende bir kusur bulacaklarından korkarım.	1	2	3	4	5
6	Diğer insanların hakkındaki düşünceleri beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
7	Birileriyle konuşurken benim hakkında ne düşünecekleri ile ilgili endişelenirim.	1	2	3	4	5
8	Genellikle başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığımla ilgili olarak endişe duyarım.	1	2	3	4	5
9	Eğer birisi benimle ilgili bir değerlendirmede bulunursa, bu beni çok fazla etkilemez.	1	2	3	4	5
10	Bazen diğer insanların hakkında ne düşündükleri ile ilgili olarak fazla endişelendiğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11	Çoğunlukla yanlış bir şey yapacağım ya da söyleyeceğim diye endişelenirim.	1	2	3	4	5

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.mersin.edu.tr> adresinden 96449026-0608-4008-0021-a0455d943023 koduyla erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK-6: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

RBSÖ

Lütfen aşağıdaki her cümleyi dikkatle okuduktan sonra her ifadenin altındaki seçeneklerden size en uygun olan birisini işaretleyiniz. Lütfen sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

No	Maddeler	Çok yanlış	Yanlış	Doğru	Çok doğru
1	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	1	2	3	4
2	Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3	Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	1	2	3	4
4	Ben de diğer insanların bir çoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	1	2	3	4
5	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	1	2	3	4
6	Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	1	2	3	4
7	Genel olarak kendimden memnunum.	1	2	3	4
8	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	1	2	3	4
9	Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4
10	Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4

Evrakın elektronik imzalı sureti: <https://e-belge.mersin.edu.tr> adresinden 92640078-4628-4053-0671-e34655d940023 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Mehmet ŞİMŞEK

Doğum Tarihi : 05 Mart 1992

E-mail : mehmet.smsk92@gmail.com

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Mersin Üniversitesi	2011-2015
Yüksek Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Mersin Üniversitesi	2015-2018

Görevler :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Rehber Öğretmen	Viranşehir Gazi Anadolu Lisesi	2015-Halen

ESERLER (Makaleler ve Bildiriler)

1. Şimşek, M. (2015). *Mersin Üniversitesi pdr öğrencilerinin akademik güdülenme düzeylerinin yordanmasında üniversiteye ait olma duygularının incelenmesi*. XII. Ulusal PDR Öğrencileri Kongresi (s.30), 23-25 Temmuz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.